

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 / 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1972 | ΑΡΙΘ. 1 - 2

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

XLVIII Ἐξάρωμεν οὖν τοῦτο ἐν τάχει καὶ προσπέ-
σωμεν τῷ δεσπότῃ καὶ κλαύσωμεν ἵκετεύοντες αὐτόν,
ὅπως ἴλεως γενόμενος ἐπικαταλλαγῆ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὴν σε-
μνήν τῆς φιλαδελφίας ἡμῶν ἀγνήν ἀγωγὴν ἀποκαταστήσῃ
5 ἡμᾶς. 2. πύλη γὰρ δικαιοσύνης ἀνεφγυῖα εἰς ζωὴν αὕτη,
καθὼς γέγραπται· Ἐνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης· εἰσε-
ελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ. 3. αὕτη ἡ
πύλη τοῦ κυρίου· δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ. 4. πολ-
λῶν οὖν πυλῶν ἀνεφγυῖων ἢ ἐν δικαιοσύνῃ αὕτη ἐστὶν ἡ
10 ἐν Χριστῷ, ἐν ἣ μακάριοι πάντες οἱ εἰσελθόντες καὶ κα-
τευθύνοντες τὴν πορείαν αὐτῶν ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ,
ἀταράχως πάντα ἐπιτελοῦντες. 5. ἦτω τις πιστός, ἦτω
δυνατὸς γνῶσιν ἐξειπεῖν, ἦτω σοφὸς ἐν διακρίσει λόγων,
ἦτω ἀγνὸς ἐν ἔργοις· 6. τοσοῦτα γὰρ μᾶλλον ταπεινο-
15 φρονεῖν ὀφείλει, ὅσα δοκεῖ μᾶλλον μείζων εἶναι, καὶ ζη-
τεῖν τὸ κοινωφελὲς πᾶσιν, καὶ μὴ τὸ ἑαυτοῦ.

6 Ψαλμ. 117,19 ἐ. Πρβ. Ματθ. 7,13 ἐ. Ἰω. 10,7.9. 11. Λουκ. 1,75.
12. Α Κορ. 12,8 ἐ. 14. Πρβ. Ματθ. 18,4. 16. Α' Κορ. 10,24.33. 13,5. 14,26.

3 γενόμενος ἴλεως I | ἡμῖν I | 4. ἡμῶν A (I): + καὶ ΔΣ | 4/5 ἡμῶν..
ἡμᾶς I | 5 ἀνεφγυῖα εἰς ζωὴν AK: εἰς ζωὴν ἀνεφγυῖα ΙΑΣ | αὕτη A:
ἐστὶν αὕτη I (Σ;): est A | 6 δικαιοσύνης AIA: + ἵνα ΚΣ | 7 ἐξο-
μολογήσομαι ΙΑ: ἐξομολογήσομαι AKΣ | 14 γὰρ ΑΣ: λ. ΙΑΚ.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλῆν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XLVIII. Ἄς ἐξαφανίσωμεν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα τοῦτο τὸ ταχύτερον καὶ ἄς προσπέσωμεν εἰς τὸν Δεσπότην καὶ ἄς κλαύσωμεν ἱκετεύοντες Αὐτόν, ὅπως, ἀφοῦ γίνῃ ἕλεως (εὐσπλαγχνος καὶ εὐμενῆς) συμφιλιωθῆ με ἡμᾶς καὶ ἀποκαταστήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν σεμνὴν καὶ ἀγνήν διαγωγὴν τῆς φιλαδελφίας μας. 2. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ πύλη τῆς δικαιοσύνης ποῦ ἔχει ἀνοιχθῆ διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν, ὅπως ἔχει γραφῆ (εἰς τὴν Ἀγ. Γραφήν)· «Ἀνοιξατε εἰς ἐμὲ τὰς πύλας τῆς δικαιοσύνης· ὅταν εἰσέλθω εἰς αὐτάς θὰ ἐξομολογηθῶ εἰς τὸν Κύριον. 3. Αὐτὴ εἶναι ἡ πύλη τοῦ Κυρίου· οἱ δίκαιοι θὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτήν». 4. Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλαὶ πύλαι ἔχουν ἀνοιχθῆ, ἡ ἐν δικαιοσύνῃ αὐτὴ εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ (πύλη), εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι μακάριοι ὅλοι, ὅσοι εἰσῆλθον καὶ κατευθύνουν τὴν πορείαν (τοῦ βίου) των με ἀγιότητα καὶ δικαιοσύνην, ἐκτελοῦντες τὰ πάντα χωρὶς ταραχῆν. 5. Ἐστω ὅτι εἶναι κανεὶς πιστός, ἔστω ὅτι εἶναι δυνατὸς νὰ μεταδώσῃ γινῶσιν, ἔστω ὅτι εἶναι σοφὸς εἰς τὴν διάκρισιν (τὴν ἀνάλυσιν, τὴν ἐρμηνείαν) τῶν λόγων, ἔστω ὅτι εἶναι ἀγνὸς εἰς τὰς πράξεις· 6. τόσον περισσότερον λοιπὸν ὀφείλει νὰ ταπεινοφρονῆ, ὅσον νομίζει ὅτι εἶναι περισσότερον μέγας (ἀπὸ τοὺς ἄλλους), καὶ (ὀφείλει) νὰ ἐπιζητῆ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν εἰς ὅλους, καὶ ὄχι τὸ ἰδικόν του (συμφέρον).

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Θεός ειρήνης.

Ἡ οἰκουμένη ὑποδέχεται ἐφέτος τὰ Χριστούγεννα μὲ περισσοτέραν ἀβεβαιότητα διὰ τὴν εἰρήνην. Τὸ («ἐπὶ γῆς εἰρήνη») τοῦ Ἀγγελικοῦ Ὑμνου ἦχει ὑπὲρ τὴν Φάτιν τῆς Βηθλεέμ, ὑπογραμμίζομενον ἀπὸ μίαν πραγματικότητα ζοφεράν. Ἐστίαι πολέμου ἔχον ἀνάφει εἰς δυστήνους περιοχὰς τῆς ὑψηλίου καὶ τὸ φάσμα μᾶς παγκοσμίου συρράξεως ἐπικάθηται καὶ πάλιν εἰς τὸν ὄριζοντα. Ὁ Θεός τῆς εἰρήνης, τοῦ ποθητοτέρου τούτου μεταξὺ τῶν ἀγαθῶν, ὡς τὴν καλεῖ ὁ ἱερός Ἀγγουστίνος, ἄς ἐμπνεύσῃ εἰς ἄρχοντας καὶ λαοὺς τὴν δύσαν τῆς καὶ ἄς σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν προκείμενον πειρασμόν. Ἀυτὴ εἶναι ἡ εὐχὴ πάσης πιστῆς ψυχῆς πρὸς τὸ Θεῖον Βρόφος, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ μῆνυμα ἡ ἀνθρωπότης ἐξακολουθεῖ δυστυχῶς νὰ κωφεύῃ.

Ὅταν συρρῆ ἐκκλησίασμα.

Κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων, οἱ ναοὶ εἶναι συνήθως κατὰ μέρος. Τὸ ἐπὶ πλέον μέρος τοῦ ἐκκλησιάσματος ἀποτελοῦν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἔρχονται εἰς τὸν ναὸν μᾶλλον ἀπὸ τυπικὴν συνήθειαν, στερούμενοι τοῦ συνειδητοῦ λειτουργικοῦ φρονήματος. Τοιοῦτοτρόπως εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρηθῇ διασάλευσις τῆς ὀφειλομένης, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θείας λατρείας, τάξεως καὶ εὐσχημοσύνης. Καλὸν εἶναι λοιπὸν οἱ αἰδεσιμώτατοι Ἐφημέριοι νὰ προλαμβάνουν ἐν τοιοῦτο φαινόμενον διὰ συντόμων, ἀλλὰ σαφῶν ἐκκλήσεων καὶ νουθεσιῶν, ὥστε τὸ ὄλον ἐκκλησίασμα νὰ συναισθανθῇ τὴν ἱερότητα τοῦ τόπου καὶ τῆς ὥρας καὶ νὰ τηρήσῃ τὴν δέουσαν τάξιν καὶ εὐλαβῆ προσοχήν. Ἰδιαιτέρως αἱ νουθεσίαι αὗται πρέπει νὰ ἀφοροῦν τὴν προσέλευσιν εἰς τὴν θεῖαν Κοινωνίαν, ὅποτε κυρίως σημειώνονται αἱ ἐν λόγῳ ἀταξίαι, μὲ τὸν συνωστισμόν καὶ τὴν σπουδὴν πρὸς ταχύτεραν προσέγγισιν εἰς τὸ Ἱερὸν ποτήριον.

Λειτουργικὴ ἄνθησις.

Ὡς εἰς ἄλλας στήλας τοῦ («Ἐφημερίου») ἀναπτύσσεται, πρέπει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς μίαν λειτουργικὴν ἀναγέννησιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μας. Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ὄντως κυρίως λειτουργικὴ Ἐκκλησία. Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ καλλονὴ τῆς λατρείας τῆς ἀγιάζου τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν κτίσιν καὶ δίδου τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ εἰς τὸν κόσμον. Ἐνταῦθα θὰ ἔδει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ἀνα-

γέννησις αὐτή, ἐκτὸς τῶν γενικῶν μέτρων εἰς ἃ καλεῖται νὰ προέλθῃ ἡ Ἐκκλησία, θὰ ἐκπηγάσῃ ὅλως φυσικῶς ἀπὸ τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν φροντίδα, αἱ ὁποῖαι θὰ καταβληθοῦν εἰς ἐκάστην ἐνορίαν. Οἱ αἰδεσιμώτατοι Ἐφημέριοι εἶναι οἱ πρωταρχικοὶ καὶ φυσικοὶ παράγοντες μιᾶς τοιαύτης βελτιώσεως τῶν πραγμάτων. Ἡ ὑποδειγματικὴ καὶ θερμὴ κατ' ἐνορίαν τέλεσις τῆς θείας λατρείας θὰ καταστήσῃ τὴν συμμετοχὴν τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ μας ἐνεργὸν καὶ συνειδητὴν εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν καταστρώσῃ λοιπὸν ἕκαστος Ἐφημέριος ἐν σχετικὸν πρόγραμμα λειτουργικῆς ἀναζωπυρώσεως διὰ τὴν ἐνορίαν του, καθιστάμενος ὁ ἴδιος, διὰ τοῦ παραδείγματός του, ἐμπυρωτῆς καὶ ὁδηγὸς τοῦ ποιμνίου του.

Αἱ ἱερατικά κλήσεις.

Τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα εἶναι φτώχεια ὄχι ἀπλῶς μιᾶς νέας χριστιανικῆς γενεᾶς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀδριανῶν κληρικῶν μας. Εἰς τὸ πνευματικόν των περιβάλλον σημειοῦται ἡ ἐμφάνισις ἱερατικῶν κλήσεων, αἱ ὁποῖαι, διὰ νὰ καρποφορήσουν, ἔχουν ἀνάγκην μιᾶς ἰδιαιτέρας παρακολουθήσεως καὶ ἐπιμελείας. Οἱ ἐφημέριοι λοιπὸν, εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ὁποίων λειτουργοῦν Κατηχητικά Σχολεῖα ἀορένων, ὀφείλουν νὰ δίδουν εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο τὴν δέουσαν προσοχὴν καὶ νὰ ἀναλαμβάνουν ὑπὸ τὴν πατρικὴν των μερίμναν τὰ παιδία ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα διαγιγνώσκεται ἡ ἱερατικὴ κλήσις. Δὲν εἶναι ὀλίγοι οἱ μικροὶ Σαμουήλ, τοὺς ὁποίους θὰ ἔχανεν ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὰς τάξεις τοῦ Κλήρου της, ἂν δὲν ἐδίδοτο μία τοιαύτη προσοχὴ ἐγκαίρως. Ἐὰν μὴ ἀμελοῦν λοιπὸν οἱ ἐφημέριοι τὸ καθήκον των τοῦτο, ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ ὁποίου μεγάλως θὰ ὠφελήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς αὔριον. Εἶναι ἓνα εἶδος — θὰ ἔλεγέ τις, — «προσωπικῆς διαιωνίσεως» τοῦ ἱερέως, ὡραίας συνεχείας τῆς προσφορᾶς τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἡ ἀρχαιοκαπηλεία ἰ. εἰκόνων.

Ὡς προκόπτει ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς δημοσιευομένων εἰς τὸν ἡμερησίον Τύπον εἰδήσεων, ἡ ἀρχαιοκαπηλεία καὶ ἰδίως ἐκεῖνη τῶν βυζαντινῶν εἰκόνων ἐξακολουθεῖ νὰ μαστίξῃ τὴν ἑλληνικὴν ἕπαιθρον. Εἰς ἐνοριακοὺς ναοὺς χωρίων καὶ εἰς ἐρημοκλήσια διασώζονται τοιοῦτοι καλλιτεχνικοὶ θησαυροί, οἱ ὁποῖοι περιέρονται εἰς χεῖρας ἐπιτηδείων κακοποιῶν τοῦ εἴδους. Τὸ κακὸν τοῦτο ὁμως δύναται νὰ περιορισθῇ, ἂν ὄχι καὶ νὰ παύσῃ, ἐφ' ὅσον οἱ ἐφημέριοι τῆς ἕπαιθρον, μὲ συνείδησιν τῆς ἰδίας των εὐθύνης, προέλθουν εἰς λήψιν τῶν ἀπαραιτήτων προφυλακτικῶν μέτρων. Ταῦτα συνίστανται κυρίως εἰς τὴν καλὴν ἀσφάλισιν τῶν θυρῶν

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟ

Β'

δ') Τὸ αἰσθητικὸ βίωμα δημιουργεῖται ἀπ' τὸ γεγονός, ὅτι στὸ ὠραῖο ἀντικείμενο ὑπάρχει ὄχι μόνο μιὰ ἐξωτερικὴ καὶ ἐποπτικὴ, μὰ καὶ μιὰ ἐσωτερικὴ καὶ μὴ ἐποπτικὴ πλευρά. Τὸ αἰσθητικὸ ἀντικείμενο παρουσιάζει δύο διαστάσεις, πρᾶγμα πού ἔχει σὰν συνέπεια τὸ ὅτι ἡ αἰσθητικὴ ἀξία του στηρίζεται σὲ τελευταία ἀνάλυσι στῆ σχέσι καὶ σύνδεσι μεταξὺ ἐξωτερικῆς μορφῆς καὶ ἐσωτερικοῦ νοήματος ἢ περιεχομένου. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Nikolai Hartmann στὶς σύντομες, ἀλλὰ βαθυστόχαστες παρατηρήσεις του πάνω στὴν Αἰσθητικὴ, στὸ ὠραῖο ἀντικείμενο ὑπάρχει κάποιον φόντον μὲ ὀρισμένο νόημα ἢ περιεχόμενο. Αὐτὸ τὸ φόντον, πού δὲν εἶναι πραγματικόν, αἰσθητοποιεῖται στὴν πραγματικὴ πρόσοψιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἀντικειμένου. Γιὰ χάρι αὐτοῦ τοῦ φόντου καὶ βαθυτέρου νοήματος ὑπάρχει ἀκριβῶς στὸ ὠραῖο ἀντικείμενον ἢ πραγματικὴ πρόσοψις του. Μέσα ἀπ' τὴ διαφανῆ αὐτὴ πρόσοψιν, πού εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ μορφή, διαφαίνεται τὸ φόντον τοῦ βαθυτέρου νοήματος. Πάνω στὸν καμβᾷ λ.χ. τοῦ ζωγράφου «ἐμφανίζεται» κάτι ἄλλο, διαφορετικόν ἀπ' αὐτό, πού πραγματικὰ ὑπάρχει πάνω σ' αὐτόν. Ἐμφανίζεται λ.χ. ἓνα τοπεῖον μὲ τὸ βάθος του, μιὰ σκηνὴ ἀπ' τὴν καθημερινὴ ζωὴ, ἓνα κεφάλιν μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ του. Ὅλα αὐτὰ εἶναι πλασματικά· ἐμφανίζονται, ἐνῶ δὲν ὑπάρχουν πραγματικὰ πάνω στὸν καμβᾷ. Τὸ μόνο, πού πραγματικὰ ὑπάρχει σ' αὐτόν, εἶναι ἡ κατανομὴ τῶν χρωμάτων. Σὲ δισδιάστατες μορφές τῆς Τέχνης διαφαίνονται ἀντικείμενα τοῦ τρισδιαστάτου χώρου. Σὲ σχέσεις χρωμάτων ἢ φωτὸς καὶ σκιᾶς ἐμφανί-

καὶ τῶν παραθύρων τῶν ναῶν, ἢ, ἐν ἀνάγκῃ, εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν τοιούτων εἰκόνων εἰς ἄλλα κατάλληλα μέρη πρὸς φύλαξιν. Εἶναι ἀνεπιτρέπτον νὰ συνεχίζεται πλέον ἢ ἀρχαιοκαπηλεία εἰκόνων, δεδομένου ὅτι μιὰ σχετικὴ μέριμνα τῶν ἐφημερίων μας θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτρέψῃ τὸν κίνδυνον διαρροῆς τῶν πολιτίμων καὶ ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως τούτων κειμηλίων.

ζονται οί πλαστικές σχέσεις τῶν ὄγκων. Σὲ λέξεις, μελωδίες καὶ ρυθμοὺς διαφαίνονται μὲ τὴ μορφή πλασματικῶν μοτίβων ἀόρατες ιδέες. Σ' αὐτὴ τὴν ἐμφάνισι τοῦ φόντου τοῦ περιεχομένου βρίσκεται ἡ οὐσία τῶν αἰσθητικῶν ἀξιών. Οἱ ἀξίες αὐτὲς μὲ κανένα τρόπο δὲν ἀγκυροβολοῦν μόνο στὸ νοηματικὸ βάθος τῶν ὠραίων ἀντικειμένων. Δὲν εἶναι ἀξίες ἄλλου περιεχομένου καὶ καθαρῆς ιδέας. «᾽Ωραῖο» στὴν αὐστηρῆ ἔννοιά του δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἡ ιδέα, ἀλλὰ —σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Ἐγγέλου— «ἡ αἰσθητὴ ἐμφάνισις τῆς ιδέας». Ὁ μοναδικὸς φορεὺς τῆς αἰσθητικῆς ἀξίας δὲν εἶναι οὔτε μόνο ἡ πρόσοψις τῆς μορφῆς, οὔτε μόνο τὸ φόντο τοῦ μοτίβου καὶ τοῦ περιεχομένου, ἀλλὰ μόνο τὰ δυὸ μαζί σὰν ἀντικείμενο αἰσθητικῆς θέας. Οἱ αἰσθητικὲς ἀξίες δὲν εἶναι οὔτε ἀξίες τοῦ πραγματικοῦ, οὔτε ἀξίες τοῦ ἰδεατοῦ, μὰ εἶναι ἀξίες τῆς ἰδιότυπης σχέσεως μεταξὺ ἰδέας καὶ πραγματικοῦ, δηλαδὴ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἰδεατοῦ φόντου διὰ μέσου τοῦ διαφανοῦς πραγματικοῦ δημιουργήματος τῆς προσόψεως τῆς αἰσθητικῆς μορφῆς. Ἐπομένως ἡ αἰσθητικὴ πραγματικότης στὸ ὠραῖο ἀντικείμενο εἶναι ἰδεατὴ καὶ πλασματικὴ πραγματικότης¹⁵.

Ἄλλὰ γεννιέται τὸ ἐρώτημα: Αὐτὴ ἡ ἰδεατὴ πραγματικότης, ποῦ παρουσιάζεται πλασματικὰ διὰ μέσου τῆς μορφῆς τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου, σὲ ποιά σχέσι βρίσκεται μὲ τὴ φυσικὴ ἢ γενικὰ μὲ τὴν ἱστορικὴ ἢ κοινωνικὴ ἢ πολιτιστικὴ πραγματικότητα; Σήμερα δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ σοβαρὸς λόγος γιὰ ἓνα κοντόφθαλμο, μυωπικὸ κι' ἀφελῆ αἰσθητικὸ ρεαλισμό, ποῦ περιορίζει τὴν πραγματικότητα στὰ ὅρια τῶν πέντε αἰσθήσεων καὶ ὁδηγεῖ στὸν καλλιτεχνικὸ νατουραλισμό. Ὅπως αὐτὴ ἡ Γνωσιολογία κατέστησε συνειδητό, πὼς καὶ στὴν ἀπλούστερη γνῶσι τὸ γινῶσκον ὑποκείμενον δὲν δέχεται παθητικὰ σὰν φωτογραφικὴ μηχανὴ τίς ἐντυπώσεις τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, ἀλλ' αὐτενεργεῖ καὶ μὲ τίς ἔμφυτες λογικὲς δυνάμεις μεταστοιχειώνει ποιοτικὰ πολλὰς πτυχὲς τῆς ἐξωτερικῆς πραγματικότητος· ὅ-

15. Nikolai Hartmann, Selbstdarstellung στὸ ἔργο: Deutsche systematische Philosophie nach ihren Gestaltern, ἐκδ. ἀπ' τὸν H. Schwarz, τόμ. I, Berlin 1931, σελ. 332.—Johannes Heise n, Wertlehre, σελ. 232-233.

πως αὐτὲς οἱ θετικὲς ἐπιστῆμες μᾶς βοηθοῦν νὰ ἐννοήσουμε, πὼς ἡ γνῶσις ἔχει δυναμικὸ μεγαλεῖο καὶ πὼς κάθε στιγμὴ, πού ἀντικρύζομε τὴν ὁμορφιὰ τοῦ κόσμου, γινόμαστε συνδημιουργοὶ τῆς ὁμορφιάς αὐτῆς, γιατί, ἂν δὲν ὑπῆρχαν αἰσθανόμενα ὄντα, τὸ σύμπαν θὰ ἦταν βουβὸ καὶ σκοτεινὸ, ἀφοῦ χρώματα ἢ ἀκουστικοὶ τόνοι δὲν ὑπάρχουν ἀντικειμενικά, μὰ ξεπροβάλλουν μόνο τῇ στιγμῇ, πού οἱ ἀντίστοιχες συχνότητες τῶν ἠχητικῶν κυμάτων τοῦ ἀέρος ἢ τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάνσεων ἔρχονται σ' ἐπαφὴ μὲ τ' αὐτιά μας ἢ μὲ τὸν ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα τῶν ματιῶν μας· κατ' ἀνάλογο τρόπο καὶ πολὺ περισσότερο ἢ ἐμπρεσσιονιστικὴ ἢ ἐξπρεσσιονιστικὴ ἢ ἡ μοντέρνα μὲ ὑπερβολὲς ἀντίδρασις στὸν ἄκρατο αἰσθητικὸ νατουραλισμὸ καὶ ἀφελῆ ρεαλισμὸ κατέστησε συνειδητό, πὼς ἡ αἰσθητικὴ ἐμπειρία ἢ καλλιτεχνικὴ δημιουργία δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὀδηγῆ στὸν ἐξοβελισμὸ τοῦ ὑποκειμένου ἢ νὰ ἐκφυλίζεται σὲ μιὰ παθητικὴ φωτογραφικὴ ἀπεικόνισι πτυχῶν τῆς φυσικῆς ἢ πολιτιστικῆς πραγματικότητος. Ἡ ἀληθινὴ αἰσθητικὴ ἐμπειρία δὲν πρέπει, ἀγνοώντας τὶς ἀληθινὰς διαστάσεις τοῦ «ὄντως ὄντος», νὰ ἀποκλείῃ κάθε δυνατότητα ἀνυψώσεως, μεταστοιχειώσεως καὶ ἐξιδανικεύσεως τῆς καθημερινῆς πεζῆς ζωῆς καὶ νὰ τοποθετῆ στὴ θέσι τῆς ὀλότητος τῆς ὕλιοκοννευματικῆς πραγματικότητος ἀκρωτηριασμένα, ἀσύνδετα ἢ καὶ ἐκφυλισμένα τμήματα καὶ ἀποσπάσματα αὐτῆς. Ἐξ ἄλλου ἡ αἰσθητικὴ δημιουργία δὲν πρέπει νὰ ὑποτάσσεται σ' ἓνα ἄκρατο αἰσθητικὸ ἰδεαλισμὸ, πού στὸ τέλος εἶναι ἄρνησις καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑποκειμένου, ἐφ' ὅσον ἡ ἀντιπραγματικὴ μορφή στίς περιπτώσεις ὑπερβολῶν τῆς μοντέρνας τέχνης εἶναι τόσον γριφώδης, ὥστε χάνει τελείως τὴ διαφάνεια, διὰ μέσου τῆς ὁποίας θὰ μπορούσε νὰ κατοπτεύσῃ κανεὶς τὸ φόντο τῆς ψυχῆς τοῦ καλλιτέχνου καὶ τὸ νόημα τοῦ ἔργου του, καὶ γι' αὐτὸ γιὰ τὴν ἐξιχνίασι τοῦ νοήματος αὐτοῦ, παρίσταται ἀνάγκη τῆς χρήσεως τοῦ τυφλοσύρτη τῆς λεζάντας ἢ τῆς ἐπεξηγητικῆς φυλλάδας.

Ἐπειτα πρέπει νὰ ὑπενθυμίσωμε, πὼς μὲ τὸ Ὁραῖο τῆς Τέχνης ἐκφράζεται νόημα, πού ἀντανεκλᾷ τὴ κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία τοῦ καλλιτέχνου καὶ τὶς διάφορες ἱστορικὲς, κοινωνι-

κῆς καὶ πολιτιστικῆς τοῦ συναρτήσεως. Ἡ ἔκφρασις τοῦ βαθυτέρου αὐτοῦ νοήματος εἶναι κοινὸ στοιχεῖο σ' ὅλες τὶς ποικιλόμορφες πτυχῆς κι' ἐκδηλώσεις τῆς Τέχνης. Τὸ ποικιλόμορφο αὐτὸ δημιουργεῖται τόσον ἀπ' τὴν ποικιλίαν τῶν μοτίβων τοῦ περιεχομένου, ὅσο κι' ἀπ' τὴν ποικιλίαν τῶν ἐκφραστικῶν μέσων, ποὺ χρησιμοποιοῦνται ἀπ' τὶς διάφορες καλῆς τέχνες. Ἡ ποίησις χρησιμοποιεῖ σὰν μέσο τὸ λόγον κι' ἡ μουσικὴ τοὺς τόνους. Ἀμφότερες δημιουργοὺν ἀκουστικὰς ἐποπτείας. Ἡ ζωγραφικὴ χρησιμοποιεῖ τὰ χρώματα κι' ἐνεργεῖ μὲ τὴν ὀπτικὴν ἐποπτεία. Ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ κι' ἡ Πλαστικὴ, ποὺ ἐνεργοῦν ἐπίσης μὲ τὴν ὀπτικὴν ἐποπτεία, δὲν χρησιμοποιοῦν χρώματα, μὰ τῆ — κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον — στερεὰ ὕλη (πέτρα, μάρμαρο, ξύλον, μέταλλο, πηλὸ κ.τ.τ.). Τέλος οἱ κινητικῆς τέχνες (ὄρχησις, μιμητικὴ, θέατρο) χρησιμοποιοῦν τὴν ρυθμικὴν κίνησιν ἢ συνδυάζουσιν κίνησιν καὶ λόγον καὶ ἄλλα σκηνογραφικὰ στοιχεῖα¹⁶. Σήμερα ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴν, ποὺ διαρκῶς ἀναζητοῦνται νέα μέσα καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως καὶ ποὺ στὰ ἐκφραστικὰ μέσα τῆς Τέχνης προστίθενται προωθημέναι τεχνικῆς ἐφαρμογῆς. Σήμερα ὅλο καὶ περισσότερον γίνεται λόγος γιὰ τὶς αἰσθητικὰς διαστάσεις τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων, γιὰ ἠλεκτρονικὴν μουσικὴν, γιὰ κινητικὴν τέχνην, γιὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ «γλυπτά», γιὰ γλυπτικὰ ἔργα ποὺ φωτίζονται σὲ προγραμματισμένα διαδοχικὰ στάδια, γιὰ ζωγραφικοὺς πίνακες, ποὺ χωρὶς τὴν χρησιμοποίησιν χρωμάτων παρουσιάζουσιν τοὺς χρωματικοὺς τόνους ὅλης τῆς κλίμακος τοῦ φάσματος, γιὰ ἐγχρωμα καλλιτεχνήματα, ποὺ δημιουργοῦνται μὲ τὴν κατάλληλην χρῆσιν τῆς κινητικῆς ἐνεργείας ἢ μὲ τὶς διαθλάσεις τοῦ φωτὸς ἢ μὲ τὴν ὀπτικὴν αὐταπάτην ἢ μὲ κατάλληλα κρύσταλλα καὶ πρίσματα προβολῆς κ.λ.π. Ἡ Κυβερνητικὴ, ἡ Πυρηνικὴ Φυσικὴ, ἡ Ὀπτικὴ, ἡ Ἀκουστικὴ, ἡ Μηχανολογία ἀνοίγουν τεράστιαι προοπτικῆς σὲ πολλοὺς ἀπ' τοὺς σημερινοὺς καλλιτέχνες.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

16. Πρβλ. Johannes Hessen, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 244.

ΠΙΣΤΙΣ, ΕΡΓΑ, ΔΙΚΑΙΩΣΙΣ*

3. Ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως σταυρὸς ὁδηγεῖ εἰς τὴν δικαίωσιν.

Ὁ Χριστὸς ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τελείαν ἄρνησιν τῶν τοῦ κόσμου, ἀκόμη καὶ τῶν προσφιλεστέρων προσώπων μας. Καὶ ἀντὶ τῆς κοσμικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν προσφέρει εἰς τὴν ἀσθενοῦσαν σάρκα μας, μᾶς προσφέρει τὸν σταυρὸν του. «Ὅσοι αἰσθάνονται ἀδυναμίαν εἰς τὸ νὰ ἄρουν τὸν σταυρὸν, δηλαδὴ νὰ θυσιαστοῦν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀγάπης, εἶναι ἀνάξιοι νὰ ὀνομάζωνται χριστιανοί. «Καὶ ὅς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἀξίος» (Ματθ. ι' 38). Ποῦ ὀφείλεται ἡ ἀδυναμία μας νὰ ἄρωμεν τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου; Εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ τοῦ Χριστοῦ λόγος ἔπεσεν εἰς καρδίας πλήρεις ἀκανθῶν, καὶ συνέβη ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον τόσον παραστατικῶς μᾶς ἀναφέρει αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ σπορέως: «Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται» (Ματθ. ιγ' 22). Αὐτὸ συμβαίνει μὲ τὴν ἄκαρπον πίστιν. Ἡ μέριμνα τοῦ βίου τούτου συμπνίγει τὴν πίστιν μας καὶ τὸ ἄνθος τῆς πίπτει πρὶν ἢ σχηματίσῃ καρπὸν, διότι τὴν ἰμάδα τῆς ρίζης τὴν ἀπεμύζησαν τὰ ζιζάνια.

Ἐὰν ὑποφέρῃ σήμερον ὁ κόσμος καὶ ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ ἄγχος μιᾶς θανασίμου ἀπειλῆς ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς ἔργων, εἶναι διότι οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ δὲν πιστεύουν εἰς τὴν μοναδικὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολὴν των. «Ὅτι εἶναι δηλαδὴ φωστῆρες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, μεταλαμπαδεύοντες τὸ φῶς τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης καὶ εἰρήνης. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις καὶ εἰς τὸ σωτηριῶδες ἔργον τοῦ Ἰησοῦ ἀποτελεῖ δι' αὐτοὺς κάτι τὸ βαθύτατα ἐρριζωμένον εἰς τὰς καρδίας καὶ τὴν συνείδησίν των. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ἐπίσης, ὅτι ὁ χριστιανικὸς κόσμος ἐν τῷ συνόλῳ του θρησκεύει καὶ εἰς πολλὰς οἰκογενείας ἢ ἀνατροφή τῶν τέκνων γίνεται «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου» (Ἐφεσ. στ' 4). Ἡ ἀδικία καὶ ἡ βλασφημία καὶ αἱ πονηραὶ πράξεις ἀποδοκιμάζονται. Ἄλλ' ὅταν τεθῇ ἐνώπιόν μας ἡ ἀμείλικτος ἀξίωσις τοῦ Χριστοῦ ν' ἀρνηθῶμεν τὰ τοῦ κόσμου, τότε ἡ θρησκευτικὴ μας συνείδησις

* Συνέχεια ἐκ τῆς σ. 739 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24 τεύχους.

ἀποκαλύπτῃ τὴν ἀσθένειαν τῆς πίστεως. Καὶ τοῦτο, διότι τὰ ὅπλα τῆς στρατείας μας εἶναι σαρκικά.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος θέτει ὑπεράνω παντὸς νόμου τὸν νόμον τῆς πίστεως, δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται ἡ δικαιοσύνη τοῦ ἀνθρώπου· «λογιζόμεθα οὖν πιστεῖ δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου» (Ρωμ. γ' 28). Τὴν τοιαύτην ὁμωσ ἀποψὶν ὑποστηρίζει ὁ θεῖος Παῦλος ὄχι διὰ τὴν ἐπίσημον ὅτι εἶναι ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξίας καὶ δὲν ὀδηγοῦν εἰς τὴν δικαιοσύνην τὰ ἐκ τῆς πίστεως ἔργα, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπογραμμισμένην πῶσον ἐσφαλμένη ἦτο ἡ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος ἀποψὶς τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἐπίστευον εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν ἐργῶν τοῦ Νόμου καὶ μόνον. Ἀπέδειξε δὲ διὰ τοῦ παραδειγματός του ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἐὰν καὶ μέχρι ποίου σημείου ἐκεῖνος ἐθεώρει ἐπαρκῆ τὴν πίστιν διὰ τὴν τύχη ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς σωτηρίας. Οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου δύναται νὰ προτάξῃ ἔργα ἐν-θέου πίστεως, ὅσα καὶ οἷα ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Καὶ τὰ ἔργα ταῦτα τὰ ἐπετέλεσεν ὁ ἅγιος Παῦλος, χωρὶς νὰ ἐπιβαρύνῃ ἑστω καὶ κατ' ἐλάχιστον τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο δέ, ὡς ἔλεγε, διὰ τὴν μὴ δώσῃ ἀέγχοπὴν τινὰ τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ (Α' Κορ. θ' 12). Ἐπεθύμει, ὅπως ὁ ἀγὼν τοῦ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου, ἀγὼν ὅστις ἐπέκειτο αὐτῷ ὡς ἀνάγκη, εἶναι ἐντελῶς ἀδάπανος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τοὺς πιστεύοντας. Ὁ Χριστοκεντρικὸς Παῦλος, ὁ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, εἶναι προφανές, ὅτι δὲν ἐπανεπαύθη εἰς μόνην τὴν πίστιν. Ἐπεδόθη εἰς ἔργον κολοσσιαῖον καὶ ἐμεγαλοῦργησε χάρις εἰς τὴν πίστιν του. Ἡ ἀποστολὴ του ἀπῆτει θυσίας, μόχθους, στερήσεις, κινδύνους. Διεδραματίζετο ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ἐπικινδύνου διὰ τὴν ζωὴν του πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς καταστάσεως. Ἐν τούτοις, ἀνευδότης ἐμμένει εἰς τὴν ἄνευ οὐδενὸς συμβιβασμοῦ ἐδραίωσιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Τίποτε, καμμία ἀπειλή, καμμία δύναμις, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐξουσίαι, οὔτε ἐνεστώτα, οὔτε μέλλοντα δύνανται νὰ τὸν χωρίσουν καὶ νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἐμμονὴ του εἰς τὸ ἔργον του φέρει αὐτὸν εἰς σύγκρουσιν θανάσιμον μὲ τὸν Ἰουδαϊσμόν, ἀλλὰ καὶ θέτει τοῦτον ἀντιμέτωπον αὐτοῦ τούτου τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Διὸ καὶ διῆλθε κρίσιμους καὶ δραματικὰς στιγμὰς περισσώτερον παντὸς ἄλλου, ὥστε νὰ λέγῃ· «ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρεῖς ἔρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρεῖς ἐναυάγησα, νυχθημερὸν ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίας πολλάκις, κινδύνους πο-

ταμῶν, κινδύνους ληστῶν, κινδύνους ἐν πόλει, κινδύνους ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνους ἐν θαλάσῃ, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῶ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν φύχει καὶ γυμνότητι· χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἢ ἐπισύστασις μου ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;» (Β' Κορ. ια' 23-29).

Διὰ τοιαῦτα εἶναι ἱκανὴ ἡ πίστις. Μεγάλα τὰ τῆς πίστεως κατορθώματα, ἐπιβεβαιοῖ ἡ Ἐκκλησία. Οἱ ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἀγάπης διακατεχόμενοι αἰσθάνονται ἀκατάσχετον τὴν ἀνάγκην νὰ τεθοῦν εἰς τὴν διακονίαν παντὸς πάσχοντος. Κατέχοντες τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ, κατανοοῦσιν ἀλλήλους «εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων» (Ἐβρ. ι' 24). Πρόθυμοι εἰς ἔργα εὐάρεστα τῷ Θεῷ καὶ εἰς οἰκοδομὴν τοῦ πλησίον συντελοῦντα εἶναι ἀπρόθυμοι ἀντιθέτως εἰς ἔργα, εὐρισκόμενα ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ἄλλων δυνάμεων, ἐκφεύγοντα τοῦ φωτισμοῦ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης. Ὑπὲρ τῆς δι' ἔργων ἐκδηλώσεως τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ὁμιλεῖ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐν τῇ Α' ἐπιστολῇ του· «Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μὴδὲ τῇ γλώσσει, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμὲν» (Α' Ἰωάν. γ' 18-19). Ἡ δικαίωσις ἡμῶν θὰ ἐπιτευχθῇ ὄχι διὰ νεκρᾶς πίστεως, ἀλλὰ δι' ἔργων πίστεως. Καὶ γὰρ ὁ δικαίωσας ἡμᾶς ἅπαντας Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει ἐν ἣ ἐστήκαμεν, τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα ἔχυσεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, μὴ ἀρκεσθεῖς εἰς τὸ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου κήρυγμά του, ἀλλὰ ὡς καλὸς ποιμὴν τὴν ζώην αὐτοῦ ἔθεσεν ὑπὲρ τῶν ἀπολωλότων προβάτων του. Ἄς εὐχρηθῶμεν, ὅπως «ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· ἀμήν» (Ἐβρ. ιγ' 20-21).

ΜΟΝΙΜΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Δ'. ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΩΝ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΘΕΙΑΣ*

Μιά ἄλλη ἔκφρασι τῆς συγχρόνου ἀθεΐας, πού τή βρίσκει κανεῖς καί μέσα στά ἐπιστημονικά ἐργαστήρια, ἀλλά καί, πρὸ παντός, διάχυτη στοὺς χώρους πού ξεδιπλώνεται ἡ σύγχρονη ζωὴ, εἶναι:

Ὁ Ἀπόλυτος ἀγνωστικισμός. Γιά πολλοὺς ἀνθρώπους τοῦ αἰῶνος μας δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως τίποτα. Ἡ ζωὴ ξεκινάει ἀπὸ τὸ μηδέν, γιὰ νὰ καταλήξῃ στὸ πουθενά. Ὁ ἀγνωστικισμός, πρακτικὴ κατὰ τὸ πλεῖστον τάσι, ἔχει τὶς ρίζες του στὴν ματεριαλιστικὴ ἀντίληψι τῆς ζωῆς καί στὴν ἀμφιβολία ἢ τὴν μελαγχολία τῶν φιλοσόφων τῶν τελευταίων αἰῶνων. Μὲ τὴ διαφορὰ, ὅτι ὁ ἀγνωστικιστὴς δὲν συζητᾷ τὸ πρόβλημα. Ἡ στάσι του δὲν εἶναι οὔτε ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὸ θέμα Θεὸς οὔτε πόλεμος οὔτε κἄν ἀδιαφορία. Εἶναι μιὰ παγερὴ ὁμολογία ἀγνοίας. Ἡ ἄρνησι «δὲν ξέρω οὔτε μπορῶ νὰ ξέρω» εἶναι ἡ μόνη κατάφρασι τῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ τυλίγεται σ' ἓνα χάος. Καί ἡ μόνη προοπτικὴ εἶναι τὸ μηδέν καί ἡ καταθλιπτικὴ μελαγχολία.

Ὁ ἀγνωστικισμός ἔχει μιὰ τεράστια διάδοσι στὶς ἀχανεῖς χώρες τοῦ τρίτου κόσμου. Ἐκεῖ πού οἱ λαοὶ ξυπνοῦν ἀπότομα ἀπὸ τὸ μακρὸ λήθαργικὸ τους ὕπνο. Μέσα στὴν παραζάλῃ τοῦ ξυπνήματός τους πετοῦν τὶς παλῆς ἀνιμιστικὲς θρησκευτικὲς τους πεποιθήσεις καί, μιὰ καί δὲν βρίσκουν καμμιά συνέπεια καί καμμιά θρησκευτικὴ συγκρότησι στὸ χριστιανικὸ κόσμο, μένου χωρὶς κανένα θρησκευτικὸ προσανατολισμό.

Ἄλλὰ καί στὴ γηρασμένη Εὐρώπη καί στὴν ἀμερικανικὴ ἥπειρο τὸ ἀγνωστικιστικὸ κίνημα διογκώνεται, ἰδιαίτερα ἀνάμεσα στὶς τάξεις τῶν νέων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διαπιστώνουν γύρω τους πολλαπλότητα καί ἀσάφεια καί συγκρητιστικὴ ἀνάμιξι καί ἀποχρωματισμὸ τῶν θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων καί προτιμοῦν τὸ μηδέν ἀπὸ τὸ συμβατικὸ καί ἀκαθόριστο.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 742 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24 τεύχους.

‘Ο άγνωστικισμός είναι πράξι, είναι συμπεριφορά.

‘Ομως, αν ο άγνωστικισμός παρουσιάζεται σήμερα στερημένος από φανταχτερή θεωρητική θεμελίωσι, υπάρχει μιὰ άλλη μορφή άθεισμοῦ, ἡ ὁποία υπογράφεται ἢ καὶ προσυπογράφεται ἀπὸ παγκοσμίου φήμης στοχαστὰς καὶ συγγραφεῖς καὶ ἡ ὁποία προβάλλεται μὲ πλήρη θεωρητικὸ ὄπλισμό. Πρόκειται γιὰ τὸν σύγχρονο Ὑπαρξισμὸ.

Γιὰ τὸν Ὑπαρξισμὸ εἶναι ἀρκετὰ δύσκολο νὰ μιλήσῃ κανεὶς. Μέσα στοὺς κόλπους τοῦ ὑπάρχουν σημαντικὲς διαφοροποιήσεις καὶ ἀποκλίσεις. ‘Ο ἴδιος ὁ Sartre στὸ βιβλίον του «‘Ο Ὑπαρξισμὸς εἶναι ἕνας ἀνθρωπισμὸς» (L' existentialisme est un humanisme) ὁμολογεῖ ὅτι ὑπάρχουν δυὸ παρατάξεις ὑπαρξιστῶν. ‘Η μιὰ παράταξι εἶναι Χριστιανοί, ὅπως ὁ Jaspers καὶ ὁ Gabriel Marcel καὶ οἱ ἄλλοι εἶναι ἄθεοι, ὅπως ὁ Heidegger, οἱ Γάλλοι ὑπαρξισταὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος. Συνεπῆς πρὸς τὸν ἑαυτὸ του, χαρακτηρίζει τὸν ὑπαρξισμὸ, τὸν ὁποῖο ἐκπροσωπεῖ, καθαρὰ ἀθειστικὸ. Θεωρεῖ ὅτι ἀνάμεσα στὸν ὑπαρξισμὸ καὶ στὸν ἀθεῖσμὸ ὑπάρχει μιὰ σχέσι ἐσωτερικῆς ἀμοιβαιότητος, μιὰ καὶ ὁ ὑπαρξισμὸς εἶναι παράγωγο τοῦ ἀθεισμοῦ καὶ πάλι, ἐξ αἰτίας τῆς ἴδιας τοῦ τῆς φύσεως, ὀδηγεῖ στὸν ἀθεισμὸ.

‘Η πρώτη ἀποψι αὐτῆς τῆς σχέσεως ὑπογραμμίζεται ἀπὸ τὸν Sartre μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: «‘Ο Ὑπαρξισμὸς δὲν εἶναι ἄλλο πρᾶγμα, παρὰ ἡ προσπάθεια νὰ βγοῦν οἱ συνέπειες μιᾶς ἀθειστικῆς τοποθετήσεως»⁸. Δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ὑπάρχει. Διακηρύττει, ὅτι κι’ ἂν ἀκόμα ὑπῆρχε ὁ Θεὸς, τίποτα δὲν θὰ εἶχε ἀλλάξει.

‘Ο Sartre ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἀποψι τοῦ Nietzsche, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ὅταν ἐμπιστευεταὶ τὸν ἑαυτὸ του στὸ Θεό, καταστρέφεται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ξαναβρῇ, παρὰ μόνον ἂν χωριστῇ ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ στηριχτῇ στὶς δικῆς του δυνάμεις.

Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ προσφερθῇ σὰν βοήθεια στὸν ἄνθρωπο, οὔτε ἀκόμα καὶ μιὰ ἀξιόλογη θυσία τοῦ Θεοῦ. Μόνος τοῦ ὁ ἄνθρωπος πρέπει ν’ ἀγωνιστῇ γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ μὲ τὶς ἴδιες του τὶς δυνάμεις τὴν ἐλευθερία. Κατὰ συνέπεια ὁ Sartre δὲν διακρίνει τὴ λύσι τοῦ προβλήματος στὸ γεγονός ἂν ὑπάρχῃ ἢ ἂν δὲν ὑπάρχῃ

8. J. P. Sartre: L' Existentialisme est un Humanisme, p. 21, et, L' Athéisme dans la Philosophie contemporaine, p. 417.

ὁ Θεός, ἀλλὰ στὴ δυνατότητα πραγματώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας. Ἀκριβῶς αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρη βασικὴ ἀποψὶ τοῦ στὴ σχέσι ὑπαρξισμοῦ καὶ ἀθεΐας. Ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου ἐξάγεται ἡ ἀνυπαρξία τοῦ Θεοῦ ἢ ὁ ἀθεϊσμός.

Γιὰ νὰ θεμελιώσῃ τὶς ἀπόψεις τοῦ ὁ Sartre χρησιμοποιοῖ τὴ διάκρισι τοῦ ὄντος «καθ' ἑαυτὸ» (en soi) καὶ «δι' ἑαυτὸ» (pour soi), τὴν ὁποία δανεῖζεται ἀπὸ τὸν Hegel. Τὸ «ὄν καθ' ἑαυτὸ» εἶναι ὀλοκληρωτικὰ κλειστὸ στὸν ἑαυτό του, χωρὶς καμμιά δυνατότητα ἀλλαγῆς. Π.χ. τὸ νερὸ παραμένει νερό, τὸ μικρὸ μπιζέλι δὲν ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ἀλλάξῃ. Αὐτὸ τὸ «ὄν» δὲν ἔχει καμμιά ἱστορία, δὲν ἔχει καμμιά σχέσι μὲ τὰ ἄλλα ὄντα, παραμένει ἀκίνητο καὶ ἀμετάβλητο. Τὸ «ὄν δι' ἑαυτὸ», ὁ ἄνθρωπος, εἶναι προικισμένον μὲ συνείδησι καὶ ἐλευθερία. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄνθρωπος, ἐπειδὴ εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἀρνεῖται νὰ φυλακιστῇ στὸ «καθ' ἑαυτό». Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μηδενισμὸς τοῦ «καθ' ἑαυτό».

Κατὰ συνέπεια, μόνῃ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου δημιουργεῖ καὶ καταξιώνει τὶς ἀξίες. ἌΕὰν ἔχω συνθλίψῃ τὸ Θεὸ Πατέρα, γράφει ὁ Sartre, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ὑπάρχῃ κάποιος, γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τὶς ἀξίες. Προτοῦ νὰ ῥθῆτε στὴ ζωὴ, ἡ ζωὴ ἢ ἴδια δὲν εἶναι τίποτα. Ἀπόκειται σὲ σᾶς νὰ τῆς δώσετε ἓνα νόημα καὶ ἡ ἀξία δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ αὐτὸ τὸ νόημα ποῦ σεῖς ἐκλέγετε»⁹.

Γιὰ νὰ δώσουμε μιὰ πληρέστερη εἰκόνα τοῦ ἀθεϊσμοῦ τοῦ Sartre, σημειώνουμε πῶς ἐρμηνεύει τὴ σκέψι τοῦ Nietzsche, τὴν ἀναφερόμενη στὸ θάνατο τοῦ Θεοῦ: «Μᾶς μίλησε καὶ τώρα σιωπᾷ. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα δὲν ἐπικοινωνοῦμε παρὰ μὲ τὸ πτώμα του»¹⁰.

Ἄλλοτε οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονταν τὸ Θεὸ νὰ τοὺς μιλά. Στὶς μέρες μας δὲν διακρίνουν πιά τὸ λόγο κι' ἔχουν τὴν ἐντύπωσι ὅτι ὁ Θεὸς σιωπᾷ. Κι' ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τὴ δύναμι νὰ διαπιστώσουν τὴ δική τους ἀδυναμία, διατυπώνουν τὴ θεωρία ὅτι ὁ Θεός, τὸν ὅποιον οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι τὸν νόμιζαν ζωντανό, ἔχει σήμερα πεθάνει. Ἐδῶ βρίσκεται ὁ προβληματισμὸς τοῦ Sartre καὶ τῆς συνοδείας του.

Οἱ προεκτάσεις καὶ οἱ μεταμορφώσεις τῆς ὑπαρξιστικῆς θεωρήσεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου εἶναι σημαντικῆς. Ὁ ὑπαρξισμὸς γνώρισε μιὰ ἄνευ προηγούμενου ἐκλαϊκευσι. Ἔχει καταν-

9. Michel Lelong, Pour un dialogue avec les athées, p. 58.

10. L' Athéisme dans la Philosophie contemporaine, p. 424.

τήσει μόδα. Καί ἐπηρεάζει σημαντικὲς μᾶζες ἀνθρώπων, γιὰτὶ κάτω ἀπὸ τὸν πέπλο τῆς ἐλευθερίας προσφέρεται νὰ καλύψῃ τὴν ὁποιοδῆποτε ἀσυδοσία καὶ τὸν ὁποιοδῆποτε παραλογισμό.

“Ὅλες οἱ μορφές τοῦ ἀθεϊσμοῦ, ποὺ ἀναφέραμε μέχρι τώρα, διασταυρῶνονται στὸν δυτικὸ κόσμον καὶ ἔχουν τὸ κοινὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι προβάλλονται ἢ καὶ συναγωνίζονται ἐλεύθερα στὸ στίβο τῶν ἰδεολογικῶν ἀνταγωνισμῶν.

Πίσω ἀπὸ τὸ παραπέτασμα ὑπάρχει ἡ στρατευμένη ἀθεΐα, ἡ ὁποία βρίσκεται σὲ ἀδιάκοπο συναγερμὸ καὶ συνεχῶς παραβιάζει τίς πύλες τοῦ κλοιοῦ τῆς καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ καὶ νὰ κατακτήσῃ τὸ δυτικὸ ἡμισφαίριον.

Πρόκειται γιὰ τὸ Μαρξισμό-Λενινισμό. Οἱ ἀπόψεις τοῦ Μαρξισμού-Λενινισμοῦ καὶ ἡ τακτικὴ τῆς βίας καὶ τοῦ αἵματος, τὴν ὁποία ἀκολούθησε προκειμένου νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν ἀθεϊσμό, εἶναι γνωστά.

Ὁ ἱστορικὸς ὕλισμός, τὸ θεωρητικὸ ὑπόβαθρον τοῦ Μαρξισμού-Λενινισμοῦ, συμπλέκεται καὶ συναρμολογεῖται σὲ τέσσαρες βασικὰ θέσεις.

α. Ἡ μόνη πραγματικότης τοῦ ὕλικου κόσμου εἶναι ἡ ὕλη.
β. Ἡ ὕλη εἶναι ἀφθαρτὴ καὶ αἰώνια. γ. Ἡ ὕλη βρίσκεται σὲ διαρκῆ κίνησι.
δ. Ἡ κίνησι τῆς ὕλης εἶναι προοδευτικὴ καὶ κατὰ συνέπειαν ὄχι κυκλική. Εἶναι ἐξέλιξι καὶ ἱστορία.

Ὁ ἱστορικὸς ὕλισμός ἀποκλείει τὴν ἀνάμιξι μιᾶς ὑπερβατικῆς δυνάμεως στὸ χῶρον τῆς ἱστορίας.

«Δὲν ὑπῆρξε ποτὲ καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ ποτὲ στὸν κόσμον κάποιο πρᾶγμα, γράφει ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ, ποὺ δὲν θὰ εἶναι κινούμενη ὕλη ἢ παράγωγον τῆς κινούμενης ὕλης. Ἀκριβῶς ἐδῶ βρίσκεται ἡ ἐνότης τοῦ κόσμου»¹¹.

Μέχρι σήμερον ὁ Μαρξισμός-Λενινισμός δὲν ἔχει ἀλλάξει καθόλου τὴν θεωρητικὴν βάσιν οὔτε μετέβαλε τὴν τακτικὴν τῆς μάχης του. Παραμένει ἀπόλυτος, ριζοσπαστικὸς καὶ ἐπιθετικὸς. Ὁ Jacques Maritain γράφει, ὅτι ἀεδῶ καὶ ἕνα αἰῶνα ἡ ἀνθρώπινη ἱστορία εἶδε τὴν θυελλώδη εἰσβολὴν ἐνὸς ἀθεϊσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν ταυτόχρονα ἀπόλυτος, μιὰ καὶ ἀρνιόταν πέρα γιὰ πέρα τὸ

11. Osnovy Marxistkoi Filosofii, 2e ed. Moscou 1922, p. 110.

Θεὸ καὶ θετικὸς, γιατί ἦταν ἓνας πραγματικὸς ἀντιθεϊσμός, ὁ ὁποῖος ἀπαιτοῦσε νὰ βιωθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ ἀλλάξῃ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς»¹².

Ὁ ἀθεϊσμός αὐτὸς παρουσιάζεται σὰν ἓνας ριζοσπαστικὸς οὐμανισμός, σὰν μιὰ θαυμάσια πρωτοβουλία ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ ἀνακτήσῃ στὸ σύνολό της τὴν ἀνθρωπιά του. Ὁ Θεὸς θεωρήθηκε σὰν ἓνα ἐμπόδιο στὴν πρόοδο καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἀναζητᾷ τὸν τρόπο νὰ παραμερήσῃ τὸ ἐμπόδιο ἀπὸ τὸ δρόμο της.

Καὶ μέχρι σήμερα ἡ θύελλα αὐτὴ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὀρμητικὴ καὶ καταστροφικὴ.

Ἡ μόνη στροφὴ, ποὺ ἔκανε ὁ μαρξιστικὸς ἀθεϊσμός κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες, εἶναι ὅτι προσπαθεῖ κατὰ κάποιον τρόπο νὰ κρύψῃ τὸν ἀθεϊσμό του. Τὸν συνέχει ἓνα πλέγμα κατωτέρω-τητος. Δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ δείξῃ στὴν ἀνθρωπότητα τὰ ματωμένα του χέρια. Τὸν συγκλονίζει ἡ ἐνοχλή, ὅτι ἐνῶ ἐπαγγέλλεται ἐλευθερία κι' ἐνῶ ἔχει στὰ χεῖλη τὸ σύνθημα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, καταπιέζει συνειδήσεις κι' ἐπιβάλλει μὲ τὴ βία τὸν ἀθεϊσμό.

(Συνεχίζεται) † Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

12. Jean Lacroix: Le sens de l' Athéisme moderne, p. 28.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλιῶν ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐξ 100 δραχμῶν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ*

6. Στοργή πρὸς τοὺς Ἱεροσπουδαστάς.

Κατὰ τὴν παραμονὴν ἡμῶν εἰς τὴν Σταυροπηγιακὴν Μονὴν Κούρτεα ντὲ Ἄρτζες, τῆς ὁποίας τὸ Καθολικὸν εἶναι ἀληθὲς ἀριστούργημα τέχνης, μᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστώσωμεν καὶ πρακτικῶς τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοὺς ἱεροσπουδαστάς. Ἦτο περίοδος τῶν ἐξετάσεων τοῦ Ἰουνίου, αἱ ὁποῖαι θὰ ἤρχιζον τὴν ἐπομένην. Εἶχομεν τελειώσει τὸ πρωϊνὸν ρόφημα, ὅτε εἰδοποιήθημεν ὅτι ἀφίκετο ὁ Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Ὁράντσα κ. Βασίλειος. Τὴν ἀφίξιν τοῦ Ἐπισκόπου διεμήνυσε καὶ ἡ πανηγυρικὴ κροῦσις τῶν κωδῶνων. Κατήλθομεν εἰς τὴν αὐλὴν πρὸς ὑπάντησιν αὐτοῦ. Μᾶς εἶχον προλάβει οἱ ἱεροσπουδασταί, οἱ ὁποῖοι καὶ εἶχον περιτριγυρίσει τὸν Σεβ. ὡσὰν «κλωσσόπουλα». Ἐκεῖνος μὲ περισσὴν ἐγκαρδιότητα καὶ στοργὴν τοὺς ἐχαιρέτα. Μᾶς κατέπληξε τὸ θέαμα. Ἀνέβημεν μετὰ τοῦ Σεβ. εἰς τὴν αἴθουσαν ὑποδοχῆς. Ἐκεῖ ἐπληροφορήθημεν ὅτι ἐν ὄψει τῶν ἐξετάσεων εἶχεν ὑποβληθῆ εἰς τὸν κόπον τοῦ ταξιδίου ἐκ τῆς μακρινῆς του Ἐπισκοπῆς, προερχομένους ἐκ τῆς Ἐπαρχίας του, 25 τὸν ἀριθμὸν. Εἶχεν ἔλθει ὁ καλὸς Ἐπίσκοπος πλησίον τῶν πνευματικῶν του τέκνων διὰ νὰ τονώσῃ τὸ ἠθικὸν των, νὰ τὰ εὐλογῆσῃ καὶ νὰ δεῖξῃ καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ ἐνδιαφέρον του δι' αὐτά. Εἰρήσθω δ' ὅτι ἡ Ἐπαρχία του ἀπέχει τοῦ Σεμιναρίου περὶ τὰ 900 χιλιόμετρα. Ἐθαυμάσαμεν τὴν πατρικὴν στοργὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου. Καὶ ἐπληροφορήθημεν κατὰ τὴν πρόοδον τῆς συζητήσεως ὅτι μὲ τὴν αὐτὴν στοργὴν περιβάλλουν καὶ οἱ λοιποὶ Ἱεράρχαι τοὺς ἱεροσπουδαστάς τῆς Ἐπαρχίας των. Τοὺς ἐπισκέπτονται κατὰ συχνὰ διαστήματα, τοὺς ἐνισχύουν οικονομικῶς, φροντίζουν διὰ τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἐξ αὐτῶν ἐγγάμων, καὶ ὅταν περατώσουν τὰς σπουδὰς των, φροντίζουν περὶ αὐτῶν μέχρι τῆς ὥρας τῆς χειροτονίας των, ἥτις καὶ δὲν ἀπέχει πολὺ χρονικῶς τοῦ πέρατος τῶν σπουδῶν, παρὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας ἐνίων.

Πῶς εἶναι δυνατὸν—ἐσχέφθημεν—οἱ ἱεροσπουδασταὶ αὐτοὶ νὰ λησμονήσουν ποτὲ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἐπισκόπου των δι' αὐτούς;

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 745 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24 τεύχους.

Καί εἶναι δυνατόν νά μὴ κατέχη κεντρικὴν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν θέσιν ὁ Ἐπίσκοπος; Ὅλοι οἱ Ἱεράρχαι περιβάλλουν μὲ ἀγάπην ὄχι μόνον τοὺς σπουδαστάς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς, πρωτοστατοῦντος τοῦ Πατριάρχου, τὸν ὁποῖον ἕνεκα αὐτῆς τῆς ἀγάπης, κυριολεκτικῶς λατρεύουν οἱ κληρικοὶ ὀλοκλήρου τῆς Ρουμανίας.

7. Δεσπόζει τὸ πρακτικὸν πνεῦμα.

Ἐκ πρώτης ὄψεως καθίσταται σαφές, ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ρουμανίας δεσπόζει τὸ πρακτικὸν πνεῦμα. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει οἰκονομικὴν αὐτάρκειαν, χάρις εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἐργαστηρίων της. Οὐδεμία φορολογία ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰς μονάς. Ἐργαστήρια συντηροῦν τὸ Πατριαρχεῖον. Κηροπλαστεῖα μὲ συγχρόνους ἐγκαταστάσεις ἔχουν καὶ τὸ Πατριαρχεῖον καὶ αἱ Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπαὶ καὶ παρέχεται τοιοῦτοτρόπως ἡ δυνατότης εἰς τοὺς ναοὺς νά προμηθεύωνται τὸ κερί ἀπὸ τῆν Ἐπισκοπὴν των. Ὁ κηρός, ὡς μᾶς ἐπληροφόρησαν, κοστίζει περὶ τὰ 7 λέϊ κατὰ κιλόν, πωλεῖται δὲ περὶ τὰ 30 λέϊ εἰς τοὺς ναοὺς, οἱ ὁποῖοι τὸν μεταπωλοῦν εἰς τοὺς πιστοὺς περὶ τὰ 70 λέϊ. Ἡ τιμὴ τῶν 70 λέϊ, ἐνῶ εἶναι σημαντικὴ, ἐν τούτοις διὰ τοὺς πιστοὺς εἶναι ἀσήμαντος. Ἐκαστον κηρίον πωλεῖται ἀντὶ 0,50-1 δραχμῆς. Τὸ κέρδος τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ ναοῦ εἶναι ἀξιόλογον, ἐὰν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν ὅτι πολλάκις καταναλίσκονται 500 κιλά ἡμερησίως. Τὸ ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν κηρίων σημαντικὸν προϊόν τῶν Μητροπόλεων διατίθεται διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, διὰ τὴν μισθοδοσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν ὑπαλλήλων, διὰ τὰς ἐπιχορηγήσεις πρὸς ναοὺς καὶ μονάς κλπ. Τὸ δὲ σχετικὸν εἰσόδημα τῶν ναῶν διατίθεται διὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ προσωπικοῦ των, διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς μισθοδοσίας τῶν ἱερέων κλπ.

Ἐκάστη Ἐπισκοπὴ ἔχει ὡσαύτως ἀμπελῶνας, ἐκ τῶν ὁποίων παράγεται ὁ διὰ τὴν Θ. Λατρείαν οἶνος, καθαρὸς ἀπὸ χημικὰς οὐσίας, ἐξαιρετικῶς εὐγευστος, πωλούμενος ἐμφιαλωμένος εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰς μονάς. Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ χρησιμοποίησις ἑτέρας ποιότητος ἢ προελεύσεως οἴνου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Αἱ φιάλαι φέρουν ἐτικέττας, αἱ ὁποῖαι ἀναγράφουν τὴν Ἐπισκοπὴν, ἣτις κατεσκεύασε τὸν διατιθέμενον οἶνον μετὰ τῆς ἐνδείξεως ὅτι προορίζεται «διὰ τὴν Λατρείαν». Τὰ ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ οἴνου εἰσοδήματα εἶναι μεγάλα, δεδομένου τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ναῶν καὶ τῶν μονῶν.

Εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ ἐντὸς τῆς διεσκευασμένης παλαιᾶς «Σκήτης Μάϊτσελορ» εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ ποικίλα ἐργαστή-

ρια ἔκκλ. τέχνης. Διαθέτουν σύγχρονα μηχανήματα καὶ πλῆθος τεχνιτῶν. Κατασκευάζουν δὲ πᾶν εἶδος χρήσιμον εἰς τὴν Λατρείαν, ἤτοι σταυρούς, πολυελαίους, κανδήλας, μανουάλια, ἅγια Ποτήρια, ἐξαπτέρυγα, εἰκόνας, Εὐαγγέλια ἐπίχρυσα, ἀργυρᾶς ἐπενδύσεις εἰκόνων ὡς καὶ πλῆθος ἄλλων ἀντικειμένων χρησίμων εἰς τὴν Θ. Λατρείαν ὡς λ.χ. ἐγκόλπια Ἀρχιερέων, ἐπιστηθίους σταυρούς, εἰκόνας ἐκ σμάλτου, ἄμφια, ράσα κλπ.

Μεταξὺ τοῦ ἐργατοτεχνικοῦ προσωπικοῦ ὑπάρχουν καὶ μοναχοὶ καὶ μοναχαί, ἱερομόναχοι καὶ λαϊκοί. Ἡ ποιότης τῶν κατασκευαζομένων εἰδῶν εἶναι ἀρκετὰ καλή, ἐνίων δὲ ἐξάιρετος, ὑπολειπομένη ὅμως τῆς πολυμορφίας καὶ ποικιλίας τῶν ἐν Ἀθήναις πωλουμένων συναφῶν εἰδῶν.

Εἰς ἕτερον χῶρον εἶναι ἐγκατεστημένα ἐργαστήρια ξυλογλυπτικῆς, τὰ προϊόντα τῶν ὁποίων κοσμοῦν τὸ ἐσωτερικὸν πλείστων ναῶν. Παραπλευρῶς τῶν Πατριαρχικῶν ἐνδιαιτημάτων, εὐρίσκονται τὰ πρότυπα τυπογραφικὰ ἐργαστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἐνθα τυπώνονται λειτουργικὰ βιβλία καὶ προσευχητάρια, εἰκόνας ὄψφσετ, αἱ ὁποῖαι καὶ διατίθενται πρὸς πώλησιν ἐντὸς πλαισίων, κατασκευαζομένων ὑπὸ δύο γυναικείων Μονῶν πλησίον τοῦ Βουκουρεστίου.

Ἄπαντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ταῦτα εἶδη καὶ τὰ βιβλία πωλοῦνται διὰ λογαριασμὸν τοῦ Πατριαρχείου, τοῦ ὁποίου, ὡς ἀντιλαμβάνεται τις, τὰ ἔσοδα εἶναι σημαντικά. Τὰ ὑφάσματα διὰ τὴν κατασκευὴν ἱερῶν ἁμφίων παράγονται εἰς τὰ εἰδικὰ ἐργαστήρια τῆς γυναικείας Μονῆς Τσιγκανέστι, διαθετούσης ἀρτιώτατον μηχανολογικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ ἐργαστήρια διὰ τὴν κατασκευὴν γαλλογίνων, σταυρῶν καὶ πόλων, κροσσίων κλπ. Τὰ ἐργαστήρια κινοῦν αἱ μοναχαί.

Ἐξ ὧσων ἀντελήφθημεν, ὑπάρχει συνετὴ διαχείρισις τοῦ ἐκκλ. χρήματος καὶ δὲν παρέχεται ἡ δυνατότης διασπαθίσεως αὐτοῦ εἰς συγγενεῖς ἐκκλ. προσώπων ἢ εἰς ἑτερόκλητα στοιχεῖα. Τοὺς Ἐπισκόπους κληρονομεῖ ἡ Ἐκκλησία ὑποχρεωτικῶς, τοὺς δὲ μοναχοὺς αἱ μοναί των. Δὲν ὑφίσταται δυνατότης ἐγκαταλείψεως οὐδενὸς τῶν ἀτομικῶν εἰδῶν των εἰς συγγενεῖς. Οἱ Ἐπίσκοποι συγκατοικοῦν μετὰ τῶν ἱερομονάχων τῆς ἑδρας τῆς Ἐπισκοπῆς. Μοναχαί τινες, διαμένουσαι εἰς ἀπομεμακρυσμένον οἶκημα, ἀσχολοῦνται μὲ τὰ οἰκιακὰ τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν κληρικῶν του, παρασκευάζουσαι τὰ φαγητὰ καὶ ἐπιμελοῦμεναι τῆς καθιριότητος τῶν κτιρίων. Εἶναι δὲ ἑμμισθοί.

Ἡ οἰκονομικὴ αὐτάρκεια τῶν Μητροπόλεων καὶ δὴ καὶ ἄνευ τῆς οἰασθῆποτε φορολογίας, παρέχει εἰς αὐτάς τὴν δυνατότητα, ὅπως ἔρχονται ἄρωγοὶ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ναῶν καὶ τῶν μονῶν των, διαθέτουσαι διὰ τὴν ἀνακαίνισιν αὐτῶν σημαντικὰ ποσά.

8. Τὸ π λ ῆ θ ο ς τ ῶ ν ἑ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ῶ ν κ τ ι ρ ῖ ω ν.

Πλῆθος κτιρίων ὑπάρχει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Πατριαρχεῖον δίδει τὴν ἐντύπωσιν μικροῦ Βατικανοῦ. Εὐρίσκειται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς κορυφῆς μικροῦ λόφου, καταλαμβάνον ἑκτασιν περίπου 60 στρεμμάτων. Τὸ κτίριόν του περιβάλλεται ὑπὸ δάσους-ἄλσους περιπεφραγμένον. Εἶναι δὲ μεγαλοπρεπὲς μὲ βαρύτιμον καὶ πολυτελεῆ ἐσωτερικὸν διάκοσμον. Ξυλόγλυπτα καὶ πίνακες καὶ τοιχογραφίαι ἀποτελοῦν τὴν διακόσμησίν του. Ἐναντι τῆς κυρίας εἰσόδου εὐρίσκειται ὁ πατριαρχικὸς Ναὸς καὶ ἀκριβῶς παραπλευρῶς τὸ μεγαλοπρεπὲς κτίριον τῆς Βουλῆς, ἑξῶθι τοῦ ὁποίου ἴστανται ρουμάνοι στρατιῶται φρουροί.

Εἰς τὸ πατριαρχικὸν μέγαρον ὑπάρχουν, ἐκτὸς τῶν διαμερισμάτων τοῦ Πατριάρχου, δωμάτια διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς τῶν Ἐπαρχιῶν, οἵτινες ἀφικνούμενοι εἰς Βουκουρέστιον διαμένουν ὑποχρεωτικῶς ἐντὸς αὐτῶν. Παραπλευρῶς σχεδὸν τοῦ κεντρικοῦ κτιρίου, ἔνθα καὶ τὸ Γραφεῖον τοῦ Πατριάρχου, εὐρίσκειται συγκρότημα ἄλλων κτιρίων, προοριζομένων διὰ τὴν κατοικίαν τῶν ἐν τῇ πόλει τοῦ Βουκουρεστίου ὑπηρετούντων ἱερομονάχων, διὰ τὴν φιλοξενίαν ἱερέων ἐξ ἐπαρχιῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, διὰ τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ κηροπλαστείου καὶ τῶν τυπογραφείων κ.λ.π. Ἡ αὐτὴ εὐρυχωρία παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄλλας Μητροπόλεις, ὡς π.χ. εἰς Σιμπίου καὶ Ρίμνικο-Βουλτσα. Ἡ τελευταία μάλιστα εἰς τὰ γραφεῖα καὶ τὸ ἀγρόκτημά της ἀπασχολεῖ 72 ὑπαλλήλους καὶ ἐξ ἐπόψεως ἐκτάσεως γῆς καὶ ἀνέσεως χώρου ὑπερέχει καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατριαρχείου, διαθέτουσα μεγάλην ἑκτασιν περιπεφραγμένην, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶναι συγκεντρωμένα ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς, τὰ γραφεῖα, ἡ κατοικία τοῦ Ἐπισκόπου, τῶν ἱερομονάχων, τὸ κηροπλαστεῖον, ἡ ἀποθήκη τοῦ οἴνου, οἱ κῆποι καὶ χῶροι διὰ τὰ ζῶα καὶ πτηνά.

9. Ἡ κ α τ α π λ η κ τ ι κ ῆ ε ὑ λ ά β ε ι α τ ο ὦ ρ ο υ μ α ν ι κ ο ὦ λ α ο ὦ.

Εἰς τὴν Ρουμανίαν ὁ λαὸς θρησκεύει πολὺ καὶ ὄχι μόνον ὁ ἀπλοϊκός, ἀλλὰ καὶ ὁ διανοητικῶς ἀνεπτυγμένος. Οἱ ναοὶ κατὰ τὰς

Κυριακάς εἶναι κατάμεστοι. Ἐντὸς τοῦ Βουκουρεστίου ὑπάρχουν 240 ναοί, οἵτινες ὑπερπληροῦνται. Οἱ πιστοὶ παρακολουθοῦν γονυκλινεῖς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ ἄλλα τμήματα τῆς Θ. Λειτουργίας. Εἰς τὰς μονὰς πορεύονται πλήθη λαοῦ διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Οἱ ναοὶ πάντοτε καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν εἶναι κέντρα διερχομένων προσκυνητῶν. Οὐδέποτε εἰσῆλθομεν εἰς ναόν, χωρὶς νὰ ἴδωμεν πιστοὺς προσευχομένους. Ὅπου μάλιστα φυλάσσονται ἅγια λείψανα, ἐκεῖ ἡ κοσμοσυρροή εἶναι πολὺ ἀξιόλογος. Τοὺς κληρικούς σέβεται πολὺ ὁ λαός. Διερχομένων ἡμῶν ἐκ τῶν ὁδῶν Ἐπαρχιακῶν πόλεων, οἱ ἄνθρωποι ὑπεκλίνοντο ἀφαιροῦντες τὸν πῖλόν των εἰς ἔνδειξιν βαθέος καὶ ἀνυποκρίτου σεβασμοῦ.

10. Πληθωρισμὸς Θ. Κηρύγματος.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διδάξῃ καὶ κατηχήσῃ ἐκτὸς τῶν ναῶν. Διὰ τοῦτο ἡ ὥρα τῆς Θ. Λατρείας ἀποτελεῖ τὴν μόνην διέξοδον πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκεται καθ' ἑκάστην Κυριακὴν εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βουκουρεστίου τὸ Κυριακοδρόμιον τοῦ Θεοτόκη εἰς τὴν ρουμανικὴν μὲ τινὰς συμπληρώσεις τοῦ Πατριάρχου. Ἡ ἀνάγνωσις αὕτη διαρκεῖ ἡμίσειαν περίπου ὥραν. Κατὰ τὴν ὥραν δὲ τοῦ Κοινωνικοῦ γίνεται ἡ συνήθης ὁμιλία ὑπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος, διαρκοῦσα ὑπὲρ τὸ ἡμίωρον. Εἰς πᾶσαν δὲ λατρευτικὴν σύναξιν γίνεται κήρυγμα, τὸ ὁποῖον μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦν οἱ πιστοί, σταυροκοποῦμενοι μάλιστα εἰς ὠρισμένα σημεῖα αὐτοῦ.

11. Ἀμφίσεις τοῦ Ἱ. Κλήρου.

Οἱ ἔγγαμοι ἱερεῖς περιφέρονται κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ πολιτικὴν ἐνδυμασίαν χωρὶς διακριτικόν τι. Δὲν φέρουν δὲ οὔτε γένειον, δὲν τρέφουν δὲ καὶ κόμην. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ φοροῦν τὸ ράσον, ὀλίγιστοι δὲ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ. Οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἐν τῷ κόσμῳ ἱερομόναχοι τρέφουν γενειάδα καὶ φέρουν ράσον. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των οὔτοι ἐκτὸς μὲν τοῦ ναοῦ φέρουν κατὰ τὸ πλεῖστον σιαδάδιον, ἐντὸς δ' αὐτοῦ καλυμμαύχιον ἢ καλογηρικὸν σκουῶφον. Οἱ μοναχοὶ φέρουν ἅπαντες ράσα καὶ ἔχουν γένεια, περιφέρονται δὲ καὶ ἐκτὸς τῆς μονῆς των μὲ τὴν ἀμφίσειν αὐτήν. Ἐπιθυμία τοῦ Πατριάρχου εἶναι καὶ οἱ ἔγγαμοι ἱερεῖς νὰ φέρουν ράσον καὶ νὰ ἔχουν γένεια.

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

ΧVΙΙΙ

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙ

Προτού ἡ τελικὴ ἀπόφασι γιὰ τὴν ἔνταξι κάποιου σὲ μιὰ μοναστικὴ ᾿Αδελφότητα παρθῆ, εἶναι ἀνάγκη νὰ καθαρίσῃ τὸ ἔδαφος ἀπὸ ὄρισμένα ἐμπόδια, πού συνήθως παρεμβάλλουν εἴτε οἱ συγγενεῖς εἴτε οἱ γνωστοὶ καὶ φίλοι, μὲ ἓνα λόγο ὁ κόσμος. Ὁ κόσμος ποτὲ δὲν εἶδε μὲ καλὸ μάτι τὴν πολιτεία τῶν μοναχῶν. Ποτὲ δὲν μπόρεσε νὰ κατανοήσῃ τὸ βάθος τῆς. Ποτὲ δὲν κατάφερε νὰ μπῆ στὸ νόημά τῆς. Ἔτσι σὲ κάθε εὐκαιρία θέλησε νὰ παρεμβάλῃ προσκόμματα γιὰ νὰ ἀνατρέψῃ ἀποφάσεις ἱερῆς νέων ἀνθρώπων, «ἐφιεμένων ὅπως ἀσπασθῶσι τὸν μοναχικὸν βίον».

Γι' αὐτὸ πρέπει ὁ κάθε ὑποψήφιος μοναχὸς ἢ μοναχὴ νὰ ἐτοιμασθῆ νὰ ὑπερπηδήσῃ ὄρισμένα ἐμπόδια. Κι' αὐτὰ εἶναι τὶς πιὸ πολλὰς φορὲς συναισθηματικά, γιὰτι προέρχονται ἀπὸ πρόσωπα συνήθως ἀγαπητά, μετὰ ὁποῖα τὸν συνδέουν δεσμοὶ αἵματος ἢ δεσμοὶ φιλίας. Κι' εἶναι ὁμολογουμένως κᾶπως δύσκολο νὰ μπορέσῃ κανεὶς νὰ ἀνταπεξέλθῃ στὴ λαίλαπα πού θά ση-

Ὅμως αἱ διαμορφωθεῖσαι εἰδικαὶ συνθῆκαι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἔχουν καταστήσει ἀναγκαίαν, ὡς φαίνεται, τὴν ἐμφίεσιν ἄνευ ράσου, πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ κλήρου.

* *

Ἴδου ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ ὄρισμένα σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ μιαν πρόσφατον ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρουμανίας. Πιστεύομεν ὅτι αἱ ἀμοιβαῖαι ἐπισκέψεις εἰς τὰς ὀρθόδοξους Χώρας πολλὴν τὴν ὠφέλειαν ἀπεργάζονται καὶ πολλὴν καὶ πολύτιμον πεῖραν χαρίζουν πρὸς ἀντιμετώπισιν προβλημάτων καὶ καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι χωρὶς νὰ εἶναι πανταχοῦ αἱ αὐταί, ἐν τούτοις παρουσιάζουν ὁμοιογένειαν καὶ συνάφειαν, στοιχεῖα δηλαδὴ ἐπιτρέποντα μιαν ἀνάλογον καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τῆς ἀναγκαιότητος πάντοτε ἐφαρμογὴν τῶν ὅσων κρίνονται ἐπιτυχῆ καὶ ἐφαρμόσιμα.

Ἄρχιμ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

κώσουν οί συγγενεῖς καὶ γνωστοί, μόλις πληροφορηθοῦν τὴν ἄγια ἀπόφασιν τῆς ἀφιερώσεως. Μέσα στὸ σπίτι θὰ ἐξεγερθοῦν ὅλοι: πατέρας, μητέρα, ἀδελφοί, ἀδελφές. "Ὅλοι μ' ἓνα στόμα θὰ προσπαθήσουν «ν' ἀλλάξουν μυαλά» σ' ἐκεῖνον ποῦ θὰ τολμήσῃ ν' ἀποκαλύψῃ τὶς προθέσεις του γιὰ μιὰ ζωὴ ἀφιερωμένη στὸν Νυμφίον Χριστό. Θὰ ἀνοίξουν ἀγῶνα, πραγματικὸν πόλεμον νεύρων γιὰ νὰ ματαιώσουν τὴν πραγματοποιήσῃ ἐκεῖνου, ποῦ στὰ μάτια των φαίνεται τελείως ἄσκοπον καὶ ἀδικαιολόγητον.

Σὲ τέτοια περίπτωσιν θὰ πρέπει ἐκεῖνος ποῦ βάλθηκε ν' ἀγαπήσῃ τὸ Χριστὸ περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο πάνω στὴ γῆ, νὰ προσπαθήσῃ νὰ μεταπεισῇ τοὺς δικούς του, ἐξηγώντας τοὺς μὲ ἀπλά λόγια, πειστικά, τῆ θέσιν του πάνω στὸ θέμα ποῦ τόσο τοὺς ἐνοχλεῖ καὶ τοὺς σκανδαλίζει. Ἂμπορεῖ νὰ ἐπιστρατεύσῃ κανεὶς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ νὰ τονίσῃ τὸ λαμπρὸ μεγαλεῖο τοῦ μοναχισμοῦ, ὅπως αὐτὸ φαντάζει στὴν ἀτέρμονη σειρά τῶν αἰώνων, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀποστολὴν του μέσα στὴ σύγχρονον κοινωνίαν. Βέβαιον ἂν οἱ συγγενεῖς εἶναι ἄνθρωποι χωρὶς θρησκευτικὰ ἐνδιαφέροντα, κοσμικοὶ καὶ ἀδιάφοροι, δὲν θὰ μπορέσουν, γιὰτὶ δὲν θὰ θελήσουν, νὰ καταλάβουν πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὰ ιδεώδη μας. Ἄν ὅμως εἶναι ἄνθρωποι καλοπροαίρετοι, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ πρακτικὴ ἐξήγησιν, μπορεῖ νὰ καταλάβουν τὴν σημασίαν τῆς ἀγίας ἀποφάσεως, νὰ καμφοῦν, νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ σκληρότητα, χωρὶς καὶ νὰ υἱοθετήσουν πλήρως τὶς ἀπόψεις τοῦ παιδιοῦ των ἢ τοῦ ἀδελφοῦ των. Ἄλλὰ αὐτὸ ἤδη εἶναι μιὰ νίκη, ποῦ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ καὶ σὲ ἄλλες νίκες σιγὰ-σιγὰ.

Σὲ πολλὰς περιπτώσεις οἱ συγγενεῖς δὲν καταφρονοῦν τὴν μοναχικὴν ζωὴν, ἀλλὰ ἐπιστρατεύουν τὸ ἐπιχείρημα πὼς δὲν ὑπάρχουν σήμερον κατάλληλοι τόποι γιὰ μιὰ κατὰ Θεὸν ἀφιέρωσιν, προκειμένου μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ ματαιώσουν τὰ σχέδια τῶν παιδιῶν των. Παίρνοντας παραδείγματα ἀπὸ προσωπικὰς των ἐμπειρίας, καὶ μεγαλοποιώντας λίγο ὅτι κακὸ ἔχει κατὰ καιροῦς ὑποπέσει στὴν ἀντίληψίν των, ἐμφανίζονται τιμώντας μὲν τὴν ζωὴν τῆς ἀφιερώσεως, ἀλλὰ μὴ βλέποντας τὸν τρόπο ποῦ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὴν ζήσει, ὅπως πρέπει στοὺς σημερινοὺς καιροῦς. Βέβαιον, ὅπως θὰ δοῦμε σὲ ἰδιαίτερον κεφάλαιον, ὁ μοναχισμὸς μας σήμερον διέρχεται βαρεῖάν κρίσιν. Μὲ αὐτὸ ὅμως δὲν μπορούμε νὰ διαγράψωμε κάθε μοναστικὴν ἐκδήλωσιν ἀπὸ τὸ ἱστορικὸν προσκῆνιον. Γιὰτὶ καὶ σήμερον, παρ' ὅλη τὴν κρίσιν ποῦ μαστίζει τὸν μοναχισμὸν μας, ὑπάρχουν λαμπρὰς ἀδελφότητες μὲ ἁγίους ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφές, ποῦ ἀγωνίζονται νὰ ζήσουν,

ὅπως θέλει ὁ Θεός. Θὰ ἦταν ἄδικο, εἰ μὲ ἓνα γενικὸ ἀφορισμὸ καταδικάζαμε κάθε μοναχικὴ ἐκδήλωσι. Καὶ μὲ μιὰ μονοκονδυλιὰ σβήναμε κάθε καλὴ προσπάθεια ποὺ γίνεται στὸ χωρὸ τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅσοι μὲ ἐλαφρὰ καρδιά καταφέρονται ἐναντίον τῶν πάντων, ἀδυνατίζουν ἐπικίνδυνα τὴν θέσι των καὶ εὐκολα μπορεῖ κάθε ἓνας νὰ ἀντικρούσῃ τὰ ἐπιχειρήματά των, ποὺ δὲν τὰ διακρίνει ἀντικειμενικότης καὶ πνεῦμα δικαιοσύνης.

Μερικὲς φορές ἐκ μέρους τῆς οἰκογενείας παρεμβάλλονται ἐμπόδια οικονομικῆς φύσεως. Ἡ συντήρησι τοῦ σπιτιοῦ, ἡ ἀποκατάστασι τῶν ἀγάμων ἀδελφῶν, ἡ γηροκόμησι τῶν γονέων. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμε πὺς τὸ ἐμπόδιο τοῦτο εἶναι σοβαρὸ καὶ δημιουργεῖ πραγματικὸ δίλημμα στὴν ψυχὴ τοῦ νέου. Ἀλλὰ ὁ καλὸς Θεὸς δίνει πάντοτε θαυμαστὰς λύσεις καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ποὺ δὲν φαίνεται καμμιά ἀκτίδα ἐλπίδος. Ἐπειτα εἶναι τὰ παραδείγματα οἰκογενειῶν ποὺ εἶδαν τὰ προβλήματά των νὰ ἐπιλύονται, τὶς ἀδελφές νὰ παντρεύονται, τοὺς ἀδελφοὺς νὰ τακτοποιοῦνται, τὰ χρέη νὰ ἐξοφλοῦνται, τοὺς γονεῖς νὰ βολεύονται μόνις μῆκε σὲ ἐφαρμογὴ ἢ ἀπόφασι τῆς ἀφιέρωσως ἑνὸς μέλους. Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα τὸ πρόβλημα εἶναι σοβαρὸ, καὶ μοῦ φαίνεται πὺς οἱ ἡπῖες λύσεις εἶναι ἐδῶ προτιμότερες γιὰ νὰ ἀποφύγη κανεὶς τὶς ὀξύτητες, τοὺς σκανδαλισμοὺς καὶ τὴν κατακραυγὴ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς κατ' ἐξοχὴν χρειάζεται νὰ καταφύγη κανεὶς στὴν βοήθεια κάποιου ἐμπείρου πνευματικοῦ προσώπου, γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴ γνώμη του καὶ νὰ πάρῃ γραμμὴ πλεύσεως καὶ πορείας.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνο οἱ γονεῖς, εἶναι καὶ οἱ φίλοι ποὺ δημιουργοῦν ἐμπόδια στὸ δρόμο γιὰ τὴ μονή. Αὐτοὶ θὰ εἰρωνευθοῦν, θὰ μειδιάσουν στὸ ἄκουσμα τῆς εἰδήσεως. Ἄλλοι θὰ ὑπενθυμίσουν τόσα τάλαντα ποὺ τώρα «πᾶν χαμένα». Καὶ χρειάζεται ὁμολογουμένως θάρρος ψυχικὸ καὶ ἀντοχὴ καὶ ἐπιμονὴ γιὰ νὰ μπορέσῃ κανεὶς νὰ νικήσῃ καὶ αὐτὸν τὸν πειρασμό. Ὁ κόσμος τόσο εὐκολα γκρεμίζει τοὺς πύργους τῶν ὀνείρων μας, ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς τραγικὰς πολλὰς φορές συνέπειες αὐτῆς του τῆς τακτικῆς πάνω στὶς νεανικὰς ψυχὰς. Ὁ κόσμος ποτὲ δὲν μπόρεσε νὰ συνταιριασθῇ μὲ τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα. Ἄλλο, διαφορετικὸ ἦταν καὶ εἶναι πάντοτε τὸ φρόνημα τὸ κοσμικὸ ἀπὸ τὴ θεϊκὴ βουλή. Καὶ πάντοτε θὰ ἰσχύῃ ἐκεῖνο ποὺ μὲ τόση ἐνάργεια μαρτυρεῖ ἡ Γραφή: «ὁ φίλος τοῦ κόσμου ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται».

Ἐμπόδιο δὲν πρέπει νὰ γίνουν οὔτε οἱ σπουδές, οὔτε τὸ ἐπάγγελμα ἢ τὸ γραφεῖο. Μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ μοναχισμοῦ

υπάρχει θέσις για όλους και τους επιστήμονες, και τους άπλοϊκούς. Ἀνεκάθεν ἀπ' τὸ μοναχισμό ξεπήδησαν υπέροχες μορφές και μέσα στην ώραία και γόνιμη ἀτμόσφαιρά του σμιλεύθηκαν ὠλοκληρωμένοι χαρακτηήρες πού, προσφέροντας στα πόδια του Ναζωραίου τις περγαμηνές και τις διακρίσεις των, ἀξιώθηκαν να γίνουν πρωτοπόροι στο δρόμο τής θεώσεως, ἀξιοποιώντας παράλληλα κατά τὸν καλύτερο τρόπο τις ικανότητες πού ὁ Θεός τους ἔδωσε. Παλαιότερα εἶχε γίνει λόγος για τὸν χημικὸ μοναχὸ π. Γεράσιμο Μενάγια, πού ἀπεσύρθη στὸν Ἅγιον Ὅρος, και για τὸν μοναχὸ Ἀλέξανδρο, τὸν ἱατρὸ τής Μεγίστης Λαύρας. Και σήμερα σὲ πολλές μονές τής πατρίδος μας, εἴτε ἀνδρικές εἴτε γυναικείες, υπάρχουν επιστήμονες ὄχι μόνο θεολόγοι, ἀλλὰ και ἱατροὶ και φιλόλογοι και νομικοὶ κ. ἄ. Ὅλοι αὐτοὶ ἀποτελοῦν μιὰ τιμημένη στρατεία, πού κάτω ἀπ' τὴν σημαία τοῦ Ἰησοῦ ξεκίνησε νὰ πάρη τὸν ἀνηφορικὸ δρόμο τής ἀπαρνήσεως και τής θυσίας. Ὑπάρχει πάντοτε ἡ δυνατότης για τὴν ἀξιοποίησι τῶν ταλάντων μέσα στο μοναχισμό. Ὑπάρχει ἐκεῖ θέσις και για μελέτη, και για συγγραφή. Για ὄλα και για ὄλους.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐμπόδια πού ἐμφανίζονται λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ ἀπόφασι. Ἦταν, εἶναι και θὰ εἶναι. Δὲν εἶναι τίμο νὰ κρύβωμε τις δυσκολίες. Ὁ ὑποψήφιος μοναχὸς πρέπει νὰ εἶναι πλήρως κατατοπισμένος για νὰ κατορθώση νὰ ἀνταπεξέλθη. Ἀλλως, θὰ διατρέξη τὸν κίνδυνο χωρὶς ἐφόδια νὰ ριφθῆ στὸν ἀγῶνα δικινδυνεύοντας τὴν νίκη. Ἡ ἀναμέτρησι μὲ τὰ ἐμπόδια προῦποθέτει ἐφόδια και ὄπλα. Παρ' ὄλα ὅμως τὰ γνωστά και ἄγνωστα λογικά ἢ γνωσιολογικά ὄπλα, ἕνα ὑπάρχει ἀνώτερο και ἀπροσμάχητο: ἡ ἄνευ ὄρων ἐνσυνείδητος ἀφιέρωσις στὸν Χριστό. Ἄν ὁ Κύριος θέλγη τὴν ψυχὴ μας, ἂν ὀμιλῆ κατ' εὐθειαν μέσα μας, ἂν ἔχη αἰχμαλωτίσει τὴν ὑπαρξί μας, τότε κανένας ἐμπόδιο δὲν μπορεῖ νὰ ὑψωθῆ μπροστὰ στο δρόμο μας. Τίποτε δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ μᾶς ἀναχαιτίση. Τὸ εἶναι μας πυρπολημένο ἀπὸ τὴν φλόγα τής ἀγάπης Του θὰ τρέχη ὀρμητικὰ πρὸς κατάκτησιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ, ἀδιαφορώντας για κάθε ἀντιξοότητα, για κάθε ἐμπόδιο. Ἄν ὅμως ὁ σύνδεσμός μας μὲ τὸν Ἰησοῦν εἶναι χλιαρὸς, τότε στὴν πρώτη κρούσι θὰ διασπασθῆ. Και θὰ διαλυθῆ, γιατί οἱ βολές τῶν ἀντιπάλων εἶναι εὔστοχες και ἀγγίζουν τις βαθύτερες και λεπτότερες χορδές μας. Πίσω ἀπὸ τους φαινομένους ἐχθροὺς κρύπτεται περίτεχνος πολέμιος μὲ καταπληκτικὲς μεθοδείες. Μόνο ἡ στενὴ ἐπαφή και σχέση μὲ τὸν Ἰησοῦν δίδει τὴν δύναμι για μιὰ ἀποτελεσματικὴ

Ἀπὸ ἑνα Ἱερατικὸν Σεμινάριον

« **ΙΔΟΥ ΔΗ ΤΙ ΚΑΛΟΝ.....** ».

Κινούμενος μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ποιμαντορικῆς φροντίδος ὑπὲρ τῶν Ἱερέων, τῶν πρώτων καὶ κυρίων συνεργατῶν του εἰς τὸ ἔργον τῆς διαποιμάνσεως τῶν ψυχῶν, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Νικόλαος διοργάνωσε τριήμερον Ἱερατικὸν Συνέδριον εἰς τὸ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πεντέλης Διορθόδοξον Κέντρον, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν ἄδειαν καὶ εὐλογίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου.

Τὸ πρόγραμμα περιεῖχεν εἰσηγήσεις, σχετικὰς μὲ τὸ θέμα «Ἡ Λατρεία μας» ἀπὸ κληρικοὺς ὁμιλητὰς ἀνεγνωρισμένης ἀξίας, λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις καὶ περιηγήσεις εἰς ἱστορικοὺς χώρους, Μουσεῖα κ.λ.π.

Τὸ θέμα «ἡ λατρεία τῆς Ὁρθοδοξίας μας» ἐξητάσθη ἀπὸ πολλὰς πλευράς, διότι ὅπως χαρακτηριστικὰ εἶπε ἕνας ἐκ τῶν ὁμιλητῶν, ἡ θεία λατρεία ὁμοιάζει μὲ πολυέδρον πρῖσμα, εἰς τὸ ὅποιον κάθε τόσο ἀνακαλύπτομεν καὶ νέας πλευράς.

Πρὶν ἀκόμη ἀναφερθῶ εἰς τὰς ἐπιτυχεῖς καὶ διαφωτιστικὰς

ἀντιμετώπισι τῶν ἐμποδίων, γιὰ νὰ ἀνοίξη ὁ δρόμος πρὸς τὴν τελείωσι.

Τὰ ἐμπόδια πάντοτε ὑπῆρχαν καὶ θὰ ὑπάρχουν. Καὶ ἀπέναντι σ' αὐτὰ οἱ νικηταὶ καὶ οἱ ἡττημένοι. Ἀδελφέ μου. Σὲ ποιὸς θέλεις ν' ἀνήκη; Ἀσφαλῶς στοὺς νικητὰς. Γιατὶ μόνον γι' αὐτοὺς εἶναι οἱ ἡρωϊκὲς ἀποφάσεις καὶ τὰ τολμηρὰ βήματα. Θὰ εἶναι κρίμα, ἂν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν πιέσεων ἢ τῶν ἐμποδίων, ἤθελες ἀποθέσει τὸ φορτίο σου καὶ γονατίζοντας στὸ δρόμο τῆς ζωῆς σου, ἄλλαζες πορεία... Οἱ ἄγγελοι θὰ ἐθλίβοντο τότε, καὶ ὁ Κύριος, ἂν μπορούσες νὰ τὸν ἰδῆς, θὰ σοῦ ἔρριχνε μιὰ ματιὰ γεμάτη παράπονο, σὰν κι' ἐκείνη τὴ ματιὰ ποὺ ἔρριξε ἐκεῖνο τὸ βράδυ στὴν ἀλλή τοῦ Ἀρχιερέως πρὸς τὸν Πέτρο, τὸν θερμόαιμο κι' εὐδέξαπτο πλὴν δειλὸ Πέτρο, ποὺ λίγη ὥρα πρὶν «ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον». Ἄρά γε, διερωτῶμαι, θὰ ἀνθέξης στὸ παρακλητικὸ, στὸ ἐπιτιμητικὸ αὐτὸ βλέμμα;

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

ἐπὶ μέρους ὁμιλίας ἐπὶ τοῦ προαγγελθέντος θέματος, ἤθελον νὰ εἶπω ὠρισμένα πράγματα διὰ τὸ Διορθόδοξον Κέντρον.

Παρέστην κατὰ μῆνα Μάϊον εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου τῆς Μονῆς Πεντέλης, τότε ποῦ ἦσαν ἐδῶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 150 ἐτῶν ἀπὸ τῆς Ἐθνικῆς μας Παλιγγενεσίας καὶ οἱ ἐκπρόσωποι, Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιεπίσκοποι, τῶν ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Εἶχα ἀκούσει τότε ἀπὸ τὸν π. Ἀναστάσιο Γιαννουλάτο καὶ ἐδιάβασα καὶ εἰς τὰ Ἱερογαλτικὰ νέα τὸν λόγον του διὰ τοὺς στόχους καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ Κέντρου αὐτοῦ.

Ὁμολογῶ, δὲν ἠδυνήθην νὰ συλλάβω ἀκριβῶς τι ἐπρόκειτο νὰ γίνηται σ' αὐτό. Ἡ τριήμερος ὅμως διαμονή μας σ' αὐτὸ καὶ τὸ ἐφαρμοσθὲν πρόγραμμα αὐτοῦ τοῦ τριήμερου μοῦ ἔλυσε τὴν ἀπορία καὶ ἀντελήφθην πόσον ὑπέροχον σκοπὸν ἐξυπηρετεῖ. Διότι οὐδαμοῦ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ φιλοξενηθοῦμε μὲ τόσην ἄνεσιν 55 πρόσωπα ἐπὶ τόσον χρονικὸν διάστημα καὶ νὰ ἔχωμεν τοιαύτας εὐκαιρίας νὰ ἀκούσωμεν τόσον καλοὺς ὁμιλητὰς καὶ καὶ νὰ ζήσωμεν ἔτσι γιὰ τόσον ὀλίγον τὴν κοινὴν ζωὴν μὲ τὰς ὠραίας λατρευτικὰς μας εὐκαιρίας, μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀγάπης, γαλήνης καὶ ἐρημικῆς σιωπῆς.

Τὸ Κέντρον αὐτὸ εἶναι ἓνα μεγαλοπρεπὲς κτίριον, κτισμένον εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 60 ἀτομικὰ διαμερίσματα μὲ μίαν θαυμασίαν αἴθουσαν συνεδριάσεων καὶ μίαν ἐπίσης ὠραίαν αἴθουσαν ἐστιατορίου. Ἐκαστὸν διαμερίσμα, πλήρως ἐξοπλισμένο μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα δι' ἓνα ἐπισκέπτην, παρέχει τὴν ἄνεσιν δι' αὐτοσυγκέντρωσιν καὶ μελέτην. Ἡ Ἱερά Μονὴ ἔχει τὴν φροντίδα τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ τοῦ κτιρίου, ποῦ ἀποτελεῖ ἓνα τηλαυγὴ φάρον, ὃ ὁποῖος ἐκπέμπει τὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ πνευματικότης τῆς Θείας Λειτουργίας ἦτο τὸ θέμα τῆς διαλέξεως, τὴν ὁποία ἔκαμε ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀχελῷου κ. Εὐθύμιος.

Μεταξὺ ἄλλων εἶπεν ὅτι ἡ πνευματικότης τίθεται εἰς ἀντίθεσιν τῆς ἐννοίας κοσμικότης καὶ ἐγωκεντρικότης. Ἐχει εἰς τὰς ἡμέρας μας ἡ λέξις ὑποστῆ τρομερὰν παραφθοράν. Τὰ πρόσωπα ποῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας χαρακτηρίζονται ὡς πνευματικὰ πρόσωπα, ὅπως ἔτσι χαρακτηρίζονται καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ λογοτέχνη καὶ λοιποὶ συγγραφεῖς ποῦ ἔχουν γράψει κάτι. Πνευματικὸς ἄνθρωπος ὅμως εἶναι ὄχι ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὰ γράμματα καὶ μορφωμένος,

ἀλλά ὁ ἔχων Πνεῦμα Θεοῦ, ὁ διαπνεόμενος καὶ ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ τοιοῦτος φέρει καρποὺς πνευματικούς. Οἱ καρποὶ αὐτοὶ εἶναι αἱ ἀρεταί. «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια». Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτοὶ οἱ καρποὶ Του. Ἡ Θεία Λειτουργία, ὡς κατ' ἐξοχήν ἔργον τοῦ Πνεύματος, εἶναι πλήρης πνευματικῶν καρπῶν. Μετὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν τὸ μεγαλύτερον δῶρον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἡ Θεία Λειτουργία.

Εἰς τὴν συνέχειαν ὁ Θεοφιλέστατος μᾶς ἔκαμε μίαν βαθυστόχαστον παρουσίασιν ὄλων ἐκείνων τῶν στοιχείων ποὺ συνιστοῦν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐμπνευσιν καὶ ἐπινόησιν αὐτοῦ τοῦ θαυμασίου κειμένου τῆς Θείας Λειτουργίας.

Ταῦτα διήρσεσεν εἰς δύο ομάδας. Τὴν πρώτη ἀπεκάλεσε καρποὺς τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ τὴν δευτέραν μυστήρια τῆς Θείας Λειτουργίας.

Οἱ καρποὶ τῆς Θείας Λειτουργίας, κατὰ τὸν ὁμιλητὴν, εἶναι πέντε, ἢ προσευχή, ἢ μετάνοια, αἱ τρεῖς ὑπερφυσικαὶ ἀρεταί —πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη—, ἢ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ εἰρήνη.

Ἡ Θ. Λειτουργία εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μία προσευχή. Μία προσευχὴ προσωπικὴ καὶ μία προσευχὴ τῆς Κοινότητος τῆς Ἐκκλησίας. Πολλές φορές αἰσθανόμεθα ἀδυναμίαν νὰ προσευχηθοῦμε. Μὲ τὴν Θ. Λειτουργία καταλύεται αὐτὴ ἡ δυσκολία, γιατί «τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις». Νοιώθεις ὅτι λύεται ἡ γλῶσσα σου καὶ αὐθορμήτως ὁμιλεῖς μὲ τὸν Θεόν. Ἐκεῖ βλέπομε πὼς πρέπει νὰ προσευχώμεθα. Στὴν Θεία Λειτουργία γίνεται διδάσκαλος τῆς προσευχῆς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τὸ καταστάλαγμα τῆς Θείας Λειτουργίας ὡς προσευχῆς εἶναι τὸ ἀσύγκριτον «Σὲ ὑμνοῦμεν...», εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει πληρότης (εὐχαριστία, δοξολογία, δέησις).

Ὁ δεύτερος καρπὸς εἶναι ἡ μετάνοια. Ἐκεῖ αἰσθάνεσαι τὴν ἀναξιότητά σου, λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν σου. Ἐκεῖ βλέπομε πόσο ἁμαρτωλοὶ εἴμεθα. Καθὼς εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Ναὸν διὰ νὰ λάβωμεν μέρος εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν καὶ ἐν ἐπιγνώσει ψελλίζουσι τὰ χεῖλη μας «ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ...», καταλαμβανόμεθα ἀπὸ τὸ δέος ποὺ γεννᾶται στὴν ψυχὴν τοῦ μετανοοῦντος. Ἰδιαιτέρως ὅταν φθάνῃς στὴν εὐχὴν τοῦ Χερουβικοῦ Ὑμνου «Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων...» συνταράσσεται τὸ εἶναι σου.

Ὁ τρίτος καρπὸς εἶναι αἱ τρεῖς ὑπερφυσικαὶ ἀρεταὶ «πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη». Ὁμολογουμένως καὶ ἡ πίστις ἐνισχύεται καὶ γιγαντώνεται καὶ ἡ ἐλπίς αὐξάνει καὶ ἡ ἀγάπη καλλιεργεῖται διὰ τῆς Θείας Λειτουργίας. «Πιστεύω Κύριε καὶ ὁμολογῶ...». «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν...».

Τέταρτος καρπὸς τῆς Θείας Λειτουργίας εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸν Θεόν. Μόνον εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν νοιώθεις αὐτὴν τὴν ἀσφάλειαν, εὐτὴν τὴν σιγουριά, πού νοιώθει τὸ μικρὸ παιδί στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας του. Ἡ Ἐκκλησία δεομένη λέγει «Σοὶ παρακατατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα Φιλάνθρωπε» καὶ ἐπαναλαμβάνει πολλὰς φορὰς «ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα». Καὶ τὸ τελευταῖον στοιχεῖον τῆς πρώτης ὁμάδος εἶναι ἡ εἰρήνη. Ἀληθινὰ ὀλόκληρος ἡ Θ. Λειτουργία εἶναι πλήρης προτροπῶν καὶ εὐχῶν διὰ τὴν εἰρήνην. «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». «Εἰρήνη πᾶσι». «Εἰρήνη ὑμῖν».

Κατόπιν ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἄλλην ὁμάδα τῆς πνευματικῆς καταστάσεως πού ζοῦμεν εἰς τὴν Θ. Λειτουργίαν. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν ζωντανεῖ ὑψιστα γεγονότα. Ταῦτα εἶναι πέντε μυστήρια (ἐκτὸς τῶν 7 μυστηρίων). Τὸ Ἰον εἶναι τὸ μυστήριον τῆς Θείας Οἰκονομίας. Ἡ Θεία Λειτουργία ἀναπαριστᾷ τὴν ζωὴν τοῦ Κυρίου μας καὶ καλεῖ τὸν κάθε πιστὸν νὰ ζήσει κοντὰ στὸν ζωντανό, στὸν πραγματικὸ Χριστό. Ἡ Θεία Λειτουργία πραγματοποιεῖ καὶ οὐσιαστικῶς τὴν σάρκωσιν, τὴν διδασκαλίαν, τὸ πάθος καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ 2ον μυστήριον εἶναι τὸ μυστήριον τῶν μυστηρίων, ἡ Θεία Εὐχαριστία. «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν».

Ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι ἡ καρδιὰ τῆς Θείας Λειτουργίας. Μᾶς δίνει τὴν αἰώνιον ζωὴν. Παρακαθήμεθα εἰς τὴν μυστικὴν Τράπεζαν. Ἐνα τραπέζι πού εἶναι τμῆμα τοῦ ὑπερφύου τῆς Ἱερουσαλήμ.

Τὸ τρίτον μυστήριον εἶναι τὸ μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης. Διατυπῶνων ἰδικὴν του ἐμπειρίαν εἶπεν ἐντὸς τῆς Θείας Λειτουργίας κατ' ἐξοχὴν αἰσθάνομαι καὶ καταλαβαίνω ὅτι εἶμαι Ἱερεὺς. Διότι ἐκτὸς τῆς ἀλλαγῆς τῶν ἐνδυμάτων πού εἶναι ἕνας δυνατὸς συμβολισμὸς καὶ πού τονίζει τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τὴν ἀλλαγὴν, τὴν ὁποῖαν θὰ πρέπει νὰ νοιώσω ὡς Ἱερεὺς, μοῦ δίνει τὴν προεδρίαν ὅλης τῆς συνάξεως, γίνομαι ὁδηγὸς αὐτοῦ

τοῦ τεραστίου ὀχήματος ποῦ φέρεται πρὸς τὸν Θεόν. Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἱερεὺς. Ἡ συχνὴ παράστασις εἰς τὸ Ἱερὸν Θυσιαστήριον μᾶς πείθει ὅτι εἴμεθα Ἱερεῖς.

Τέταρτον μυστήριον εἶναι τὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἁγίων. Ἐκεῖ νοιώθουμε ὅτι οἱ πάντες «ἐν σῶμά ἐσμεν». Γινόμεθα μία ποιμνὴ μὲ ἓνα Ποιμένα. Βλέπομεν τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, τὴν σχέσιν καὶ τὸν σύνδεσμον τῆς ἐπὶ γῆς καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς Ἐκκλησίας τῶν ἁγίων καὶ τῶν ἀγγέλων. Αἱ τοποθετούμεναι μερίδες ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Δισκαρίου τῆς Παναγίας, τῶν ἀγγέλων, ὄλων τῶν κατηγοριῶν τῶν Ἁγίων, τῶν ζώντων, τῶν τεθνεώτων καὶ ἡ τοῦ Ἱερέως διακηρύσσουν τὴν ὡς ἄνω ἀλήθειαν, ὅτι ἀποτελοῦμεν μίαν Κοινότητα ἔξω χρόνου καὶ τόπου. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι μυστηριακῶς παρὼν εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν. «Οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλυ», «ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν». Λέγει ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὅτι, ὅπως μαζεύονται ὄλοι οἱ κόκκοι τοῦ σίτου ἀπὸ διάφορα μέρη, ἀλέθονται, ζημώνεται τὸ ἀλεύρι καὶ ψήγεται καὶ προσφέρεται διὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, ἔτσι καὶ ἡμεῖς ὄλοι ἀπὸ διάφορα μέρη προερχόμενοι ἀποτελοῦμεν ἓνα σῶμα.

Τέλος ἀνεφέρθη τὸ Μυστήριον τῆς 8ης ἡμέρας, ὡς 5ον μυστήριον τῆς Θεῖας Λειτουργίας. Αὐτὸ εἶναι ἡ αἰωνιότης. Τὴν 7ην ἡμέραν ὁ Θεὸς κατέπαυσε τὸ κοσμογονικὸν ἔργον Του. Ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἄρχισε ἡ 8η ἡμέρα. Προέκτασις τῆς Ἱστορίας εἶναι ἡ συνέχισις τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ. Σκοπὸς αὐτῆς νὰ πληροφορηθοῦν τὴν ἔλευσιν καὶ τὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν Ἀνάστασιν, μέχρι ν' ἀκουσθῇ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας σ' ὅλη τὴ γῆ. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη φάσις τῆς 8ης ἡμέρας. Ἡ δευτέρα θὰ ἀρχίσῃ μὲ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν.

Μυστηριωδῶς, ὑποτυπωδῶς καὶ συμβολικῶς γίνεται μία μεταμόρφωσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν. Οἱ Ἱερεῖς μεταμορφώνονται. Γίνονται φωτεινοί. Ἀπὸ δοῦλοι γινόμεθα δοξολογικὰ ὄντα. Εἴμεθα «οἱ τὰ Χερουβὶμ μυστικῶς εἰκονίζοντες». Καὶ ἡ κτίσις μεταμορφώνεται. Ἡ μεταβολὴ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Ὅλα χάνουν εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν τὴν ὑλικότητά των, γίνονται πνευματικά, γίνονται ὁ Χριστός. Τότε ζοῦμε τὸ μυστήριον τῆς Εὐλογημένης Βασιλείας τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, ζοῦμε τὴν αἰωνιότητα.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΧΡΥΣΙΚΟΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ *

6. Ἡ καταπολέμησις τῶν δεισιδαιμονιῶν.

Ἡ Ἐκκλησία καταδικάζει κάθε μορφήν μαγείας, προλήψεως καὶ δεισιδαιμονίας, διότι ἀποτελοῦν ἐκτροπὴν ἀπὸ τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ διακωμώδησιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἐλέγχει δὲ αὐστηρῶς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι «μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρά τὸν κτίσαντα» (Ρωμ. 1,25). Παραλλήλως ἕμως, ὀφείλει νὰ διδάσκη ἀόκνως καὶ νὰ διαφωτίζη συστηματικῶς τὸν λαόν, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῇ οὗτος ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν καὶ τὸν θρησκευτικὸν σκοταδισμόν. Διότι ἡ δεισιδαιμονία, ὡς ψυχολογικὸν φαινόμενον, ὀφείλεται βασικῶς εἰς ἑλλιπῆ ἢ πεπλανημένην θρησκευτικὴν γνῶσιν καὶ εἰς ὑποσυνείδητον τάσιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ καθησυχάζῃ τὴν ἔνοχον συνείδησίν του. Πρόκειται, βεβαίως, περὶ ἔργου μακροχρονίου καὶ δυσχεροῦς. Παρὰ ταῦτα ἕμως, οὐδεμία ὀλιγογρία καὶ ἀμέλεια πρέπει νὰ ὑπάρξῃ. Οὔτε δικαιολογεῖται ὁ φόβος μὴ τυχόν, ἀποβάλλων ὁ χριστιανὸς τὰς κοκοδοξίας του, ἐγκαταλείψῃ καὶ τὴν θρησκείαν του. Διότι ὅλα αὐτὰ ἐκτοπίζου καὶ συμπνίγουν τὴν γνησίαν θρησκευτικότητα καὶ κατατρώγου τὴν ἀληθινὴν πίστιν, ὅπως ἡ σκουριά τὸ σίδηρο. Εἶναι τόσον δύσκολος ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, ὥστε εὐκολώτερον εἶναι νὰ διορθωθῇ ὁ ἁμαρτωλός, παρά ὁ δεισιδαίμων καὶ θρησκόληπτος. Εἶναι γνωστὴ ἡ δουλικὴ καὶ τυφλὴ καὶ φανατικὴ προσήλωσις τῶν φαραισαίων εἰς τὸν τυπικισμόν καὶ τὰς νομικὰς διατάξεις καὶ τὰς διεστραμμένας παραδόσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας καὶ αὐτὰ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου δὲν ἤμπόρεσαν νὰ τοὺς ἀπαλλάξουν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 710 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

Τὸ παράδειγμα τῆς καταπολεμήσεως τῶν εἰδωλολατρικῶν ἐθίμων μᾶς τὸ δίδει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Μὴ λεγέτω τις ὅτι ἔθος ἐστίν. Ὅπου ἄμαρτία τολμᾶται, ἔθους μὴ μνησθῆς. Ἄλλ' εἰ μὲν πονηρὰ τὰ γινόμενα, κἂν παλαιὸν ἔθος ᾖ, κατάλυσον. Ἄν δὲ μὴ πονηρὰ, κἂν συνήθεια μὴ ᾖ, εἰσάγαγε καὶ καταφύτευσον» (Ε.Π. 51,210). Εἰς πολλὰς ὁμιλίας του ὁ ἱ. Χρυσόστομος καταφέρεται δριμύτατα κατ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι περιορίζουν καὶ «ἐγκλείουν» τὸν Θεὸν καὶ τὴν πίστιν ἐντὸς ὑλικῶν καὶ μαγικῶν ἀντικειμένων. Πολλοὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐκρεμοῦσαν εἰς τὸν λαϊκὸν τῶν μικρὰ ἐπάργυρα καὶ ἐπίχρυσα Εὐαγγέλια καὶ ἄλλα ἱερὰ ἀντικείμενα, ὡς φυλακτῆρια ἀπὸ κάθε κίνδυνον καὶ ἀσθένειαν. Πρὸς ὅλους αὐτούς, καὶ τῆς ἐποχῆς του καὶ τῆς ἐποχῆς μας, ἀπευθυνόμενος καὶ σήμερα ὁ ἱερός Πατὴρ λέγει ἐπιγραμματικά: «Σὺ τὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου ἔγγραφόν σου τῇ διανοίᾳ. Οὐ χρεῖα χρυσοῦ καὶ κτημάτων ἐνταῦθα, οὔτε βιβλίον πρίασθαι, προαιρέσεως δὲ μόνης καὶ διαθέσεως ψυχῆς διεγρηγερμένης καὶ ἀσφαλέστερον ἕξεις τὸ Εὐαγγέλιον, οὐκ ἕξωθεν περιφέρων, ἀλλ' ἔνδον ἔχων αὐτὸ τῆς ψυχῆς ἀποτιθέμενος ταμείους.....» (Ε.Π. 49,196). Ἄλλὰ καὶ τὴν τακτικὴν τῆς καταπολεμήσεως τῶν δεισδαμονιῶν μᾶς δίδει ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Βασικὸν γνώρισμα τῆς τακτικῆς του εἶναι ἡ δημιουργία κλίματος ἐμπιστοσύνης καὶ κατανοήσεως. Κάθε δυναμικὴ καὶ ἀστυνομικὴ ἐνέργεια πρὸς βιαίαν ἐξάλειψιν τῶν δεισδαμονιῶν ἐπιφέρει ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ἰσχύσουν καὶ νὰ ἐφαρμοσθοῦν ὅσα δι' ἄλλην περίπτωσιν ὁ ἱερός Πατὴρ λέγει: «Δεῖ τῆς τῶν ἁμαρτανόντων στοχάζεσθαι προαιρέσεως, μήποτε ράψαι τὸ διερωγὸς βουλόμενος, χεῖρον τὸ σχίσμα ποιήσης, καὶ ἀνορθῶσαι τὸ καταπεπτωκὸς σπουδάζων, μείζονα ἐργάση τὴν πτώσιν... Διὰ τοῦτο πολλῆς δεῖται συνέσεως τῷ ποιμένι πρὸς τὸ περισκοπεῖν πάντοθεν τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν...».

Ἄρχιμ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΝ

«Σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους». (Α' Κορ. 12,27).

Ἡ Μόνιμος Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Θείας Λατρείας, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Προέδρου τῆς Ὑποεπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἡμερολογίου τοῦ ἔτους 1972, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Νικοδήμου, ὑπέβαλε τῇ Ἱ. Συνόδῳ καὶ Αὐτῇ ἐνέκρινεν, ἵνα εἰς τὴν καταχώρισιν καὶ ἀναγραφὴν τῆς διοικητικῆς διαρθρώσεως ἐκάστης Ἱερᾶς Μητροπόλεως περιληφθῶσιν ὀνομαστικῶς καὶ τὰ πνευματικὰ αὐτῆς στελέχη, τοῦτέστιν οἱ ἑνοριακοὶ Ποιμένες—Ἐφημέριοι τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἱερατικὴ αὐτῶν διακονία.

Ἰδιαιτέραν ἡσθάνθη χάραν, διότι ἦλθεν ὁ καιρὸς, ἵνα δημοσιευθῇ ὀνομαστικὸς πίναξ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, τοῦ εὐλογημένου αὐτοῦ στρατοῦ τῆς Πίστεως. Ὡς τεχνίτης (τυπογράφος) ἐν τῷ Τυπογραφεῖῳ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, μετὰ πάσης προσοχῆς ἐπεμελήθη τῆς ὀνομαστικῆς καὶ μετὰ συναφῶν στοιχείων κατατάξεως αὐτῶν. Κατὰ μέσον ὄρον, τρεῖς ὥρας (ἀπὸ τῆς στοιχειοθεσίας, τῆς διορθώσεως τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων, διὰ τῆς παραβολῆς αὐτῶν ἐκ τῶν χειρογράφων, μέχρι καὶ τῆς σελ'δοποιήσεως) ἀπησχολήθη δι' ἐκάστην Μητρόπολιν.

Σκιρτήματα χαρᾶς καὶ ψυχικῆς ἀγαλλιήσεως ἐδόνουν τὰ μύχια τῆς καρδίας μου, διότι μοῦ ἐδόθη ἡ εὐλογημένη καὶ ἀλησμόνητος εὐκαιρία νὰ ταξιδεύσω, ν ο ε ρ ῶ ς, εἰς πᾶσαν μητροπολιτικὴν περιφέρειαν, ἀπὸ τῶν Γραφείων καὶ τῆς περιοχῆς τῆς πόλεως μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου οἰκισμοῦ, τοῦ πληγωμένου ἀπὸ τὴν λαίλαπα τῶν τελευταίων πολεμικῶν γεγονότων. Ἐπεσκέφθη τὰς πεδιάδας καὶ ὄρεινὰς Ἐνορίας, τὰς Νήσους καὶ τὰς νησίδας. Ἐπάτησα οὕτω τὰ χόματα τῆς πολυβασανισμένης γῆς τῆς βορείου Ἑλλάδος. Ἐγνώρισα προσωπικῶς τὸν ἱερατικῶς προϊστάμενον ἐκάστης ἑνορίας καὶ μαζί του προσεκύνησα τὸν ἑνοριακὸν ἱερὸν ναὸν καὶ τὸ κοιμητήριον, τὰς ἱερὰς Μονὰς, τὰ ἀγιάσματα καὶ ὄλους τοὺς αἱματοβαφεῖς τόπους καὶ τὰ μαρτύρια τῶν Νεομαρτύρων τῆς πίστεως καὶ τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας, οἵτινες προήρχοντο ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ.

Καὶ ἀπὸ τῆς μιᾶς Μητροπόλεως, ἐν συνεχείᾳ, μετέβαινα, κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν, εἰς τὴν ἄλλην, διὰ νὰ συναντήσω ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα. Διαφέρει ἡ μία τῆς ἄλλης εἰς ἕκτασιν καὶ πλη-

θυσμόν καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κέντρου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἡ μία ἔχει ὀνόματα πόλεων καὶ χωριῶν ἀπαντώμενα εἰς τὴν ἱστορικὴν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους, τὰ ὅποια δὲν ἔχει ἴσως ἡ ἄλλη. Πᾶσαι ὅμως ἔχουσιν ὀπωσδήποτε ἐνδιαφέροντα, θρησκευτικῶς καὶ ἔθνικῶς, στοιχεῖα.

Οὕτω δ' ἐτρέξα τὰς 7500 ἐνορίας καὶ ἐγνώρισα ὀνομαστικῶς τοὺς 7315 ἑφημερίους τῶν 69 ἱερῶν Μητροπόλεων. Ὁμολογῶ ὅτι ἐταξίδευσα εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ σωματικὴν κόπωσιν ἢ ψυχικὴν ταλαιπωρίαν, διότι μου ἦτο εὐχάριστος καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀπάσχόλησις αὐτῆ, ἡ πρώτη καί, ἴσως, ἡ τελευταία παραπλησία, οὐ μόνον τῆς 20ετοῦς ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Τυπογραφείῳ διακονίας μου, τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς ἱεραποστολῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς 30ετοῦς ἱερατικῆς ζωῆς μου. Ἀπὸ τῆς παραθέσεως δὲ τῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀκριτικῶν ἢ μὴ χωριῶν, ἀνεπολήθη εἰς τὴν μνήμην μου ὀλόκληρος ἡ ἱστορία τῆς παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος, ἀπὸ τῆς μυθολογικῆς ἐποχῆς μέχρι τῆς ἐπ' ἐσχάτων.

Ἄμα τῇ «στοιχειοθεσίᾳ» καὶ «σελιδοποιήσει» ἐκάστης ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἔβλεπα ἔμπρὸς μου μετὰ χαρᾶς καὶ ἱκανοποιήσεως τὴν ἐνότητά ἐκάστης ἐκκλησιαστικῆς περιοχῆς, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μητροπολίτην με τοὺς ἀκόλουθους ἐργάτας τοῦ μεγάλου ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου νὰ τὸν ἀκολουθοῦν με ἀπέραντον ἀγάπην, ὀλοπρόθυμοι ἐκτελεστοὶ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου καὶ ὑπεύθυνοι διὰ τὴν καλὴν διαχείρισιν τῶν ταλάντων, τὰ ὅποια ἡ Θεία Χάρις παρέδωκεν εἰς χεῖρας αὐτῶν.

Εἰς τὰς προηγουμένας ἐκδόσεις τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Ἡμερολογίου» οἱ ψυχροὶ ἀριθμοὶ τοῦ Στατιστικοῦ Πίνακος ἦσαν οἱ μόνον χαρακτηριστικοὶ τῶν ἐνοριῶν, τῶν ἐνοριακῶν ἱερῶν ναῶν καὶ Μονῶν, καὶ τῆς πνευματικῆς δυνάμεως (τῶν ἑφημερίων) ἐκάστης ἱερᾶς Μητροπόλεως. Οἱ συγκεντρωτικοὶ ἀριθμοὶ ἦσαν μία σκιά, ἡ ὅποια δὲν προκαλεῖ τὴν ἐντύπωσιν αὐτῆν, τὴν ὅποιαν αἰσθάνεται τις σήμερον. Εἰς τὴν ἐφετεινὴν ἐκδοσιν, αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ ἀποκτοῦν προσωπικότητα, διότι κατονομάζονται τὰ πρόσωπα τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν, καὶ οὕτω παρουσιάζεται ζῶσα ἡ εἰκὼν τῆς μεγάλης πνευματικῆς δυνάμεως τοῦ Ἔθνους, τ. ἔ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐφέτος ἔχει τις πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς πόλεις, τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς ἡπειρωτικῆς ἢ νησιωτικῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἐνοριακοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους-Ἐφημερίους καὶ Δια-

κόνους, τὴν σάρκα ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ ἑλληνικοῦ Λαοῦ, αὐτοὺς εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς Μέγας Ἀρχιερεὺς καὶ Κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἐγκρίσει καὶ εὐλογία τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ἔχει ἐμπιστευθῆ τὴν διαποιήμανσιν τῶν λογικῶν προβάτων.

Σχηματίζεται οὕτως μία ὀλοκληρωμένη εἰκόνα: τῶν ἐνοριῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ὑπηρετούντων Ἐφημερίων, οὔτινες παρατίθενται παραλλήλως τοῦ πληθυσμοῦ ἐκάστης καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς Μητροπόλεως.

Βλέπει πᾶς τις ἓνα πλῆθος Ἱερέων, συνεχιστῶν μιᾶς ἀτελευτήτου φάλαγγος ἀθανάτων καὶ ἱστορικῶν μορφῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ράσσου, π.χ. τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν [484] καὶ τῆς Θεσσαλονίκης [131], ἢ μιᾶς ἄλλης ἐκ τῶν «μεγάλων» Μητροπόλεων, ὡς εἶναι: τῆς Φθιώτιδος [239], τῶν Ἰωαννίνων [216], τῆς Ἡλείας [211], τῆς Θεσσαλιώτιδος [209], τῆς Αἰτωλίας [203], τῆς Μεσσηνίας [191], τῆς Ἀττικῆς [188], τῆς Τρίκκης [174], τῶν Πατρῶν [170], τῆς Κορινθίας [166] κ.λ.π., νὰ «παρελαύνουν κατ' ὄνομα» μετὰ τῶν ἐτῶν διακονίας ἐν τῷ φρικτῷ θυσιαστηρίῳ. «Γεμίζουν», οὕτως, ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην, αἱ σελίδες τοῦ «Ἡμερολογίου» διὰ τῆς ἱερατικῆς παρουσίας καὶ διακονίας.

Γνωρίζει ὁ κληρικὸς ἰδίᾳ ἀναγνώστης πλείστους ὄσους, κατ' ὄνομα ἀγνώστους μέχρι τοῦ 1971, ἐνοριακοὺς ἱεροὺς Ναοὺς καὶ σχηματίζει σαφεστέραν ἀντίληψιν «τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου καὶ τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας» καὶ χαίρεται ἡ καρδιά του καὶ συγκινεῖται ἀπὸ τὴν πληθὺν τοῦ ἱερατικοῦ ράσου τῶν 7.315 πρεσβυτέρων.

Αὐτὸς εἶναι ὁ Κλῆρος τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἱερὸς τῷ ὄντι Κλῆρος, ὅστις ἀπερίσπαστος ἐπιδίδεται εἰς τὸ καθήκόν του καὶ τὴν ἱεράν ἀποστολήν του, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἀρχιθύτου καὶ Πρωτεργάτου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Πρεσβ. ΚΩΝ. ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

ΩΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΝ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ*

Ἐρωτᾶτε, πότε θὰ ἐκπληρωθοῦν αὐτά. Θὰ ἐκπληρωθοῦν. Πρῶ-
τα ὅμως πρέπει νὰ τελειώσῃ ἡ περίοδος τῆς ἀπομονώσεως.

— Διὰ ποίαν ἀπομόνωσιν ὀμιλεῖτε; τὸν ἐρωτῶ.

— Ἐννοῶ τὴν ἀπομόνωσιν, ἡ ὁποία κυριαρχεῖ τώρα παντοῦ,
ἀπῆντησεν, ἰδιαιτέρως εἰς τὸν αἰῶνά μας καὶ τῆς ὁποίας ὁ καιρὸς
δὲν ἔχει ἀκόμη πληρωθῆ. Διότι σήμερον ὁ κάθε ἄνθρωπος προσπαθεῖ
νὰ ξεχωρίσῃ τὸ ἰδικό του ἐγώ· θέλει νὰ γνωρίσῃ τὴν πληρότητα τῆς
ζωῆς εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ὅμως ὁ καρπὸς τῶν προσπαθειῶν του
εἶναι, ἀντὶ διὰ τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς, ἡ ὀλοκληρωτικὴ αὐτοκτο-
νία. Ἀντὶ νὰ φθάσῃ τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τοῦ εἶναι του, πίπτει κυ-
ριολεκτικῶς εἰς τὴν πλήρη ἀπομόνωσιν... Ἐδίδαξε εἰς τὴν ψυχὴν
του νὰ μὴ πιστεύῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην βοήθειαν, εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους, εἰς τὴν ἀνθρωπότητα...»⁸.

Ματαιοπονεῖ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος νομίζει, ὅτι δύ-
ναται νὰ ἀναπτύξῃ τὸ εἶναι του, τὴν προσωπικότητά του, νὰ
εὕρῃ τὸ νόημα τῆς ζωῆς του, ἀκολουθῶν μίαν ὁδόν, ἡ ὁποία
εἰς τὴν πραγματικότητα ἀποτελεῖ τὴν μεγίστην περιπέτειαν
τῆς ζωῆς του. Συντόμως θὰ ἀνακαλύψῃ, ὅτι ἡ ὁδὸς αὐτὴ
ὀδηγεῖ εἰς ἀδιέξοδον, εἰς τὴν «ὀλοκληρωτικὴν αὐτοκτονίαν». Καὶ
ἐὰν δὲν συνέλθῃ ἐγκαίρως, ὥστε νὰ δυνηθῆ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν νέαν
«ἐσωτερικὴν πορείαν» τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς, τότε
εἶναι πλέον ἄνθρωπος (νεκρός), ἔστω καὶ ἐὰν δὲν πραγματοποιήσῃ
τὸ «ἔσχατον διάβημα». «Προτοῦ γίνῃ ὁ καθένας μας πραγματικὸς
ἀδελφὸς διὰ ὅλους, δὲν θὰ υπάρξῃ πραγματικὴ ἀδελφосύνη». Καὶ διὰ
νὰ γίνῃ ὁ καθένας μας ἀδελφός, διὰ νὰ γίνῃ πραγματικότης ἡ «ἀδελ-
φосύνη», πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Χριστόν. Διότι ὁ
πραγματικὸς ἀδελφός μόνον «ἐν Χριστῶ» εἶναι δυνατόν νὰ υπάρξῃ
καὶ ἡ ἀληθινὴ «ἀδελφосύνη» ὑπάρχει μόνον ἐν τῷ Σώματι τοῦ Χρι-
στοῦ», δηλαδὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, μόνον ἡ Ἐκ-
κλησία δίδει τὴν ὀρθὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον
μᾶς ἀπασχολεῖ καὶ μάλιστα διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ τῆς
ιεραῆς ἐξομολογήσεως, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἐπαναφέρεται εἰς
τὴν κατάστασιν τῆς πλήρους κοινωνίας μετὰ τῶν συνανθρώπων

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 751 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24 τεύχους.

8. Φ. Ντισογιέφσκη, Ἀδελφοὶ Καραμάζωφ. Μέρος πρῶτον, Βιβλ.
ἕκτον II.

του και μετά του Θεού, τῆς κοινωνίας δηλαδή ἐν τῷ Σώματι τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας ὑπογραμμίζουν πολλάκις τὴν πρωταρχικὴν σημασίαν τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐξομολογήσεως διὰ κάθε πιστόν. «Ἀρχὴ δὲ τῆς σωτηρίας ἡ ἐξομολόγησις», ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος⁹. Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἀναφέρει, ὅτι ἄνευ ἐξομολογήσεως οὐδεὶς ἀφέσεως τεύξεται¹⁰. Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι τὸ μυστήριον τοῦτο, προκειμένου νὰ ικανοποιήσῃ καλλίτερον τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει νὰ γίνεται ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας μιᾶς προσωπικῆς κοινωνίας. Εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι τοῦτο πραγματοποιεῖται εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον, ὅπου ἡ ἱερὰ ἐξομολόγησις γίνεται ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ, ἄνευ οὐδενὸς διαχωρίσματος μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐξομολογουμένου.

Διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐξομολογήσεως βεβαιώνει ὁ ἄνθρωπος τὴν πεποιθήσιν του, ὅτι δὲν εἶναι αὐτάρκης, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναζητήσῃ καὶ νὰ εὕρῃ μόνος του τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ζωὴν. Δι' αὐτῆς διακηρύσσει ἀκόμη τὴν σταθερὰν καὶ συνεπῆ ἀπόφασίν του νὰ ἐμπιστευθῇ πλήρως τὴν ὑπόθεσιν τῆς σωτηρίας του εἰς τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν, ἡ ὅποια ἐκπέμπεται ἐκ τοῦ λυτρωτικοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὸν μετανοοῦντα ἄνθρωπον καθίσταται πάλτος πεποιθήσις, ὅτι ὁ Χριστὸς χαρίζει διὰ τοῦ αἵματός Του τὴν θείαν ζωὴν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι θὰ ζητήσουν τὴν κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. «Ἡ θεία ζωὴ μᾶς δίδεται διὰ τῆς κοινωνίας εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἔρχεται ἐπομένως νὰ διαποτίσῃ τὰ βάθη τῆς ἰδικῆς μας σωματικῆς ζωῆς, κάμνουσα νὰ φυτρώσῃ ἀπὸ τοῦδε μέσα μας τὸ «πνευματικὸν σῶμα», περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ Ἀπόστολος»¹¹. Ἀναφέρεται δὲ ἡ ζωὴ αὕτη εἰς ὀλόκληρον τὸν ἄνθρωπον· ἔχει δηλαδή χαρακτῆρα καθολικόν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην παρουσιάζει κατὰ ὠραῖον τρόπον τὸ κείμενον μιᾶς εὐχῆς μετὰ τὴν θείαν Κοινωνίαν: «Ὁ δούς τροφήν μοι σάρκα σὴν ἐκουσίως... μᾶλλον διέλθε πρὸς μελῶν μου συνθέσεις, εἰς πάντας ἄρμους, εἰς νεφρούς, εἰς καρδίαν... ψυχὴν κάθαρον, ἁγίασον τὰς φρένας, τὰς ἰγνύας στήριξον ὁστέοις ἅμα· αἰσθήσεων φώτισον ἀπλῆν πεντάδα· ὅλον με τῷ σῶ συγκαθήλωσον φόβω..δεῖξόν με σὸν σκῆνωμα, Πνεύματος μόνου....».

Αἰδεσ. Δρ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

9. Ἀθανασίου, ἐξήγησις εἰς Ψαλμὸν 118. Μ.Ρ.Γ. 27, 181Α.

10. Ἰωάν. Κλίμακος 4 Μ.Ρ.Γ. 88,684D.

11. Oliver Clément, Βασικὸν διάγραμμα τῆς βυζαντινῆς λατρείας, ἐν: Ἡ λειτουργία μας, ἐκδ. «Ζωῆς», Ἀθήναι 1963 σελ. 164.

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΘΕΟΛΟΓΟΣ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ δ. Θ.

(1876 - 1938)

Ο ΑΠ' ΑΜΒΩΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔλαβε μέρος εἰς διάφορα παγκοσμίου φήμης Συνέδρια, ὅπως εἰς τὸ τῆς Στογγόλμης (1925) καὶ τῆς Λωζάννης (1927), ὡς καὶ εἰς τὴν Γ' Πανορθόδοξον Διάσκεψιν ἐν Βόννῃ τῆς Γερμανίας, ὡς ἐκπρόσωπος¹⁴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ Τρίκκης καὶ Σταγῶν Πολυκάρπου. Ἐλαβε μέρος εἰς διαμειφθέντα Διάλογον μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν κατὰ τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, λαβοῦσαν χώραν τὴν 27ην καὶ 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1931, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετεῖχον ἕλαι αἱ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησίαι καὶ αἱ τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ, δι' ἀντιπροσώπων των.

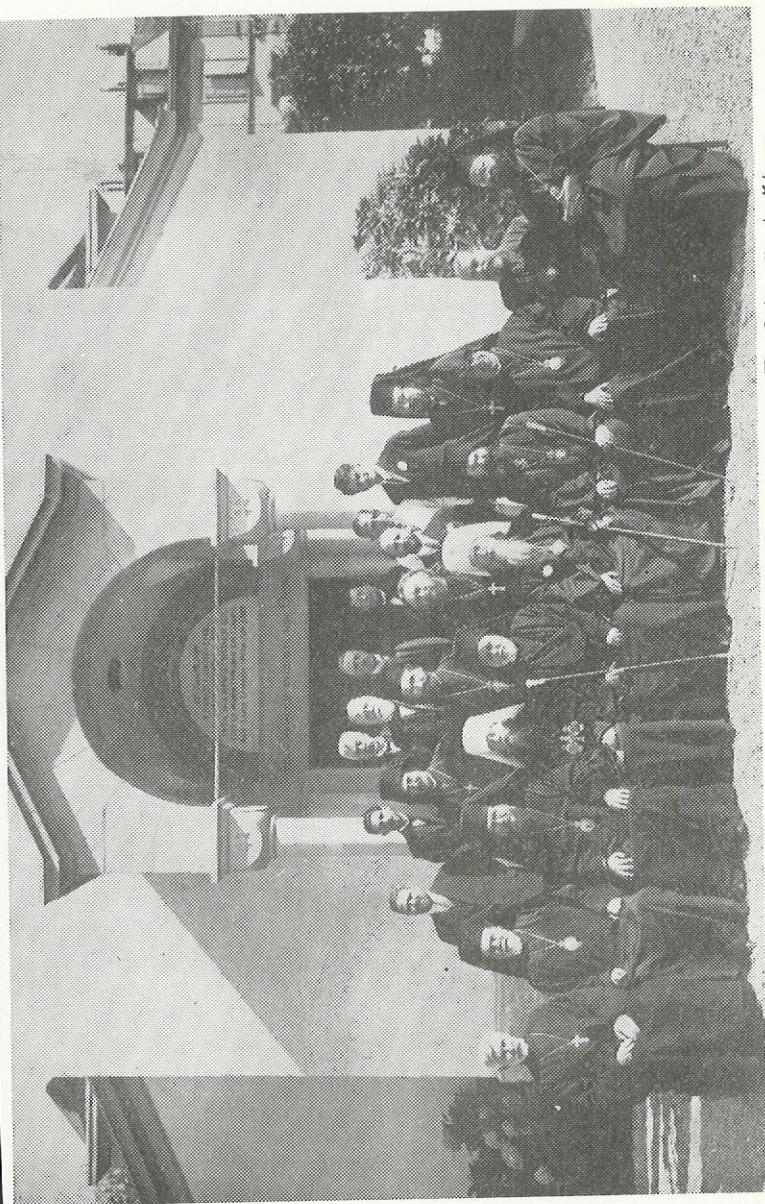
Εἰς τὸ Παγχριστιανικὸν Συνέδριον τῆς Λωζάννης (3-21 Αὐγούστου) τὸ ἀσχοληθὲν μὲ τὸ θέμα: «Περὶ πίστεως καὶ τάξεως» λαβὼν μέρος ὡς μέλος τῆς ἐξ 23 μελῶν Ὁρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας καὶ ἀνήκων εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁ Ἀρχιμ. Παρασκευαΐδης, πρῶτος ἐτέλεσε τὴν πρώτην Θείαν Λειτουργίαν τοῦ Συνεδρίου εἰς τὴν ἐκεῖ ὠραίαν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, παρισταμένων ἀπασῶν τῶν κορυφῶν-μελῶν τοῦ Συνεδρίου καὶ ἄλλων. Δις ὠμίλησεν ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει καὶ ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος εἰς τὰς συζητήσεις τῶν Τμημάτων¹⁵.

Μετασχὼν ἐπίσης τοῦ Συνεδρίου τῶν κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θυατείρων, συγκληθέντος ἐν Παρισίοις ἐν ἔτει 1929 (8-11 Ὀκτωβρίου) καὶ διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Μητροπόλεως ταύτης (1922) ἐκλέγεται παρὰ τῶν Συνέδρων

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 756 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24 τεύχους.

14. Πρβλ. Ἰωάννου Καρμίρη, «Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός», σελ. 18, ὑποσ. 2, Ἀθήναι 1966.

15. Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Λειψίαν ἀπήγγειλεν εἰδικὸν λόγον περὶ τοῦ «Παγχριστιανικοῦ Συνεδρίου τῆς Λωζάννης». Περίληψιν τούτου πρβλ. ἐνταῦθα ἐν ταῖς ἀναλύσεσι τῶν ἀνεκδότων καταλοίπων του.

Μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας ἐν τῷ Παγγρησιατικῷ Συνεδρίῳ τῆς Λωζάννης
«περὶ πίστεως καὶ τάξεως», 3-21 Αὐγούστου 1927.

Ἀντιπρόεδρος αὐτοῦ, προτάσει τοῦ ἀειμν. Προέδρου διαπρεποῦς Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ¹⁶.

Μετὰ τὴν εἰσηγήσιν τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ Συνεδρίου, γενομένην ὑπὸ τοῦ ἀειμν. πρωτοπρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Καλινίκου, προϊσταμένου Μαγχεστρίας, τὴν δευτέραν ἡμέραν (9ην Ὀκτωβρίου) εἰσηγήθη ὁ Παρασκευαΐδης τὸ θέμα: «Κήρυγμα, χρόνος καὶ τόπος κηρύγματος, περιεχόμενον καὶ γλῶσσα»¹⁷.

Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Συνεδρίου ὀρίσθη δεύτερον κατὰ σειρὰν μέλος¹⁸, τῆς μονίμου τετραμελοῦς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θυατείρων, μὲ πρῶτον μέλος τὸν ἀειμν. Μ. Ἀρχιμ. Μιχαήλ Κωνσταντινίδην, μετέπειτα Μητροπολίτην Κορινθίας καὶ Ἀρχιεπ. Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία θὰ ἐρρυθμίζε τὰς λεπτομερείας καὶ θὰ ἐξησφάλιζε τὰς προϋποθέσεις τῆς συγκλήσεως τῶν μελλόντων Συνεδρίων, ὡς καὶ ἄλλα ζωτικὰ θέματα τῆς Μητροπόλεως.

Καίτοι προετάρθη ὡς ὑποψήφιος Μητροπολίτης Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως¹⁹ ἐν ἔτει 1921 καὶ Κερκύρας καὶ Παξῶν²⁰ ἐν ἔτει 1922, δὲν ἀπεδέχθη ἀμφοτέρας τὰς τιμητικὰς ταύτας θέσεις.

Διορισθεὶς δὲ ἐν ἔτει 1927 παρὰ τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος ἀειμνήστου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, παρ' οὗ τὰ μέγιστα ἐξετιμᾶτο, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἀναλαβὼν καθήκοντα, κατόπιν μάλιστα φορτικῆς πιέσεως, μετὰ μίαν ἐβδομάδα ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του ἐκ τῆς πολυθορύβου ταύτης τιμητικῆς θέσεως καὶ προετίμησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λειψίαν καὶ νὰ φυτοζωῇ καὶ συμπάσχῃ μετὰ τοῦ λατρευτοῦ τοῦ ποιμνίου, τὸ ὁποῖον διήρχετο ἡμέρας σκληρᾶς δοκιμασίας καὶ ἠγωνίζετο τὸν ὑπὲρ ὑπάρξεως ἀγῶνα.

«Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ ἀειμν. Παρασκευαΐδης οὐδέποτε ἐπέδωξε τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα καὶ προετίμα τὴν ἀθόρυβον

16. Πρβλ. Ἐνθ. ἄνωτ. Περὶ τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ρόλου τοῦ Θυατείρων Γερμανοῦ ἐν τῷ Παγχριστιανικῷ Συνεδρίῳ Λαζάνης.

17. Πρβλ. «Περίληψις τῶν Πρακτικῶν τοῦ ἐν Παρισίοις Συνεδρίου τῶν κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θυατείρων». Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ περ. «Γρηγόριος Παλαμᾶς», Θεσ/κη σελ. 9 παρ. 7.

18. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 17 παρ. 2.

19. Πρβλ. Βασιλείου Ἀτέση, Μητροπολίτου πρώην Δήμου: «Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερον». Τόμος Β' σελ. 107 (παρ. στ'). Ἐν Ἀθήναις 1953.

20. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 212.

ἔργασίαν τοῦ Πνευματικοῦ ποιμένος) μᾶς ἐδήλωσεν ὁ κ. Π. Μπρατσίωτης.

Ἐξηκολούθει νὰ ἐκτελῇ ἐντελῶς δωρεὰν χρέη διδασκάλου ἐν τῷ Σχολεῖῳ τῆς Κοινότητος ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του ὡς Γραμματεὺς τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ Προξενείου.

Τέλος νοσταλγῆσας τὴν Ἑλλάδα ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ ὀριστικῶς, ἐν ἔτει 1932, ἵνα προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του καὶ εἰς τὴν φιλότιμην Πατρίδα.

Μία ἦτο ἡ ἔντονη ἐπιθυμία τοῦ Θ.Κ. Παρασκευαΐδου καὶ εἰς ἦτο ὁ εὐγενὴς ὑψηλὸς σκοπὸς του, ἔναντι ὅλων τῶν πολλῶν τιμητικῶν θέσεων αἱ ὁποῖαι κατὰ καιροὺς τῷ προσεφέροντο· ἡ κατάληψις τῆς ἑδρας τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

Ἡ εὐγενὴς ὅμως αὕτη ἐπιθυμία του δὲν ἱκανοποιήθη, καίτοι ἀνεγνωρίζετο ὑπὸ πάντων τὸ ἐπιστημονικόν του κῦρος, καίτοι ἔξετιμᾶτο ὑπὸ τοῦ συνόλου σχεδὸν τῶν καθηγητῶν.

Ὁ δὲ πρό τιнос ἐκδημήσας εἰς Κύριον Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀείμν. Ἀμίλιας Ἀλιβιζάτος ἐτίμα αὐτὸν βαθύτατα καὶ ἐνδιεφέρετο ζωηρότατα διὰ τὴν ἄνοδόν του εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἑδραν²¹.

Ἀποποιεῖται τὴν προταθεῖσαν αὐτῷ θέσιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Προϊσταμένου τῆς ἐν Παρισίοις Ἑλληνικῆς Κοινότητος, κενὴν οὖσαν καὶ προτιμᾷ ἀντ' αὐτῆς τὴν πτωχικὴν θέσιν τοῦ ἐφημερίου τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Ναοῦ τῆς Καπνικαρέας.

Ἡ τεσσαρακονταετής ἐξ ἄλλου εὐσυνείδητος καὶ ἔντονος ἐργασία, ἀλλὰ καὶ αἱ διάφοροι πικρίαι, τὰς ὁποίας ἐδοκίμασεν ἐν τῷ βίῳ ὑπὸ τῶν συνανθρώπων του, εἶχον πλέον ὑποσκάψει τὸν ὀργανισμόν του σωματικῶς καὶ ψυχικῶς, ὥστε νὰ μὴ ἀντέξῃ εἰς νέους κόπους καὶ νέας δοκιμασίας.

Μετέτρεψε κατὰ τὰ δυσμᾶς τοῦ βίου του τὴν εἰς τὸ τέρμα Βεῖκου κατοικίαν του εἰς ἡσυχαστήριον, ἐμπορούμενος ἀνάκαθεν ὑπὸ μυστικιστικῶν τάσεων, ἀφοσιωθείς κατὰ τὸν χρόνον τῆς μονασείας του εἰς προσευχὴν καὶ μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔσβυσεν ἐν ἡρεμίᾳ τὴν 26ην Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1938.

21. Ἡ προγραμματισθεῖσα μετὰ τοῦ ἀείμν. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου συνέντευξις ἡμῶν δυστυχῶς δὲν ἐπραγματοποιήθη ἕνεκα τοῦ ἐπελθόντος θανάτου του.

Πάμπτωχος απέθανεν, όπως και ἐγεννήθη, μὴ καταλιπὼν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἱερατικὴν του στολὴν καὶ τὴν πλουσιωτάτην ἰδίως εἰς ξενόγλωσσα συγγράμματα Βιβλιοθήκην του, ἣτις περιῆλθεν ἀργότερον εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Οὕτω μετὰ ἓνα τιτάνιον ἀφανῆ θρησκευτικόν, κοινωνικόν καὶ ἔθνικόν ἀγῶνα, παρέδωκε τὸ πνεῦμά του ὁ περισπούδαστος καὶ πολυσέβαστος Ἀρχιμανδρίτης Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης. Ἡ κηδεία τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου καὶ ἀοιδίμου τούτου κληρικοῦ ἐγένετο μὲ ὅλον τὸν ἀπαιτούμενον σεβασμὸν ἐκ τοῦ Ἰ. Ναοῦ τοῦ Ἀνεκροταφείου Ἀθηνῶν, χοροστατοῦντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, μετὰ πολλῶν κληρικῶν, παρισταμένων κηθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ Ἡγουμένου-συμβουλίου τῆς Ἰ. Μονῆς Πετράκη καὶ πλήθους συγγενῶν, φίλων καὶ γνωστῶν.

Τὸν ἐπικήδειον λόγον τοῦ μεταστάντος ἐξεφώνησεν ὁ νῦν ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Παναγιώτης Μπρατσιώτης, ὅστις συνεδέετο στενότατα μετὰ τοῦ ἐκλιπόντος ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ δὴ ἀφ' ὅτου οὗτος διηκόνει ἐν τῷ Ἰ. Ναῷ Ἀγίου Κων/νου Ὁμοιόιας, ὅτε ἐφημέριος ἐν τῷ εἰρημένῳ Ναῷ ἦτο ὁ πατήρ του Ἰωάννης Μπρατσιώτης.

Ὁ δεσμὸς οὗτος κατέστη ἀδελφώτερος κατὰ τὰς ἐν Λευφία σπουδὰς τοῦ κ. Μπρατσιώτου, ὥστε κατὰ σχετικὴν πρὸς ἡμᾶς δῆλωσίν του αὐθιγῶμόπως νὰ ἀναμνησκηται τῶν πρὸς αὐτὸν πνευματικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου ποιμένου». Ἐγνώριζε δὲ αὐτὸν ἄνδρα καὶ τὰς πνευματικὰς καὶ Ἐκκλησιαστικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς ὅσον ὀλίγου» καὶ ἐξετίμα αὐτὸν ἀπεριορίστως.

Εἰς τὸν ἐπικήδειον λόγον του εἶπε μετὰξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς: «Ἡ δρᾶσις τοῦ ἐπὶ λέκτου αὐτοῦ μέλους τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἰδίως ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ ἐν τῷ προσώπῳ του ἀνύψωσε καὶ ἐτίμησε τὸ ὄνομα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας».

Ὁ ἀείμνηστος Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης ὑπῆρξεν ἀνεπιτηρήτως μία φωτεινὴ προσωπικότης καὶ ἐπετέλεσε τεράστιον ἔργον. Ὡς ἐκ τούτου δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ λησμονηθῇ μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε οὐδὲ αὐτὸ τὸ ὄνομά του νὰ μὴ ἀναφέρηται κἂν καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς εἰδικὰς ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς Ἐγκυκλοπαιδείας.

Ἡ κατὰ κόσμον πικρία αὐτοῦ εἶθε νὰ μετατραπῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου εἰς ἄφατον αἰώνιαν πνευματικὴν ἡδονὴν καὶ ἀπέραντον χαρὰν ἐν οὐρανοῖς.

2. ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ Αὐτοῦ

Ἐλθόντες εἰς ἐπικοινωνίαν, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐρεύνης ἡμῶν, μετὰ τῶν ἐλαχίστων ἐπιζώντων προσώπων, μεθ' ὧν συνεδέετο δι' ἀρρήκτων δεσμῶν ὁ ἀείμνηστος, ἐξεσηφάλισαμεν τὰς κατωτέρω παρατιθεμένας χαρακτηριστικὰς κρίσεις περὶ τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ. Αἱ κρίσεις αὗται ἐξενεχθεῖσαι παρὰ σημαίνουσῶν προσωπικοτήτων, χάριν καὶ μόνον τῆς παρούσης μελέτης, συμπληροῦν τὴν πιστὴν εἰκόνα τοῦ ἀνδρός.

Οὕτω πολλὰς ὀφείλομεν τὰς εὐχαριστίας πρὸς τὸν Ἀκαδημαϊκὸν καὶ Ὁμοτίμον Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Παναγιώτην Μπρατσιώτην, τὸν Ὁμοτίμον Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Λεωνίδα Φιλιππίδην, τὸν Ὁμοτίμον Καθηγητὴν τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ξενοφῶντα Εὐθ. Ζολώταν τ. Διοικητὴν τῆς Τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν ἀείμνηστον π. Ἀγγελον Νησιώτην, Κατηχητὴν, Προϊστάμενον τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρον τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανικῶν Ἐνώσεων, διὰ τὰς βαθυστοχάστους κρίσεις των.

Τῶν κρίσεων τούτων ἀκολουθοῦν ἀποσπάσματα ἐκ δύο εἰσέτι βιογραφικῶν καὶ κριτικῶν σημειωμάτων δημοσιευθέντων ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἐν ἔτει 1938, τὸ μὲν ἐν τῷ ἐπισήμῳ δημοσιογραφικῷ ὄργάνῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῷ περιοδικῷ «Ἐκκλησία», τὸ δὲ ἐν τῷ μηνιαίῳ περιοδικῷ τῶν Ἀθηνῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης «Νέοι Δρόμοι».

Αἱ κρίσεις αὗται ἔχουν ὡς ἐξῆς:

Α'. Ἀρχιμανδρίτης ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ Γ. ΔΗΣ †

Ἐπὶ τοῦ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. ΛΕΩΝΙΔΟΥ ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ.

Τὸν ἀείμνηστον Ἀρχιμανδρίτην Θεολόγον Παρασκευαϊδην-καλή του ὥρα ἐκεῖ ὅπου εἶναι— ἐγνώρισα εἰς τὴν Λειψίαν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1926, ὅτε ἀπεστάλην ἐκεῖ ὡς ὑπότροφος τοῦ

Ἄθλου τοῦ ἀειμνήστου Μεγάλου Εὐεργέτου μου Ὁθωνος Σταθάτου δι' ἀνωτέρας θρησκευολογικὰς σπουδὰς. Χαίρω, διότι, ἔστω μετὰ θάνατον καὶ αὐτός, εὐρίσκει τὴν κατ' ἀξίαν ὀφειλομένην εἰς αὐτὸν δημοσίαν ἀναγνώρισιν.

Εἶχεν ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος κληρικὸς συναρπαστικὴν συνολικὴν ἐμφάνισιν ἀρχοντικοῦ ἀξιοπρεπεστάτου («κυρίου»), σοβαρότητα συνδεδυασμένην πρὸς γοητευτικὴν γλυκύτητα καὶ εὐπροσηγορίαν, κρυσταλλίνην εἰλικρίνειαν, καλωσύνην ἀπέραντον, πηγαίαν εὐγένειαν ἀνεπιτήδευτον, ζωντανὴν δὲ ἀγάπην εὐεργετικὴν πρὸς πάντας ὅσοι τὸν ἐγνώριζον, αὐθόρμητον καὶ ἀπεριόριστον προθυμίαν πρὸς ἐξυπηρέτησιν πάντων τῶν γνωσῶν, φίλων, ὁμογενῶν καὶ μὴ, παντελῆ ἀπουσίαν κακότητος καὶ μικροτήτων, οἷαι ἀφθονοῦν δυστυχῶς παρὰ τοῖς πλείοσιν, ἀκτινοβολίαν αἰσιοδοξίας καὶ χαρᾶς, ἀρίστην δὲ Θεολογικὴν συγκρότησιν καὶ συστηματικὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπιμόρφωσιν, βαθύ ἐνδιαφέρον καὶ αὐθόρμητον συμπάραστασιν εἰς τὸν ἀνθρώπινον πόνον, ἀφιλοχρηματίαν παρομιμωδῆ καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς ἀειρροῦ ἀνεπιδείκτου ἐλεημοσύνης, ταπεινοφροσύνην ἐνθυμίζουσαν τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους τῶν δοξίμων ἐκεῖνων γνησίων χριστιανῶν, μιᾷ λέξει: τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ὄντως («Ἀνθρώπου») καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴν πνευματικότητα τοῦ ὄντως Χριστιανοῦ, τοῦ δ.ἀ τῆς πράξεως καὶ τῆς θεοφιλοῦς ζωῆς του μαρτυροῦντος καὶ σφραγίζοντος τὴν χριστιανικὴν του πίστιν καὶ τὴν θεολογικὴν του συγκρότησιν, δροσερὰν τὴν αὔραν τοῦ χριστιανικοῦ ἤθους, ἀκατανικήτως ἐλκύνουσαν πρὸς παραδειγματισμὸν, τὸ ὑψηλὸν του παράδειγμα ὁμίλει ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν καρδίαν, εὐγλωττότερον τῶν λόγων του, καὶ ἡχμαλώτιζεν αὐτήν.

Ἐν Γερμανίᾳ ἀπήλαυε τῆς βεθυτάτης ἐκτιμήσεως τῶν καθηγητῶν πάντων τῶν Πανεπιστημίων τῆς Χώρας, μεθ' ὧν εἶχε συνάψει προσωπικὴν γνωριμίαν· ἀλλὰ καὶ εὐρύτερον, εἰς τοὺς διεθνεῖς ἐκκλησιαστικούς, θεολογικούς, ἐπιστημονικούς ἐν γένει καὶ πολιτικούς ἀκόμη κύκλους ἢ δι' αὐτοῦ προβολὴ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης, μάλιστα τῆς Θεολογικῆς, ὑπῆρξε σημαντικωτάτη καὶ παρέμεινεν ἀλησμόνητος.

Ὡς ἐκκλησιαστικὸς δὲ προϊστάμενος τῆς ἐν Λειψίᾳ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος συνεκέντρωνε κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς, ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἐθνικὰς, πάντα τὰ μέλη αὐτῆς καὶ τοὺς σπουδαστὰς εἰς τὰς ἱεράς ἀκολουθίας ἐν τῷ οἰκίματι αὐτοῦ, χῶρος τοῦ ὁποίου εἶχε διασκευασθῆ εἰς ναόν, μεθ' ἐκάστην

δὲ ἱερὰν ἀκολουθίαν ἐδεξιοῦτο πάντα καὶ μετὰ τῆς διακρονοῦσης αὐτὸν ἱεροπρεπεστάτης, αὐτόχρομα ποιμαντικῆς, κοινωνικό-τητός του ἐνημεροῦτο εἰς τὰς ὑποθέσεις των καὶ εἰς τὰ προβλήματα των, διαθέτων ἀκολούθως πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις πρὸς ἐξυπηρέτησίν των.

Ἡ μετὰστασίς του ἐν πορείᾳ διακονίας πρὸς τὰς ἀξίας αὐτοῦ ὑψηλοτέρας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Θεολογικῇ Ἐπιστήμῃ ἐπάλλξεις, ἅς θὰ ἐτίμα καὶ θὰ κατηύγαζε διὰ τῆς ἀρετῆς του καὶ τῆς μορφώσεώς του, ὑπῆρξε διὰ μὲν τοὺς οὐρανοὺς κέρδος καὶ χαρά, διὰ τὸν μετακαλέσαντα Κύριον καύχησις, διὰ τοὺς στερηθέντας τῆς ὁρατῆς παρουσίας του μέγιστον κενὸν χαῖνον ὄλονέν καὶ περισσότερον, ὅσον παρέρχεται ὁ χρόνος χωρὶς νὰ συναντῶμεν ὁμοίας εἰς πνευματικὴν ἀρτιότητα φυσιογνωμίας, διὰ δὲ τὸν ἴδιον ἢ δικαίωσις καὶ ἐπιβράβευσις τῆς πίστεώς του, τῆς ἐλπίδος του, τῆς ἀγάπης του καὶ τῆς χαρᾶς του δ.ἀ τὴν πρὸς γήρατος εὐθανασίαν καὶ ταχυτέραν συνάντησιν μετὰ τοῦ Κυρίου ὁ παρ' Ἐκεῖνου ἀδικαιοσύνης στέφανος ἀπόκειται αὐτῷ εἰς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, ἂν μὴ ἤδη ἀπέλαβεν αὐτὸν εἰς τὸν πάμφωτον οὐρανὸν τῆς ἀθανασίας, ὅπου, εἰσελθὼν εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου του, διατελεῖ «μετὰ πνευμάτων δικαίων τετελειωμένων».

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Θεολόγος

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεώς των γνωστοποιῶν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἰρηται Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΙΔΡΥΣΕ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑΣ (ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΑΓΑΠΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ)

Τὸ 1764, σὲ ἡλικία 23 ἐτῶν, ὁ συμμαθητὴς τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραΐ μοναχὸς Ἀγάπιος Λεονάρδος τελείωνε τὶς σπουδὲς του στὴν «Εὐαγγελικὴ Σχολή» τῆς Σμύρνης. Τὰ πρῶτα γράμματα τὰ εἶχε μάθει στὴν πατρίδα του, στὸ «κρυφὸ σχολεῖο» τῆς ξακουστῆς Μονῆς τοῦ Φιλοσόφου, καὶ μετὰ στὴν Τρίπολη, στὸ σχολεῖο τοῦ ἱεροδιδάσκαλου Παρθένιου, μέχρι τὸ 1758. Τότε ὁ Ἀσημάκης — αὐτὸ ἦταν τὸ κατὰ κόσμον ὄνομά του — ἦταν 18 ἐτῶν, γεμάτος ὄνειρα, φιλοδοξίες καὶ δίψα γιὰ μάθηση. Ξεκίνησε γιὰ τὴν Πόλη, μὲ σκοπὸ νὰ φτάσῃ στὸ «Ἅγιον Ὄρος». Ἐπιθυμοῦσε πολὺ νὰ παρακολουθήσῃ τὰ μαθήματα τῆς «Ἀθωνιάδος Σχολῆς» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη, πού ἡ φήμη τῆς εἶχε ἀπλωθῆ στὸ πανελλήνιο. Ἐμπόδια ὅμως πέρ' ἀπὸ τὴ δύναμή του, ἐνῶ τοῦ ἔκλεισαν τὸ δρόμο γιὰ τὸν Ἄθω, τοῦ ἄφησαν ἐλεύθερη τὴν πορεία γιὰ τὴ Σμύρνη. Ἐκεῖ μὰ ἄλλη σχολὴ βρισκόταν σὲ ἀνθισσῆ, ἡ «Εὐαγγελικὴ Σχολή», πού διευθυνόταν ἀπὸ τὸν Ἰθακήσιο Δενδρινό. Τὸν ὑποδέχθηκε σ' αὐτὴ τὴν πόλιν ὁ Ἱερομόναχος Γεράσιμος, πού ἦταν ἀπὸ τὴ Δημητσάνα κι αὐτός. Βλέποντας ὁ Γεράσιμος τὴν ἐξυπνάδα, τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ νεαροῦ συμπατριώτη του γιὰ τὰ γράμματα, ἀποφάσισε νὰ γίνῃ ὁδηγός, προστάτης καὶ χορηγός γιὰ τὰ ἐξόδα τῶν σπουδῶν του στὴν «Εὐαγγελικὴ Σχολή».

Στὸ πρόσωπο τοῦ Ἀσημάκη, ἤθελε νὰ πιστεῦν ὁ ἱερομόναχος Γεράσιμος ὅτι βρῆκε τὸν κατάλληλο ἄνθρωπο, πού θὰ μπορούσε νὰ διευθύνῃ ἓνα σχολεῖο στὴ Δημητσάνα. Ἐχοντας τέτοιο πρόγραμμα, συμβούλεψε τὸν Ἀσημάκη ν' ἀφοσιωθῆ στὴν ἐσωτερικὴ του καλλιέργεια καὶ στὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ μορφωθοῦν οἱ ἀγράμματοι ραγιάδες συμπατριῶτες τους. Κι ὁ Ἀσημάκης γιὰ νὰ πετύχῃ αὐτὸν τὸ σκοπὸ, ἔγινε μοναχός, παίρνοντας τ' ὄνομα Ἀγάπιος. Στὴ σχολή, πού ἡ διδασκαλία συνοδεύεται «μὲ ραβδισμόν πλουσιοπάροχον», καθὼς ἀναφέρει ὁ συμμαθητὴς του Κοραΐς, ἦταν ἀπὸ τοὺς πρῶτους στὴν ἐργατικότητα, τὴν ὠριμὴ κρίση καὶ τὴν ἐξυπνάδα.

Τώρα πού τελείωσε τὶς σπουδὲς του ὁ Ἀγάπιος, βλέπει πὼς ἦρθε ἡ ὥρα γιὰ τὸν μεγάλο προορισμό του. Μαζὶ μὲ τὸν ἱερομόναχο Γεράσιμο ἀναχωροῦν ἀπὸ τὴ Σμύρνη κι ἔρχονται στὴν πατρίδα τους, τὴ Δημητσάνα. Νοικιάζουν προσωρινὰ κάποιο σπίτι,

συγκεντρώνουν από τὸ χωριό τους κι ἀπὸ τὰ γύρω μέρη περισσό-
τερους ἀπὸ σαράντα μαθητές, κι ἀρχίζουν νὰ δ.δάσκουν δωρεάν.
Ἔτσι ιδρύθηκε ἡ «Σχολὴ τῆς Δημητσάνας», πὺ ἀργότερα θ'
ἀποχτοῦσε τόση φήμη. Ἀνάμεσα στοὺς ἀποφοίτους τῆς θὰ ἦσαν
μερικὲς ἀπὸ τὶς σημαντικότερες προσωπικότητες τῆς Ἐκκλη-
σίας καὶ τῶν Ἐθνικῶν Ἀγώνων, ἔμποροι, γραμματεῖς, δ.δάσκα-
λοι τοῦ Γένους. Μάλιστα αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι πηγαίνοντας στὶς
ἐπαρχίες τους, στὴν Πελοπόννησο, στὴ Σπυρεὰ καὶ τὰ Ἐφτάνησα,
ἴδρυσαν σχολεῖα δικὰ τους. Ἡ φήμη τῆς Σχολῆς μεγάλωσε τόσο,
ὥστε ἔφτασε νὰ ἔχη μαθητὲς ἀκόμη κι ἀπὸ τὴ Μ. Ἀσίαν.

Τὸ ἔτος 1781 εἶναι ἡ χρονολογία τῶν μεγάλων ἀποφάσεων
γιὰ τὸν ἱερομόναχο Ἀγάτιο Λεονάρδο. Μόλις πρὶν ἓνα χρόνο εἶχε
ἐπιστρέψει στὴ Δημητσάνα, ἀφοῦ πέρασε ἡ μεγάλη μπόρα στὸ
Μωριά, πὺ εἶχε ξεσπάσει τὸ 1769 μὲ τὰ Ὀρλωφ.κά. Τώρα βλέ-
πει πὺς πρέπει νὰ καταστρώσῃ ἓνα πλατύτερο πρόγραμμα, μὲ
πὺ φιλόδοξους στόχους. Αἰσθάνεται πὺς μπορεῖ νὰ προσφέρῃ
περισσότερη βοήθεια στὸ Γένος. Ἐκεῖνο πὺ χρειάζεται εἶναι
μὰ ἄμεση γνωριμία του μὲ τὶς διάφορες ἐπαρχίες, ἀντὶ νὰ στέλνῃ
τὸ κήρυγμά του ἀπὸ τὴ Δημητσάνα. Κι ἀκόμη βλέπει πὺς, γιὰ ν'
ἀναστηθῇ τὸ Γένος ἀπὸ τὴν πνευματικὴ καὶ πολιτικὴ σκλαβιά,
δὲν ἀρκεῖ μὰ πνευματικὴ προπαρασκευὴ, σὰν αὐτὴ πὺ προετοι-
μασε τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1769. Τώρα πὰ ἔχει ἀποχτήσῃ πείρα
καὶ ξέρει τὶ πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ νὰ πετύχῃ ἓνας καινούριος σηκωμός.

Παρατάει λοιπὸν τὴ Δημητσάνα κι ἔρχεται στὴ Σμύρνη, πι-
θανὸν γιὰ νὰ πάρῃ νέες πνευματικὲς δυνάμεις ἀπὸ τὴ σχολὴ πὺ
σπούδασε, τὴν «Εὐαγγελικὴ Σχολή». Ἀλλὰ τοῦ χρειάζεται καὶ
ψυχικὴ προετοιμασία. Γι' αὐτὸ ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν Σμύρνη καὶ
πάει προσκυνητὴς στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ στὸ Σ.νά. Ἀπὸ κεῖ ἔρ-
χεται στὴν Πόλη, καὶ τὸ 1786, σὲ ἡλικία 45 ἐτῶν, χειροτονεῖται
ἱερεὺς καὶ παίρνει τὸν τίτλο τοῦ Μεγάλου Ἱεροκήρυκος τῆς Με-
γάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Τώρα πὰ ὁ Ἀγάτιος μπορεῖ νὰ
ξεκινήσῃ γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ καινούριο, πλατὺ, πανελλή-
νιο ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα.

Τὸ βασικότερο χαρακτηριστικὸ τοῦ ἱερομόναχου Ἀγάτιου
εἶναι ὁ πόθος του νὰ ἐλευθερώσῃ, πρὶν ἀπ' ὅλα, τὸ Γένος ἀπὸ τὶς
προλήψεις. Ὅπου καὶ νὰ κυττάξῃ, ὅλοι π στεύουν στοὺς βρυκό-
λακες. Ὁ λαὸς π στεύει στοὺς βρυκόλακες τῶν τάφων. Κι ὁ Ἀ-
γάτιος μὲ πόνο ψυχῆς φωνάζει: «Ὡ τῆς ἐλευσίνης καταστάσεως,
καὶ ἀγνωσίας, εἰς τὴν ὁποῖαν ἔφθασαν οἱ τωρινοὶ Χριστιανοί.
Χριστιανοὶ ἀδελφοί. Τί πλάναις εἶναι αὐταῖς πὺ ἔχετε; Οἱ βρυ-
κόλακες ὁποῦ ἐσεῖς λέγετε, ἄλλο δὲν εἶναι πάρεξ μὴ ψεύτικη, καὶ

παιδαριώδης πρόληψις...». Οί λιγοστοί πεπαιδευμένοι πιστεύουν στη νεκρανάσταση τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς. Κι ὁ Ἀγάπιος μένει κατάπληκτος μπροστά στήν ἄλλειψι κοινῆς λογικῆς. Καί ξαναφωνάζει ἀηδιασμένος: «Πόσον εἶναι ψυχρός, πόσον μάταιος, καί πόσον ἄλογος ὁ λόγος τινῶν, ἥγουν ὅτι οἱ θεοὶ Κανόνες δὲν πρέπει νὰ ἐξηγοῦνται εἰς τὸ ἄπλοῦν. Τί λέγεις, ἄνθρωπε, ὁποῖος καὶ ἂν εἶσαι ὁ ταῦτα λέγων; Καί εἶναι δίκαιον, οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ Κανόνες νὰ εἶναι μεταφρασμένοι μὲν εἰς τὰ ἀραβικά, εἰς τὰ συριακά, εἰς τὰ αἰθιοπικά, καὶ νὰ εἶναι ἐξηγημένοι εἰς τὰ λατινικά, ἰταλικά, σλαβωνικά, ἀγγλικά; Καί σχεδὸν κάθε γένος τῶν καλουμένων Χριστιανῶν εἶναι δίκαιον νὰ ἔχη τοὺς ἱεροὺς Κανόνας τούτους μεταφρασμένους εἰς τὴν γλῶσσαν του, μόνον δὲ τὸ γένος τῶν ὀρθοδόξων ἀνατολικῶν Γραικῶν, καὶ οἱ πατέρες τῶν Κανόνων ἐξήθησαν, καὶ οἱ ἐξηγηταὶ τούτων ἐβλάστησαν, εἶναι δίκαιον, λέγω, μόνον τοῦτο τὸ γένος νὰ ὑστερῆται καὶ νὰ μὴν ἔχη τοὺς θεοὺς Κανόνας μεταφρασμένους εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν του; Καὶ ἂν τὸ ἐδικόν μας γένος εἶχε πρότερον τοὺς Κανόνας τούτους ἀρχαίους ἑλληνικοὺς διατὶ ἤξευρε τὰ (ἀρχαῖα) ἑλληνικά, πῶς δὲν πρέπει τὸ αὐτὸ νὰ ἔχη καὶ τώρα τοὺς Κανόνας ἀπλοῦς... Εὐφῆμει, ὦ ἄνθρωπε».

Ἐκεῖνος ποὺ ἴδρυσε τὴ Σχολὴ τῆς Δημητσάνας, ἦταν ἀποφασισμένος νὰ σπᾶσῃ τὰ δεσμὰ τῶν προλήψεων, μὲ τίς ὁποῖες θέλησαν νὰ τὸν δέσουν οἱ πεπαιδευμένοι. Ἐδῶσε μεγάλη μάχη, ὥσπου κέρδισε τὸν ἀγῶνα. Ὁ φωτισμένος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Νεόφυτος Ζ' ἔγινε ἐνθερμος ὑποστηρικτῆς του. Καὶ ἀψήφω τοῦ Παναγιωτάτου καὶ τῆς Ἱερᾶς καὶ Ἀγίας Συνόδου», ὁ Ἀγάπιος ἐτύπωσε τὸ 1800 τὸ περίφημο «Πηδάλιον», δηλαδὴ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνες μὲ ἐρμηνεῖα καὶ μετάφραση, γραμμένη μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτη.

Ὁ Λεονάρδος ὅμως κι ὁ συνεργάτης του δὲν ἐθεώρησαν ἀρκετὸ νὰ δώσουν στὸ ὀρθόδοξο γένος τῶν Ἑλλήνων τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνες μεταφρασμένους στὴ σύγχρονη γλῶσσα. Θέλησαν νὰ τοῦ δείξουν καὶ τὸ βᾶθος, πάνω στὸ ὁποῖο ἐστήριζαν τίς ἐνέργειές τους. Κι ἀρχίζει τὸ «Πηδάλιον» μ' ἓνα πρόλογο ποὺ κατακεραυνώνει τοὺς ἐλληνίζοντες:

«Ἑλλῆσι τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί: (Ρωμ. 1,14). Τοῦτα εἶναι τὰ λόγια ὅπου ἐξεφώνησεν ὁ ἐν Χριστῷ λαλῶν Παῦλος, ὁ μέγας τῶν ἐθνῶν, ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ διδάσκαλος. Διὰ νὰ διδάξῃ μὲ αὐτὰ ὅλους ἐκείνους ὅπου ἀγαποῦν τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ πλησίον, νὰ μὴ ὀμιλοῦν, ἢ νὰ συγροῦν μὲ γλῶσσαν μόνον (ἀρχαίαν) ἑλληνικὴν, ἵνα δι' αὐτῆς

ώφελοῦν μόνους τοὺς πεπαιδευμένους τε καὶ σοφοὺς. Ἄλλὰ καὶ νὰ ὀμιλοῦν καὶ νὰ συγγράφουν καὶ μὲ γλῶσσαν ἀπλοῖκην ἐν ταύτῳ, ἵνα δι' αὐτῆς ἐπίσης ὠφελοῦν καὶ τοὺς ἀσόφους, καὶ ἀπλοῖκούς ἀδελφούς. Ποίαν γὰρ ὠφέλειαν, εἰπέ μοι, ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ ἓνας ἀπλοῦς ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν ἑνὸς βιβλίου μόνον (ἀρχαίου) ἐλληνικοῦ. Δὲν θέλει νομισθῆ εἰς αὐτὸν ὁ τὸ βιβλίον γράψας βάρβαρος, καὶ αὐτὸς ἀντιστρόφως εἰς τὸν συγγράψαντα βάρβαρος; Καὶ οἱ δύο ὁμοῦ οὐκ ἔσονται εἰς ἀέρα λαλοῦντες;... Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς τὴν ἀποστολικὴν ταύτην ἀκολουθοῦντες διδασκαλίαν, ἠθελήσαμεν διὰ τῆς παρουσίας βιβλίου νὰ ὠφελήσωμεν ἐν ταύτῳ καὶ τοὺς ἔλλογιμους καὶ σοφοὺς, καὶ τοὺς ἀπλοῖκούς καὶ ἀσόφους...».

Οἱ προλήψεις καὶ ἡ σκλαβιά τοῦ Γένους θὰ ἔφευγαν μὲ τὸ φωτισμὸν ποὺ δίνει τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ γράμματα. Κι ὁ Ἀγάπιος περιοδεύει ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα. Κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον, ἰδρύει σχολεῖα καὶ βιβλιοθήκας, κάνει ἀγαθοεργίας. Ἄλλὰ δὲν ξεχνᾷ καὶ τὸ πρῶτον τοῦ δημιούργημα, τὴν Σχολὴν τῆς Δημητσάνας. Πλουτίζει τὴν βιβλιοθήκην τῆς μὲ διάφορες ἀξιόλογες ἐκδόσεις Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, καὶ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, συντάσσει τὸν κώδικά τῆς, τὴν ἀνακαινίζει.

Τὸ 1815, σὲ ἡλικία 74 ἐτῶν, πεθαίνει στὸ Ἄργος, ἐνῶ εἶχε ἀποκτήσει πλέον ἓνα ὄνομα ποὺ τὸ ἐσέβοντο ἀκόμη καὶ οἱ Τούρκοι. Ἔμεινε σ' ὅλην τὴν ζωὴν ἓνας ἀκτῆμων κληρικός, ὁ ὁποῖος ἤξερε τὸν ἱερὸν προορισμὸν του. Ἀργότερα τὸ ἐπίσημον Ἑλληνικὸν Κράτος σὲ σχετικὸ ἔγγραφοῦ του θὰ τόνιζε ὅτι «εἶναι γνωστὸν τὸ πόσον συνήργησεν ἡ ἀξιοσεβαστὸς αὕτη Σχολὴ εἰς τὴν ἠθικὴν πρόοδον τοῦ Γένους. Ἀπὸ αὐτὴν ὡς ἀπὸ ἱερὰν κολυμβήθραν ἐξῆλθον τοσοῦτοι πεπαιδευμένοι ὁμογενεῖς πρόδρομοι τῆς τοῦ Γένους ἀπολυτρώσεως». Ἐκεῖνος ποὺ ἴδρυσεν τὴν Σχολὴν τῆς Δημητσάνας, ἀφοῦ εἶχε σπάσει τὰ δεσμὰ ποὺ ἠθελαν νὰ τοῦ βάλουν οἱ ἐλληνίζοντες, ἔδωκε τὴν δυνατότητα στὸ Γένος ν' ἀπολυτρωθῆ ἀπὸ τὰ δεσμὰ του.

Π. Α. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐκκλησία καὶ Κόσμος

ΤΟ ΡΑΒΔΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ*

Μιά νέα θρησκευτική αἵρεσι, πού ἔκανε τὴν ἐμφάνισί της ἀνάμεσα στοὺς νέους τῆς Ἀμερικῆς τὸ 1965, προκάλεσε, τὶς μέρες αὐτές, τὴν ἔντονη ἀντίδρασι τῶν γονέων, τῶν πολιτικῶν Ἀρχῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ συνέπεια τῆς ἔντονης αὐτῆς ἀντιδράσεως ἦταν νὰ διαλυθοῦν πολλὲς κοινότητες αὐτῶν τῶν νέων καὶ νὰ διωχθοῦν ἀπὸ τὸν καταυλισμὸ τους στὸν Σὰν Ντιέγκο.

Οἱ νεαροὶ αὐτοί, πού θέλουν νὰ ἀποκαλοῦνται «τέκνα τοῦ Θεοῦ», ἐμφανίζονται μὲ ὕφασμα ἀπὸ παλιὰ σακκιά. Κρατοῦν στὰ χέρια τους μακριὰ ξύλινα ραβδιά καὶ ἔχουν τὰ πρόσωπά τους πασπαλισμένα μὲ στάχτη.

Ὅπου πηγαίνουν, στέκονται βλοσυροί, μὲ προφητικὸ ὄφος καὶ κρατοῦν στὰ χέρια τους γραμμένα πανῶ μὲ στίχους ἀπὸ τὴν Βίβλο.

Ὁ ἀριθμὸς τους δὲν περνᾷ τοὺς 3.000 καὶ ἡ μεγαλύτερη κοινότητά τους βρίσκεται στὸ Σήατλ τῆς πολιτείας Οὐάσιγκτον. Ἄλλες κοινότητες τῶν «τέκνων τοῦ Θεοῦ» ὑπάρχουν στὸ Τέξας, στὸ Φόρτ Γουόρθ καὶ σὲ διάφορα ἄλλα βορειοδυτικὰ τμήματα τῶν ἀκτῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ.

Ὅποιος γίνεται μέλος της, πρέπει νὰ καταθέσῃ ὅλα, ὅσα ἔχει, στὴν ομάδα! Νὰ εἶναι ἀσκητικός, νὰ ἀποκηρύξῃ τὰ ναρκωτικά, τὶς ριζοσπαστικὲς ιδέες καὶ νὰ ζῆ ἀυστηρὸ βίο μὲ τὸ ἄλλο φύλο, ὅπως γράφῃ ἀπὸ τὸ Λὸς Ἀντζελες ὁ Κάροζος Φόλεϋ.

Βέβαια «μπορεῖ κανεὶς νὰ φύγῃ ὅποτε θελήσῃ» ἀπὸ τὴ νομαδικὴ αὐτὴ ζωή! Ἐγίνε ὅμως λόγος, ἴσως γιὰ νὰ πολεμηθῇ ἡ αἵρεσι πιδ ἀποτελεσματικά, γιὰ «κάποιο εἶδος ὑπνωτισμοῦ», πού μὲ τὴν ἐπήρειά του δὲν μποροῦν οἱ νέοι νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν κοινότητά τους.

*

Ὅπωςδῆποτε ὅμως καὶ ἡ αἵρεσι αὐτὴ εἶναι μία ἀπὸ τὶς πτυχεὲς τῆς γενικῆς διαμαρτυρίας τῶν νέων!

* Ραδιοφωνικὸν σχόλιον, μεταδοθὲν τὴν 17-12-1971 εἰς τὴν ἐκπομπὴν «Ἐκκλησία καὶ Κόσμος».

Είναι μία ήχηρή αντίθεσι τῆς νεολαίας πρὸς κάθε κατεστημένο σχῆμα, πού παρὰ τὰ σκιρτήματα τῶν νέων καιρῶν, ἐξακολουθοῦν νὰ ἀποκρούουν κάθε προοδευτικότητι, κάθε ἀνοιγμα τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς!.

Ἴσως τὰ τυπικὰ γνωρίσματα τῶν νεαρῶν αὐτῶν αἰρετικῶν νὰ ἀποτελοῦν μία οἴησι ἢ μία καθαρὴ παραδοξολογία! Ἡ ἀκόμα μπορεῖ νὰ συσκοτίζουσι κάποια βαθύτερη ἀνησυχία καὶ ἀγωνία τους. Ὅσοιο τὸ ραβδί πού κρατοῦν δὲν εἶναι ἓνα πολεμικὸ ὄπλο. Οἱ ἐνστικτες ροπές τους δὲν ἐκδηλώνονται μὲ παραλογισμούς, μὲ μολυσμένες πράξεις ἢ μὲ καταστροφικοὺς ἥρωϊσμούς.

Τὸ τραγικὸ σημεῖο εἶναι, ἴσως, τὸ ὅτι δὲν ἀκολουθοῦν μὲ συνέπεια καὶ εὐρύτητα τὴν λαχτάρα τους. Δὲν ὑψώνουσι ἔμπρακτα τὴν φωνή τους γὰρ τὴν υπεράσπισι ἠθικῶν θέσεων καὶ πανανθρωπίνων ἰδεῶν, ἀλλὰ τραβιοῦνται στὴν ἄκρη!

Ἄλλὰ οἱ διάφορες αὐτὲς αἰρέσεις τῶν «τέκνων τοῦ Θεοῦ» καὶ τῶν χίππιδι, πρέπει κάποτε — καὶ εἶναι καιρὸς πιά — νὰ κάνουν στροφή σὲ περισσότερο οὐσιαστικὰ θέματα, πρὶν ἐκφυλισθοῦν.

Οἱ ἐκτιμήσεις τους, οἱ προβλέψεις, οἱ γοερὲς διαμαρτυρίες τους γὰρ τὴν πρόκλησι τοῦ πλοῦτου, τὴν ματαιότητα τῶν πολέμων καὶ τὸν κυνισμό τῶν προνομιοῦχων, πρέπει νὰ πάρουν μιὰ συγκεκριμένη ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ τοποθέτησι!

Εἶναι παράλειψι σοβαρὴ οἱ χιλιάδες, τὰ ἑκατομμύρια τῶν νέων αὐτῶν, πού ἔχουν ἓνα τέτοιο σθένος ἀναίμακτης ἐπαναστατικότητος, νὰ ἀνιχνεύουσι διαρκῶς καὶ νὰ δροῦν δίχως προοπτικὴ! Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἴσως θὰ μπορέσουμε νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν ἀπώλεια πού θὰ ἔχη προέλθῃ ἀπὸ τὶς εὐκαιρίες πού χάθηκαν γὰρ μιὰ μεγαλύτερη ἀπόδοσι τῆς νεολαίας στὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι στὸ σύνολό τους οἱ νέοι εἶναι διχασμένοι! Γιατὶ ἐνῶ φωνάζουν «θέλουσι νὰ ζήσουμε», ἐντούτοις ἀπὸ κοινοῦ δὲν κρατοῦν τὸ ραβδί τῆς εἰρήνης, πού τοὺς βοηθεῖ νὰ γεμίσουν τὸν κόσμον μὲ προσδοκίαις. Ἄλλὰ συνεχῶς ἀποσύρονται παθητικὰ ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς δράσεως!

Ἡ συνείδησι τοῦ κινδύνου, ἡ ἰδιαίτερη αἴσθησι τοῦ μέλλοντος καὶ ἡ ὄσφρησι τῶν συνεχῶν μετασχηματισμῶν πού ἔχουν οἱ νέοι εἶναι μιὰ τεράστια δύναμι. Εἶναι μιὰ ἀμείλικτη πραγματικότητα, πέρα ἀπὸ τὶς αἰρέσεις καὶ τὶς κοινότητες τῶν «τέκνων τοῦ Θεοῦ».

Αυτά τὰ στοιχεῖα, γιατί δὲν τὰ ἀξιοποιοῦν ἐνεργητικὰ οἱ νέοι μας; Ἀντὶ νὰ ἀναλῶνουν τὴν λαχτᾶρα τῆς καρδιάς τους καὶ τὴν δύναμι τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς εὐφορίας τους σὲ ἀδιάκοπες παθητικές ἀντιθέσεις, γιατί, στ' ἀλήθεια, δὲν ἀποδεσμεύονται ἀπὸ τοὺς τεχνικούς, ἐξωτερικούς παροξυσμούς τους καὶ δὲν ἀναλαμβάνουν μίαν οἰκουμενικὴ σταυροφορία ἀγάπης καὶ ἐντάξεώς τους στὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι πέρα ἀπὸ ἐπωνυμίες, ἐπικλήσεις καὶ χιππικές ἐμφανίσεις!

Ὁ Γάλλος συγγραφέας Λουὶ Παβέλ παραθέτει σ' ἓνα πρόσφατο βιβλίον του αὐτὰ ποὺ ἔγραψε ἓνας συντάκτης μιᾶς ἐφημερίδος:

«Ἡ ἀσθένεια τοῦ αἰῶνος εἶναι νὰ μισῆς αὐτὴ τὴν κοινωνία, ἀπὸ τὴν ὁποία ὅμως ὅλοι ζητοῦν τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἀξιῶνουν τίποτα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους».

Ἀσφαλῶς τὰ «τέκνα τοῦ Θεοῦ» καὶ οἱ διάφορες αἱρέσεις τῶν χίππιδων δὲν εἶναι μονάχα μίαν νόσος ἢ μίαν μόδα! Εἶναι μίαν βαθύτερη κοινωνικὴ ἐκδήλωσι με ἀπηχῆσεις. Ὅμως εἶναι καιρὸς, ὕστερα ἀπὸ τίς διαμαρτυρίες καὶ τὴν παθητικὴ στάσι, νὰ φτάσουμε καὶ στὴν ἐλπίδα! Νὰ ἐδραιώσουμε μίαν κοινωνία δημιουργικὴ. Ἡ νεολαία νὰ λάβῃ ἐνεργὸ μέρος στὰ προβλήματα τοῦ κόσμου, ὥστε νὰ ἀποσπάσῃ τὴν πρωτοπορεία! Μὲ τὸ ραβδί τῆς εἰρήνης στὸ χέρι νὰ ὀδηγήσῃ τὸν κόσμον ἐκεῖ ποὺ ὑπαγορεύουν οἱ αἰῶνιοι νόμοι τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς. Τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς χαρᾶς ποὺ τόσο τοὺς ἀνήκει καὶ πρέπει νὰ κατακτήσουν.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀνακοινούται, ὅτι ἡ δι' ἀποφάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ TAKE συσταθεῖσα ἐπιτροπὴ κρίσεως αἰτήσεων δανείων, συνελθοῦσα εἰς συνεδρίασιν τὴν 26-11-71 ἐνέκρινε τὰς μέχρι 25-11-71 ὑποβληθείσας εἰς τὸ TAKE αἰτήσεις ἀπλῶν δανείων, ἐξαίρεσει ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὀφείλουν πλέον τοῦ 1/3 ἐκ προηγουμένου δανείου, ὡς καὶ τῶν μὴ ἐγγραφέντων εἰσέτι εἰς τὰ μητρώα ἠσφαλισμένων τοῦ TAKE, λόγῳ μὴ ὑποβολῆς τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν.

Ὡσαύτως ἐνέκρινε καὶ αἰτήσεις στεγαστικῶν δανείων ἠσφαλισμένων καὶ συνταξιούχων, Ἀθηνῶν καὶ Ἐπαρχιῶν, ἱκανοποιηθείσας ἐκ τοῦ ἀδιαθέτου ὑπολοίπου τῆς ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς χορηγηθείσης πιστώσεως, κατὰ τὴν 15-1-1971.

Ἐκ τοῦ TAKE

Η ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Δὲν εἶναι περισσότερα ἀπὸ δέκα χρόνια, ἔπου συνταξιδεύαμε γιὰ τὸ "Ἅγιον Ὅρος μὲ τὸν ἐκ Χίου νεαρὸν Δ. Ροζάκη, νῦν Δαμασκηνὸν Ἀρχιμανδρίτην.

Ἐγὼ πήγαίνα γιὰ πέμπτη φορὰ προσκυνητής, ἐκεῖνος πήγαίνα νὰ δοκιμάσῃ τὸν ἑαυτόν του, ἂν μπορῇ νὰ ἐνδυθῇ τὸ Ἀγγελικὸν Σχῆμα καὶ νὰ γίνῃ καλόγηρος.

Ἐπειδὴ τὸ ψυχικὸ του κλίμα κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν ἐσωστρέφειαν καὶ τὴν δίψα γιὰ τὸ ὑπερβατικὸ, ἔμεινε στὴ Σκήτη τῶν Καρυῶν. Ἐγίνε καλόγηρος, ὡς Ἀρχιμανδρίτης. Μακάριος! Καὶ καθὼς μοῦ γράφει, εὐδοκιμεῖ καὶ στὴν Ἀγιογραφία τόσον, ὥστε σὲ μιὰ καλλιτεχνικὴ ἔκθεση Βυζαντινῆς Ἀγιογραφίας στὴ Δυτικὴ Γερμανία ποὺ ἔλαβε μέρος, βραβεύτηκαν ἄρκετὰ ἔργα του, κυρίως εἰκόνες τῆς Παναγίας.

Μάλιστα σκέπτεται νὰ ἔλθῃ καὶ ἐδῶ στὴν Ἀμερικὴ γιὰ νὰ προβάλλῃ τὴν Ἀγιορεϊτικὴ Βυζαντινὴ ἀγιογραφία, καὶ πείθομαι στὰ γραφόμενά του, γιὰτι καὶ ὁ σεβαστὸς φίλος συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου «Μεταξὺ Οὐρανοῦ καὶ Γῆς» Θεόκλητος Διονυσιάτης εἶναι καὶ αὐτὸς τῆς γνώμης ὅτι ἡ Ἀγιορεϊτικὴ ἀγιογραφία πρέπει νὰ προβάλλεται, γιὰτι προβάλλεται τὸ "Ἅγιον Ὅρος, «τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας», ποὺ περιμένει νὰ τοῦ στείλουμε νέους γιὰ νὰ μὴν ρημάξουν τὰ εἴκοσι Μοναστήρια του. Ἀλήθεια, αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα προβλήματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους: Νὰ μὴ ρημάξουν τὰ Μοναστήρια του. Καὶ ὅλοι πρέπει νὰ βοηθήσωμε νὰ μὴ γίνῃ αὐτὸ τὸ κακὸ.

Πολλὲς φορὲς τὸ ἔγραψα· μεταξὺ τῶν ἀποδήμων Ἑλλήνων ἀσφαλῶς ὑπάρχουν καὶ οἱ ἔχοντες κλίσι στὴ καλογερικὴ ζωὴ καὶ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν αὐτὸν τὸν ἱερὸν πόθον τῆς ψυχῆς των, πηγαίνοντας σὲ κάποιον Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Τὰ Ἑλληνορθόδοξα Μοναστήρια εἶναι μὰ πολὺτιμη ἐθνικοθρησκευτικὴ μας κληρονομία, ποὺ ἔχομε εὐθύνη νὰ μὴν χαθῇ ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Ἔθνους μας.

Δὲν νομίζετε ὅτι θὰ εἶναι θεάρεστον ἔργον νὰ κάνωμε μιὰ ὀργάνωσι ποὺ νὰ φροντίξῃ γιὰ κείνους ποὺ θέλουν νὰ γίνουν καλόγηροι στὸ "Ἅγιον Ὅρος;

Γράψατέ μου:

REV. Z. GOUGOUTA 265 W. 3RD Street Mansfield,
OHIO U.S.A.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου, τῆ αἰτήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἱεροῦ Ἰδρύματος τῆς Εὐαγγελιστρίας Τήνου, κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ 21-6-1971 μέχρι τῆς 11-10-1971, προσήνεγκον τὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἱερὸν Ἰδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν τῷ Μυστηρίῳ τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως οἱ κάτωθι ἐξομολόγοι ἐφημέριοι τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:

Ἐμμαν. Βελουδάκης, Ἐφημ. Ἀγ. Νικολάου Πευκακίων Ἀθηνῶν, Ἀντώνιος Γαβαλάς, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Ἰωάννου ὁδοῦ Βουλιαγμένης Ἀθηνῶν, Γεώργιος Γιακουμάκης, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Κων/νου Κολωνοῦ Ἀθηνῶν, Περικλῆς Δεδούσης, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Προφήτου Δανιήλ, Μεταλλουργεῖον Ἀθηνῶν, Παναγῆς Καψῆς, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Προφήτου Ἡλιοῦ Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀθηνῶν. Κων/νος Γερασιμόπουλος Ἐφημ. Ἰ. Ν. Προφήτου Ἡλιοῦ Παγκρατίου Ἀθηνῶν. Λάμπρος Σταθόπουλος, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Τριάδος Ἀμπελοκήπων Ἀθηνῶν. Νικόλαος Κογιώνης, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Ἐλευθερίου Ἄρεως Ἀθηνῶν. Κων/νος Καράμπελας Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἰψώσεως Τιμίου Σταυροῦ Κ. Γεώργιος Πατσούλας, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Μεταμορφώσεως Βύρωνος Ἀθηνῶν. Δημήτριος Τσιωκάνης, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Μεταμορφώσεως Βύρωνος Ἀθηνῶν. Ἀθανάσιος Καραλῆς, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Βαρβάρας Πατησίων Ἀθηνῶν. Ἀγαθάγγελος Μιχαηλίδης, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Λουκᾶ Πατησίων Ἀθηνῶν. Σταῦρος Ψωμάδης Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Ἰωάννου Ν. Φιλαδελφείας Ἀθηνῶν. Ἀναστάσιος Καλιᾶνος, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Φιλοθέης Ἀθηνῶν. Ἰωάννης Διώτης, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν. Κων/νος Λύκουρας Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Νικολάου Πρωχοκομείου Ἀθηνῶν. Ἀγγελος Τόλης Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Νικολάου Περιστερίου Ἀθηνῶν. Ἀνδρέας Μπιλάλης, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Τριάδος Βύρωνος Ἀθηνῶν. Ἀλέξανδρος Παπαποστόλου, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Χαραλάμπους Πολυγώνου. Βασίλειος Γιαννακάκης, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Πάντων Καλλιθέας Ἀθηνῶν. Ἀρσένιος Τσαταλιός, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Τραχυνῶν Ἀττικῆς. Ἀριστοτέλης Οἰκονόμου Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Βαρβάρας Δάφνης Ἀθηνῶν. Μαρῖνος Γεωργακόπουλος, Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Δημητρίου Μπραχαμίου Ἀθηνῶν. Βασίλειος Τζαβλάς Ἀρχιμανδρίτης Ἰ. Ν. Ἀγ. Φωτεινῆς Ν. Σμύρνης. Σπυρίδων Ἀντωνόπουλος Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Παρασκευῆς Ν. Σμύρνης. Παναγιώτης Παναγιωτάκος, Ἀρχιμανδρίτης Ἰ. Ν. Ἀγ. Ἐλευθερίου Κάτω Πατησίων Ἀθηνῶν. Δαμασκηνὸς Κοντόσταυλος Ἀρχιμανδρίτης Ἰ. Ν. Ἀγ. Εὐαγγελιστρίας Χαροκόπου.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς

ΠΑΜΦΙΛΟΣ Ζ. ΑΛΑΒΑΝΟΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΦΗΜΕΡΙΟΝ Σ. Κ. Γ.

Ἐπὶ ἐρωτήματός σας ἐν ἐπιστολῇ 21-12-1971, σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι ὁ Ἰ. Ναὸς ὑποχρεοῦται διὰ τὰ ἐπικολλόμενα εἰς τὸ στέλεχος τῶν ἀποδείξεων χαρτόσημα. Ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματός σας, τοῦ ἀφορῶντος τὸ κανονικὸν λειτουργικὸν θέμα θὰ ἔχετε προσεχῶς ἀπάντησιν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

229. Διατί λέγεται κατὰ τὴν Προηγιασμένην ἢ φράσις «Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι» καὶ γιατί κατ' αὐτὴν εὐλογεῖ ὁ ἱερεὺς τὸν λαὸν μετὰ τὴν λαμπάδα καὶ τὸν θυμιατόν; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Δ.Σ.).

Ἡ φράσις «Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι», ποῦ λέγεται ἀπὸ τὸν ἱερέα μετὰ τῶν δύο ἀναγνωσμάτων τῆς Προηγιασμένης, εἶναι ἀπλῆ καὶ δὲν παρουσιάζει γραμματικές δυσχερείας· «Τὸ Φῶς Χριστοῦ φωτίζει πάντας» (Π. Τρεμπέλα, Λειτουργικόν, Ἀθήναι 1963, σελ. 269). Ἀλλ' ὅσο εὐκολο εἶναι τὸ νόημά της, τόσο δύσκολη εἶναι ἡ ἀπάντησις στὸ ἐρώτημα, γιατί λέγεται καὶ σὲ ποιά συνάφεια ἀναφέρεται. Ἀποτέλεσμα τῆς δυσχερείας αὐτῆς εἶναι οἱ διάφορες ἐρμηνείες ποῦ ἔχουν δοθῆ ἀπὸ διαφόρους. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολία, ἐντελῶς ἀυθαίρετες.

Ἔτσι, συσχετίζεται ἡ εὐλογία αὐτὴ πρὸς τοὺς κατηχομένους καὶ μάλιστα πρὸς τὴν τάξιν τῶν «φωτιζομένων» ἢ «πρὸς τὸ φῶς εὐτρεπιζομένων», τῶν κατηχομένων δηλαδὴ ἐκείνων, ποῦ ἀπὸ τὰ μέσα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς προετοιμάζοντο γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸ ἅγιο βάπτισμα κατὰ τὴν παννυχίδα τοῦ Πάσχα. Τὸ ὄνομα «φωτιζόμενοι», καθὼς καὶ φράσεις τῆς εὐχῆς ποῦ ἐλέγετο ὑπὲρ αὐτῶν («Ἐπίφανον, δέσποτα, τὸ πρόσωπόν σου...καταύγασσον αὐτῶν τὴν διάνοιαν... ὅτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν») ἐθεωρήθησαν ὡς ἐνισχυτικὰ τῆς θέσεως αὐτῆς. Τὸ νόημα τῆς φράσεως κατὰ τὴν ἐρμηνεία αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι· «Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ (ἢ τῆς χριστιανικῆς δ.δασκαλίας) φαίνει πᾶσι (καὶ ἰδιαιτέρως τοῖς φωτιζομένοις ἐκ τῶν παρόντων)». (Δ. Μωραΐτου, Ἡ θεία λειτουργία τῶν Προηγιασμένων, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 95).

Κατ' ἄλλη ἐρμηνεία ἡ εὐλογία μετὰ τὴν ἀνημμένη λαμπάδα καὶ ἡ φράσις «Φῶς Χριστοῦ...» εἶναι τρόπον τινὰ μία ἀναπλήρωσις τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος ἢ καὶ μία προεικόνισις τοῦ μυστικοῦ φωτός, ποῦ θὰ ἀπολαύσουν οἱ πιστοὶ ἐντὸς ὀλίγου κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν προηγιασμένων δώρων: «Τὸ ὄρατόν τοῦτο φῶς πρέπει νὰ ἀναπληρώσῃ ἐν μέρει εἰς τοὺς πιστοὺς τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, οὗ τινος ἐστερήθησαν οὗτοι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τῶν κλαυθμῶν, συγχρόνως δὲ ἀναμιμνήσκει εἰς αὐτοὺς καὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνο φῶς, ὅπερ μετ' οὐ πολὺ θέλουσι προσκυνήσει εἰς τὰ

προηγιασμένα δώρα» (Ἐπιστολαὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1864, σελ. 42).

Ὅσον ἀφορᾷ στὴν πρώτη ἐρμηνεία θὰ πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ὁ συσχετισμὸς πρὸς τοὺς φωτιζομένους εἶναι ἐντελῶς ἐξωτερικός. Στὴν ἐσπερινὴ σύναξι δὲν παρίσταντο μόνον οἱ κατηγούμενοι καὶ οἱ φωτιζόμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ πιστοί. Τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» ἐξ ἄλλου λέγεται σ' ὅλες τὶς Προηγιασμένες καὶ πρὸ τῆς Τετάρτης τῆς Μεσονηστήμου ἐβδομάδος, ἡμέρες κατὰ τὶς ὁποῖες δὲν παρίστατο ἡ τάξις τῶν φωτιζομένων, γιὰτὶ δὲν εἶχε ἀκόμη συγκροτηθῆ. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα, ὁπότε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπαντᾷ τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» στὴν Προηγιασμένη (κώδικες Πάτμου 266, Τ. Σταυροῦ 40), οἱ διακρίσεις τῶν τάξεων τῶν κατηγούμενων εἶχαν πᾶ ἀτονήσει. Ἡ δευτέρα πάλι ἐρμηνεία εἶναι φανερά αὐθιγέτος. Ἡ φράσις «Φῶς Χριστοῦ...» ἀπαντᾷ στὴν Ἀνατολὴ ἤδη ἀπὸ τὸν Δ' αἰῶνα σὰν ἐπευφημία σχετιζομένη πρὸς τὴν ὑποδοχὴ τοῦ ἐσπερινοῦ φωτός, χωρὶς νὰ ἔχη κανένα ἰδιαίτερο σύνδεσμο πρὸς τὶς ἡμέρες τῶν Νηστειῶν, ἢ πολὺ περισσότερο πρὸς τὰ προηγιασμένα δώρα.

Ἀπὸ ἄλλους συσχετίζεται, ἐπιτυχέστερα, πρὸς τὰ ἀναγνώσματα. Ὑπὸ τὴν ἐννοια αὕτῃ τὸ «φαίνει πᾶσι» ἀναφέρεται στοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς τῶν κειμένων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τοῦ ἀναγινώσκονταί, ὅτι δηλαδὴ αὐτοὶ ἐνεπνεύσθησαν καὶ ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τοῦ φῶς τοῦ Χριστοῦ («Τὰ ἀναγνώσματα ἐκ τῆς Π. Διαθήκης πρέπει ἀφ' ἐτέρου νὰ σχετισθῶσιν ἀμέσως πρὸς τὸ ἐκ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ πηγάζον ἀληθινὸν Φῶς τῆς θεογνωσίας, νὰ ἐρμηνευθῶσιν ὑπὸ τὸ εὐαγγελικὸν φῶς καὶ διὰ τοῦτο ἴσως παρενεῖρται ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ σφράγις μεταξὺ τῶν ἀναγνωσμάτων») (Δ. Μωραΐτου, ἐνθ' ἄνωτ.). Ἰδιαίτερος δέ, κατὰ τὸν Συμεὼν Θεσσαλονίκης, τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» λέγεται μεταξὺ τῶν δύο ἀναγνωσμάτων, μετὰ τὴν Γένεσιν καὶ πρὸ τῆς Παροιμίας, «ὅτι ἡ μὲν Γένεσις τὰ ἀπαρχῆς διηγεῖται, τὴν δημιουργίαν τῶν ὄντων καὶ τὴν ἐκπτώσιν τοῦ Ἀδάμ. Ἡ Παροιμία δὲ ἀινιγματωδῶς τὰ περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκδιδάσκει καὶ τοῖς δι' αὐτοῦ υἱοθετηθεῖσι παραινεῖ ὡσπερ υἱοῖς, καὶ Σοφίαν αὐτὸν τὸν Υἱὸν ὀνομάζει καὶ οἶκον οἰκοδομῆσαι ἑαυτῇ λέγει, τὸ πανάγιον αὐτοῦ σῶμα... καὶ φῶς ἐστὶ τὰ ἄνω καὶ κάτω φωτίζων» (Διάλογος..., κεφ. 354). Πάντως καὶ οἱ ἐρμηνεῖες αὐτὲς δικαιολογοῦν κάπως τὴν θέσι τῆς φράσεως αὐτῆς στὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς ἀκολουθίας τῶν Προηγιασμένων, ἀλλὰ δὲν ἐρμηνεύουν τὴν προέλευσι καὶ τὴν ἀληθινὴν σημασίαν τοῦ λειτουργικοῦ αὐτοῦ τύπου, τοῦ αὐτῆ μόνῃ μπορεῖ νὰ μᾶς καθοδηγήσῃ στὴν εὔρεσι τῆς ἱστορικῆς ὁρθῆς ἐννοίας του, καθὼς καὶ τοῦ ἀκριβοῦς λειτουργικοῦ του προορισμοῦ.

Στήν έσπερινή άκολουθία τής χριστιανικής Έκκλησίας τó άναμμα και ή εύλογία τοῦ έσπερινοῦ φωτός είχε προσλάβει τελετουργικό χαρακτήρα και συνεδυάζετο με εύλογίες, ύμνους ή έπευφημίες. 'Ο Μέγας Βασίλειος μαρτυρεί για τόν άρχαίο ύμνο «Φώς ήλαρόν...», που έλέγετο από τó λαό κατά τήν ύποδοχή τοῦ έσπερινοῦ φωτός: «'Εδοξε τοῖς πατράσιν ήμῶν μή σιωπή τήν χάριν τοῦ έσπερινοῦ φωτός δέχεσθαι, άλλ' εύθως φανέντος εύχαριστεῖν. Καί ὅστις μὲν ὁ πατήρ τῶν ρημάτων έκείνων τής έπιλυχνίου εύχαριστίας εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν· ὁ μόντοι λαός άρχαίαν άφήσι φωνήν... Αἰνοῦμεν Πατέρα και Υἱόν και άγιον Πνεῦμα Θεοῦ» (Περί άγίου Πνεύματος, κεφ. 29). Τό «Φώς Χριστοῦ φαίνει πάσι», ὅπως και άνωτέρω έγράψαμε, εἶναι μία άρχαία έπευφημία συνδεδεμένη με τó άναμμα και τήν εύλογία τῶν έσπερινῶν φώτων, που ήταν πολὺ διαδεδομένη στήν χριστιανική 'Ανατολή και ήδη από τόν Δ' αἰῶνα τή βρίσκομαι χαραγμένη σέ λυχνίες, ὀλόκληρη ή συντετμημένη (ΦΧΦΠ), στήν Παλαιστίνη, Κύπρο, Αἴγυπτο και Μικρά 'Ασία. 'Ανάλογα ἔχομε και σέ έσπερινές άκολουθίες άλλων λειτουργικῶν τύπων, ὅπως τής 'Ισπανίας, ὅπου ὁ διάκονος ὑψώνοντας τήν άνημμένη λαμπάδα ἔλεγε «Εἰς τó ὄνομα τοῦ Κυρίου ήμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, φῶς μετ' εἰρήνης». Εἶναι χαρακτηριστικό πῶς σ' ὅλες αὐτές τίς εύλογίες τοῦ έσπερινοῦ φωτός γίνεται πάντοτε άναγωγή από τó αἰσθητό φῶς στο νοητό, στο φῶς τοῦ Χριστοῦ. Στήν Προηγιασμένη ἔχουν διασωθῆ πολλά άρχαία στοιχεῖα τής παλαιᾶς έσπερινῆς άκολουθίας. 'Ενα από αὐτά εἶναι και ή άφή και εύλογία τοῦ έσπερινοῦ φωτός. 'Υπόλειμμα τής εἶναι τó «Φώς Χριστοῦ φαίνει πάσι». 'Αν παρακολουθήσωμε τήν εξέλιξι τής πράξεως αὐτῆς στίς άρχαίες μαρτυρίες, θά βεβαιωθοῦμε για τήν ὀρθότητα τής έρμηνείας αὐτῆς.

Τά λειτουργικά χειρόγραφα και ὁ Συμεών Θεσσαλονίκης μᾶς διασῶζουν μερικές χαρακτηριστικές πληροφορίες περί τοῦ τρόπου, κατά τόν ὅποιον ἐγίνετο τήν άρχαία έποχή τó άναμμα και ή εύλογία τοῦ έσπερινοῦ φωτός στήν λειτουργία τῶν Προηγιασμένων. Κατά τήν άνάγνωσι τής Γενέσεως ὁ διάκονος ήναπτε λαμπάδα και προσήρχετο στόν λειτουργοῦντα άρχιερέα ή ιερέα και ἔλεγε: «Εὐλόγησον, δέσποτα, τó φῶς». 'Ο ιερεὺς τó εύλογοῦσε, λέγων: «Εὐλογητός εἶ ὁ φωτίζων και άγιάζων...» (Κῶδιξ Σινᾶ 966) ή «'Οτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ήμῶν, Χριστέ ὁ Θεός ήμῶν, πάντοτε...» (Συμεών, Διάλογος..., κεφ. 354). Τότε ἐξήρχετο ὁ διάκονος «ὀπίσω τοῦ ἄμβωνος» (ὁ ἄμβων ήτο στο μέσον τοῦ ναοῦ) και ἐκεῖ ἔλεγε τó «Φῶς Χριστοῦ...», «σφραγίζων» ή «φωτίζων» σταυροειδῶς διά τής λαμπάδος και τοῦ θυμιατοῦ τόν λαόν (Σινᾶ

971). Κατὰ τὸν Συμεὼν ὁ διάκονος ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν βορεία πύλη τοῦ ἱεροῦ καὶ ἔφθανε αἰεὶς τὸ τέλος τοῦ ναοῦ». Μετὰ τὸ τέλος τῆς Γενέσεως ἐφαίνετο «εὐθὺς μετὰ τῶν φώτων τὰς βασιλικὰς πύλας εἰσιῶν, ἀνισταμένων ἀπάντων», εἰσήρχετο καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ ἔλεγε τὸ «Σοφία, ὀρθοί. Φῶς Χριστοῦ...» καὶ κατόπιν εἰσήρχετο στὸ βῆμα. Ὅταν δὲν συνελειτουργεῖ διάκονος, αὐτὰ ἐγίνοντο ἀπὸ τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος τελικά, γιὰ λόγους προφανῶς συντομίας, ἔλεγε τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» ἀπὸ τὸ βῆμα, «ἐνώπιον τῆς ἁγίας τραπέζης» ἢ «ἔξω τῶν ἁγίων θυρῶν». Αὐτὴ ἡ φράσις ἦτο ἀκριβῶς καὶ τὸ σύνθημα γιὰ τὸ ἀνάμμα τῶν φώτων τοῦ ναοῦ. «Τότε τοίνυν, σημειώνει ὁ Συμεὼν, ὁ μὲν ἐν τῷ ἄμβωνι ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὴν Παροιμίαν, τὰ δὲ ἐν τῷ ναῷ συνήθη φῶτα ἀνάπτεται. Τοῦτο δὲ δηλοῖ, ὡς ἐν τῷ τέλει τῶν αἰῶνων τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἡμῖν τοῖς ἐν σκότει καθημένοις διὰ σαρκὸς ἔλαμψεν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος αὐτοῦ τὴν οἰκουμένην ἐπλήρωσε». Μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ τῆς ἀκολουθίας ὁ ναὸς εὐρίσκετο εἰς τὸ σκότος, αὐδὲ φῶτα ἀνάπτονται ἄχρι καὶ τῆς Παροιμίας ἐν τῇ Προηγιασμένῃ λειτουργίᾳ» (Διάλογος..., κεφ. 352). Ἀκόμη καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ ἑσπερινοῦ, κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ Συμεὼν, ἐγίνετο «χωρὶς φώτων», «τὴν ἐν σιγῇ σημαίνοντος ἐπιδημίαν αὐτοῦ πρώτην, καθημένων ἡμῶν ἐν σκότει». (Διάλογος..., κεφ. 353). Ὅτι ἀπὸ τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» ἤρχιζε τὸ ἔργο τοῦ νεωκόρου, φαίνεται καὶ ἀπὸ μερικὸς κώδικας, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ «Κέλευσον» δὲν τὸ ἔλεγε ὁ ἀναγνώστης, ἀλλὰ ὁ «κανδηλάπτης», ζητῶντας τρόπον τινὰ τὴν ἄδεια γὰρ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ὑπόργημα τοῦ. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐγίνετο καὶ στὸν Πανάγιον Τάφο στὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, ὅπου, κατὰ τὴν μαρτυρία τῆς προσκυνητρίας Αἰθερίας, τὸ φῶς κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ἑσπερινοῦ δὲν ἐφέρετο στὸν ναὸ ἀπὸ ἔξω, ἀλλὰ ἠνάπτετο «ἔσωθεν» καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀναβαν τὰ πολυάριθμα φῶτα καὶ τὶς κανδηλῆες τοῦ μεγάλου ναοῦ (Ὁδοιπορικόν, κεφ. 24,4).

Καὶ μία λεπτομέρεια, πολὺ ὅμως χαρακτηριστικὴ καὶ διαφωτιστικὴ: Κατὰ τὸ ἀρχαιότερον Τυπικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Θ'-Ι' αἰῶνος, ποὺ περιέχεται στοὺς κώδικας Πάτμου 266 καὶ Τ. Σταυροῦ 40 (βλέπε καὶ στὸν κώδικα Παρισίαν 1587 τοῦ ΙΒ' αἰῶνος) τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» ἐλέγετο ὄχι μεταξὺ τῶν δύο ἀναγνωσμάτων, ἀλλὰ μετὰ τὸ τέλος καὶ τοῦ δευτέρου. «Καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν δύο ἀναγνωσμάτων λαμβάνει ὁ διάκονος τὸ μανουάλιον καὶ εἰσοδεύει λέγων τὸ 'Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι'. Καὶ εὐθέως λέγει ὁ διάκονος 'Σοφία' καὶ ὁ πρεσβύτερος 'Εἰρήνη πᾶσι' καὶ ὁ ψάλτης τὸ 'Κατευθυνθήτω'». Αὐτὴ

ἦτο καὶ ἡ ἀρχικὴ θέσις τοῦ «Φῶς Χριστοῦ...». Ἀπὸ τὴν μαρτυρία αὐτῆ συνάγεται· α') Ὅτι τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» δὲν εἶχε καμμία σχέσι πρὸς τὰ ἀναγνώσματα, ἀλλὰ πρὸς τὸ «Κατευθυνθῆτω». Ἡ μετάθεσις του μεταξὺ τῶν ἀναγνώσμάτων ἐγινε ἀργότερα, προφανῶς γιὰ νὰ δοθῇ χρόνος γιὰ τὸ ἀνάμμα τῶν φώτων τοῦ ναοῦ, ὥστε κατὰ τὸ «Κατευθυνθῆτω» νὰ εἶναι ὁ ναὸς φωταγωγημένος. Ἀπὸ τὸ «Κατευθυνθῆτω» πράγματι διαφοροποιεῖται ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων ἀπὸ τὸν συνήθη ἑσπερινὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς. β') Ἐξηγεῖται γιὰτὶ τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» δὲν λέγεται, ὅταν δὲν γίνεται Προηγιασμένη κατὰ τοὺς ἑσπερινούς τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἔστω καὶ ἂν κατ' αὐτὰς ἀναγινώσκονται δύο ἀναγνώσματα ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τῆς Προηγιασμένης. γ') Ἐρμηνεύεται γιὰτὶ δὲν ἐλέγετο παλαιότερα κατὰ τὶς Προηγιασμένες τῆς Τετάρτης καὶ Παρασκευῆς τῆς Τυροφάγου καὶ κατὰ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ, κατὰ τὶς ὁποῖες δὲν ἐλέγετο καὶ τὸ «Κατευθυνθῆτω». δ') Δικαιολογεῖται ἡ παράξενος λειτουργικῶς θέσις τοῦ «Φῶς Χριστοῦ...», ποῦ λέγεται σήμερα μεταξὺ τοῦ προκειμένου τοῦ δευτέρου ἀναγνώσματος καὶ τοῦ τίτλου του. Ὅταν ἐγινε ἡ μετάθεσις, τὰ ἀναγνώσματα εἶχαν διαμορφωθῆ μὲ τὰ προκειμένα των καὶ ἡ ἐκλογὴ θέσεως γιὰ τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» παρουσίαζε δυσκολίες. Καὶ ε') ἐξηγεῖται γιὰτὶ ἀργότερα ὁ διάκονος ἢ ὁ ἱερεὺς εὐλογοῦσε ὄχι μόνον μὲ τὴν λαμπάδα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν θυμιατό, ἀφοῦ κρατῶντας καὶ τὰ δύο θὰ ἔκαμε τὴν θυμίασι εὐθὺς ἀμέσως κατὰ τὴν ψαλμωδία τοῦ «Κατευθυνθῆτω».

Μὲ τὴν πάροδο τῶν χρόνων τὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα στοιχεῖα τῆς λατρείας μας, ἀεγῆρασε». Ἐχασε τὸν πραγματικὸ του προορισμὸ καὶ ἀπέμεινε τύπος «μυστηριώδης». Μία ἰδιόρρυθμος εὐλογία, συνοδευμένη ἀπὸ μία λειτουργικὴ φράσι, τῆς ὁποίας ἡ ἔννοια ἀνεζητεῖτο ἔξω ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ τῆς προέλευσι καὶ τὸν ἀρχικὸ καὶ ἀκριβῆ τῆς λειτουργικὸ προορισμὸ.

Φ.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὅδοσ Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ

Ὁ Δάντης, στὴ «Θεία Κωμῳδία», ἀποκαλεῖ τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο «κόρη τοῦ Υἱοῦ τῆς». Μὲ αὐτὸ τὸ ὑπέροχο δξύμωρο διατρανώνεται ἀπὸ τὴν ποίηση ἡ μεγάλη ἀλήθεια τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὅτι ἡ Μαρία, πού ἀξιώθηκε νὰ γίνῃ Μητέρα τοῦ Θεοῦ, ὑπῆρξε τὸ τελειότερο δημιούργημα τῆς θείας Χάριτος, ὀφείλοντας τὸ μεγαλεῖο τῆς στὸν ἴδιο τὸν Κύριο.

Ἄλλὰ ἡ Παναγία δὲν εἶναι μονάχα αὐτό. Εἶναι καὶ δικό μας, τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καύχημα. Ἔτσι, ἡ ὕμνωδια τῶν Χριστουγέννων, μιλώντας γιὰ ὅσα προσφέρθηκαν ἀπὸ τὰ κτίσματα στὸν Χριστό, ὅταν Αὐτὸς σαρκώθηκε καὶ γεννήθηκε μέσα στὸ σπήλαιο λέγει: οἱ Ἄγγελοι τοῦ πρόσφεραν τὸν ὕμνο, οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα, οἱ Μάγοι τὰ δῶρα, οἱ ποιμένες τὸν θαυμασμό τους, ἡ γῆ τὸ σπήλαιο, ἡ ἔρημος τὴ φάτνη, «ἡμεῖς δὲ Μητέρα Παρθένον».

Καὶ ἄλλου, ὅτι: «Παράδεισος ἡ ἐκείνης γαστήρ ἐδείχθη νοητός, ἐν ᾧ τὸ θεῖον φυτόν, ἐξ οὗ φαγόντες ζήσομεν, οὐχὶ δὲ ὡς Ἄδὰμ τεθνηζόμεθα». Δηλαδή ἡ Παναγία ἀποδείχθηκε ἕνας νοητὸς Παράδεισος, ὅπου, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸν παλαιό, φύτρωσε τὸ θεῖο φυτό, ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἐνῶ οἱ πρωτόπλαστοι γνώρισαν τὸν θάνατο, ὅταν μετέλαβαν ἀπὸ τὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ, ἡμεῖς, μεταλαμβάνοντας τὸν Κύριο, ἐξασφαλίζουμε τὴν αἰώνια ζωή.

Ἡ Παναγία ἀξιώθηκε νὰ γεννήσῃ τὸν Ἰησοῦ, νὰ βαστάξῃ στὴν ἀγκάλη τῆς «τὸν βαστάζοντα πάντα» καὶ νὰ γαλουχήσῃ «τὸν μάννα ὀμβρήσαντα». Καὶ ὁ Σταυρὸς στάθηκε γι' αὐτὴν ρομφαία πού τῆς προεῖπε ὁ θεοδόχος Συμεὼν κατὰ τὴν Ὑπαπαντή. Ἡ Παναγία βάσταξε μπηγμένο στὴν καρδιά τῆς τὸ βάρος τοῦ Σταυροῦ, τὸ βάρος τοῦ κρεμασμένου ἀπὸ τὸν Σταυρὸ Υἱοῦ τῆς καὶ τὸ βάρος τῆς παγκόσμιας ἐνοχῆς, πού ὁ Υἱὸς τῆς ἐπωμίσθηκε στὸν Γολγοθᾶ.

Τὴν ὥρα πού γεννήθηκε, ὁ Χριστὸς πρωταντίκρουσε, γιὰ φῶς τοῦ κόσμου μας, τὰ μάτια τῆς Πανάγνου Μητέρας του. Δὲν ὑπῆρχε καθαρότερη λάμψη γιὰ νὰ ἀνταποκριθῇ στὸ δικό του βλέμμα (στοχασμοὶ πού διατυπώσαμε σὲ νεανικὸ μας στιχοῦργημα, ἀφιερωμένο στὴ Θεοτόκο).

Ἡ Γέννηση μᾶς φανερώνει τὴν ταπείνωση τοῦ Κυρίου. «Ὡς βρέφος νηπιάσαι ηὐδόκησας», τοῦ ψάλλει ἡ Ἐκκλησία, «ὁ τὸν πόλον κοσμήσας τοῖς ἄστροις καὶ φάτνη τῶν ἀλόγων ἀνακέκλισαι, ὁ δρακί συνέχων πάντα γῆς πέρατα». (Εὐδόκησες νὰ φανῆς σὰν νεογέννητο βρέφος σὺ πού τὸν οὐρανὸ σκόλισες μὲ τὰ ἄστρα καὶ στὴ φάτνη τῶν ἀλόγων ζώων ξάπλωσες, σὺ πού συγκρατεῖς μέσα στὴν παλάμη σου ὅλες τὶς ἄκρες τῆς γῆς). Καὶ ἄλλου: «Νηπιάζεις δι' ἐμέ, ὁ Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν». (Εἶσαι τώρα νήπιο γιὰ χάρι μου, ὁ ἀναρχος Θεός, ὁ πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες γεννημένος ἀπὸ τὸν Πατέρα σου).

* *

Ἡ Γέννηση, ὅπως γράφει ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος, εἶναι «μυστήριον κραυγῆς ἐν ἡσυχίᾳ Θεοῦ». Ἐνα γεγονός δηλαδὴ ἄξιο νὰ διασαλπισθῆ δυνατὰ παντοῦ καὶ πού, ὅμως, συνέβη μέσα στὴ σιωπὴ καὶ τὴν ἀφάνεια. Καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὑμνώντας το λέγει: «Λαθὼν ἐτέχθης ὑπὸ τὸ σπήλαιον, ἀλλ' οὐρανὸς σε πᾶσιν ἐκήρυξεν, ὡσπερ στόμα τὸν ἀστέρα προβαλλόμενος, Σωτήρ». (Κρυφὰ γεννήθηκες μέσα στὴ σπηλιά, ἀλλὰ ὁ οὐρανὸς σε ὅλους σ' ἐκήρυξε, σὰν στόμα προβάλλοντας, Σωτήρ μας, τὸν ἀστέρα).

* *

Ὅταν ὁ Χριστὸς γεννήθηκε, βασίλευε στὴν οἰκουμένη ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγούστος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, πού ἔνωσε κάτω ἀπὸ τὸ δικό του σκῆπτρο τὰ ἔθνη, καταργώντας κάθε αὐτόνομη τοπικὴ ἐξουσία. Προτύπωση καὶ γήινος παραλληλισμὸς σὲ ὅ,τι θὰ πραγματοποιοῦσε ὁ γεννημένος Μεσσίας. Γιατὶ ὁ Ἰησοῦς, ὅπως ὁ Αὐγούστος τοὺς πολλοὺς βασιλεῖς, κατήργησε τὴν πολυθεΐα τῶν εἰδώλων, φανερώνοντας ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἓνας καὶ μόνος. Αὐτὴ τὴν ὠραία ἀντίθεση προβάλλει τὸ γνωστὸ χριστουγεννιάτικο τροπάριο: «Αὐγούστου μοναρχήσαντος ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ πολυαρχία τῶν ἀνθρώπων ἐπαύσατο· καὶ σοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἐκ τῆς Ἀγνῆς, ἡ πολυθεΐα τῶν εἰδώλων κατήργηται».

* *

Γιὰ νὰ ἔλθῃ στὴ γῆ καὶ νὰ σαρκωθῆ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διήνυσε μιὰ ἄπειρη ἀπόσταση. Αὐτὴ πού χωρίζει τὸν οὐρανὸ ἀπὸ τὴ γῆ, τὴ θεότητά του ἀπὸ τὴ φθορά μας, τὴν ἀγιότητά του ἀπὸ τὴν ἀμαρτωλότητά μας, τὴ δόξα του ἀπὸ τὴ μηδαμινότητα τῆς θνητῆς μας φύσεως. Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς πρέπει νὰ κινηθοῦμε πρὸς Αὐτόν, γιὰ νὰ γίνουμε ἓνα μαζί του, νὰ πραγματοποιήσουμε τὴ θεωσὴ

μας, νὰ ἐκπληρώσουμε τὸ «καθ' ὁμοίωσιν», γιὰ τὸ ὁποῖο κτισθήκαμε. Εἶναι ἡ πορεία τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἀνανήψεως, τὸ νὰ διανύσουμε τὴ δική μας ἀπόστασι ἀπὸ τὴ φάτνη τῆς Βηθλεὲμ. Μιὰ ἀπόστασι ἐλάχιστη σὲ σύγκρισιν μὲ ἐκείνη πού διήνυσε ὁ Κύριος, ἀλλὰ πού εἶναι ἀπαραίτητο νὰ καλυφθῆ ἀπὸ τὴ δική μας πρωτοβουλία καὶ θέλησι. Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, διδάσκει ἡ Ἐκκλησία, εἶναι καρπὸς δυὸ παραγόντων, ἑνὸς πολὺ μεγάλου καὶ ἑνὸς πολὺ μικροῦ: τῆς θείας Χάριτος καὶ τῆς δικῆς μας ἀγαθῆς προαιρέσεως: «Δεῦτε ἴδωμεν, πιστοί, πού ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν ἔνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ, μετὰ τῶν Μάγων, Ἀνατολῆς τῶν βασιλέων».

* * *

Τί μακάριος τόπος τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ, ὅπου γεννήθηκε ὁ Κύριος καὶ Λυτρωτὴς μας! Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κωστής Παλαμᾶς, σὲ ἓνα σχετικὸ ποίημά του, ἀναφωνεῖ: «Νᾶμουν τοῦ σταύλου ἐν' ἄχερο, ἓνα φτωχὸ κομμάτι, τὴν ὥρα πού ἀνοίξε ὁ Χριστός στὸν κόσμον τοῦ τὸ μάτι». Πόθος καὶ καημὸς πνευματικὸς κάθε πιστῆς ψυχῆς, κατὰ τὰ Χριστοῦγεννα.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόλιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Ὁραῖο. — **Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου**, Πίστις, ἔργα, δικαίωσις. — **Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Νικοδήμου**, Μορφές τῆς συγχρόνου ἀθεΐας. — **Ἀρχιμ. Καλλινίκου Κάρουσου**, Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρουμανίας. — **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου**, Γνωριμία μὲ τὸν Ὁρθόδοξον Μοναχισμό. — **Ἀρχιμ. Πολυκάρπου Χρυσικοῦ**, Ἀπὸ ἓνα Ἱερατικὸν Σεμινάριον. «Ἴδου δὴ τί καλόν...». — **Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Κακούλιδου**, Χριστιανικὴ Ἐρησικία καὶ δεισιδαιμονία. — **Πρεσβ. Κων. Πλατανίτη**, Συναξάριον Πρεσβυτέρων. — **Αἶδεσ. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακά. Ἡ ἐξομολόγησις ὡς ἐσωτερικὸν αἷτημα τοῦ ἀνθρώπου. — **Παναγιώτου Δ. Σακελλαρίου**, Ἀρχιμ. Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης δ. Θ. (1876-1938). Ὁ ἀπ' ἀμβωνος διδάσκαλος καὶ ὁ ἐπιστήμων. — **Π. Α. Σινοπούλου**, Ἐκεῖνος πού ἱδρυσεν τὴν Σχολὴ τῆς Δημητσάνας (Ἱερομόναχος Ἀγάπιος Λεονάρδος). — **Δημήτρην Φερούση**, Ἐκκλησία καὶ Κόσμος, Τὸ ραβδί τῆς εἰρήνης. — **Ζ. Γουγουτᾶ**, Ἡ ἀγιορειτικὴ ἀγιογραφία στὴ Γερμανία. — **Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Χριστοῦγεννα καὶ Ποίησις.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθήναι 140.